ANTONII DE HAEN

Consiliarii Aulici, ac Medicinæ Practicæ, in Alma ac Antiquissima Universitate Vindobonensi, Professoris Primarii,

PARS UNDECIMA

RATIONIS MEDENDI

IN

NOSOCOMIO PRACTICO VINDOBONENSI.

LUGDUNI BATAVORUM,

Apud PETRUM VAN DER EYK,

MDCCLXVII.

1767

ELENCHUS CAPITUM.

CAPUT XIII.

De Febribus intermittentibus. Pag. 295

CAPUT XIV.

De Morbis acutis. 335

CAPUT XV.

De Ileo Morbo. 352

CAPUT XVI.

De Vario Hydrope. 389

CAPUT XVII.

Anatomica quædam, & Tabularum explicatio. 449

RATIO MEDENDI
IN NOSOCOMIO PRACTICO VINDOBONENSI.

CAPUT XIII.

De Febribus Intermittentibus.

§. I. II. III. *Febres Intermittentes tres pertinaces, quarum prima, alteraque, quodam Decocto curatæ, sine Cortice Kina; tertia partim eodem, partim Cortice. De triplice tumorum genere, quos febres intermittentes generare solent. De abusu evacuantium remediorum in genere tertio tumorum horum. Duæ Crises indurationis, in Hypochondrio sinistro, per naris sinistræ Hæmorrhagiam; imperfectiores tamen, & cum alia crisi metastatica junctæ. Trium harum febrium posterior, tertiana primum fuit, dein quotidiana, ad tertiam usque vicem recidiva. Quædam de incertitudine determinandi naturam febris, a priore ejusdem paroxysmo. Calor naturali calore major in frigore febrili, cum algore, & universi corporis concussione. Intermittentium quandoque æstus major, quam Acutorum. Suspecta crisis, quæ per extrema manuum pedumque fit. Kina nonnunquam parva dosi rebellem febrem curat, reseratque certo sensu Obstructiones.* §. IV. *Omnes notæ febrium in-*

intermittentium Methodi recensentur, omniaque auxilia, quæ, ab omni ævo, a Medicis, Empiricisque, ad nostra usque tempora, ad febris hujus curam adhibita sunt. Si qua forte remedia desint, hæc postea facile suas erunt ad classes, hic expositas, referenda. Epicrisis ad singulam methodum.

§. I. Multiplices adeo sunt, quas Nosocomium, quasque nonnunquam quidam extra Nosocomium casus suppeditant, observationes, ut quid seligam ex illis, quid ordine prius, quid posterius referam, hæream anceps. Exordium tandem hoc anno a Febribus intermittentibus capere visum fuit, 1mo. quia hæ Febres multam sibi vendicant praxeos partem. 2do. Quia præcedentibus hujus operis tomis rarius egi de illis. 3tio. Quia difficilis sæpe earum Medicina est. Tandem 4to. quia video juniores Medicos, quantiscunque meritis lauream Apollineam adeptos, sæpe vacillantes; & an ne forsitan vulgi Febrifuga, Agyrtarumque Arcana, Methodicæ curæ, quam in schola Medica didicerant, præferenda non forent, anxia mente perquirentes. His universis de causis primum nonnullas intermittentes Febres pertinaciores, symptomatibusve graviores, enarrabo; & adjuncta, quam singulis adhibui, methodo medendi, cunctas deinceps medendi methodos ad suas quasque classes referam, & exponam.

Vir quadragenarius, hortulanus, anno 1765. febre intermittente autumnali laboravit; a primo in alterum paroxysmum quartana, deinceps vero per mediam hyemem usque tertiana. Die 23. Jan. 1766. me convenit, adhuc tertianarius. Molestum patiebatur a febre aurium susurrum, ventris superioris pondus, viriumque defectum. Tempus febrim abigendi ratus, corticem peruvianum non dedi protinus,

nus, ſed decoctum admodum ſolvens, quo & febrim, & febris tollere effectus poſſem. Formulam adſcribam, cum poſtmodum ſæpius ejusdem mentio habenda ſit. *Rad. Gram. Taraxaci ā. Lib. jß. minutiſſime conſciſſa, & diu tuſa, coque aqua pura biborio: Colaturæ prælo fortiter expreſſæ Libr. iij. adde: Oxymell. ſimpl. Libr. ß. ſal. polychr. dr. vj. Unciam ſumat quovis biborio.*

Siluit ad hæc febris. At vero tinnitus aurium continuabat, tumor ſiniſtri Hypochondrii dolebat, tuſſisque matutina vexabat. Iteravi decoctum, juſſique bis die ventrem, maxime qua durum, fricaret ante fornacem, unguento compoſito ex *Ung. martiato & Oleo laurin. ā. unc. j.*

Elapſis abinde quinque diebus, antiquas querelas renovavit, febre omnino liber. Indicationi relictæ morbificæ in corpore materiæ ſatisfacturus, repetivi eadem remedia: ſed tormina ventris acceſſerant moleſta. Suſpecta hæc ſæpe hic. *Citeſius*, *Cabagneſius*, *Sennertus*, ex intermittentibus ſic natam viderunt Colicam *Pictonum*. Conſilio *Baglivii* diuturno florum *Chamomillæ* infuſo hæc divici.

Continuatis ſedulo his omnibus, materia febrilis a ſede, quam in Hypochondrio ſiniſtro occupaverat, & ex ventre, quem univerſum torminibus vexaverat, ſubduxit ſeſe, collumque undique deturpavit tuberculis. Sponte hæc evanuere. Mox vero furunculi varias obſident corporis plagas.

Sed aliud quid contigerat notabile. Tumor ſiniſtri hypochondrii remiſit quidem, collo ſenſim tumente; at ſimul larga admodum *naris ſiniſtræ* hæmorrhagia acceſſit.

An deſcripta hæc ſæpius ab *Hippocrate* criſis Splenis infarcti? videtur; ſed multiplex hic morbi univerſi criſis: & quidem Splenis, Hæmorrhagia ſini-

ſtræ naris; totius autem materiæ morbificæ, tumoribus colli, & furunculis.

Triplicis generis tumorum, febre intermittente oriundorum, naturam diſtinguimus. Primum genus eorum, qui in ventre, nec raro in hypochondrio lævo, naſcuntur: nullius illi diſcriminis; imo ejus genii potius, ut eoſdem exoptaret *Sydenham.* Sic enim agens de Febr. interm. Ann. 1661.....1664.
„ Obſervatu non indignum eſt, inquit, quod cum
„ febres autumnales *teneram ætatem* diu cruciarint
„ nulla ſpes ſit eaſdem abigendi, donec Abdominis
„ regio, circa Lienem præcipue, indurari atque
„ tumefieri occeperit: iisdem enim gradibus, qui-
„ bus hoc ſymptoma ſupervenerit, Febris etiam fu-
„ gam meditatur. Neque ex meliore aliquo Pro-
„ gnoſtico morbum hunc brevi abiturum dixeris,
„ quam ſi ſedula animadverſione ſuboriri hoc ſym-
„ ptoma perſpexeris. *Idem porro in Crurum tumoribus*
„ *obtinet, qui in adultis aliquando ſpectantur.*

Hoc ſic ſe habere, ut *Sydenham* monuit, quivis experiuntur Practici; quodque de tenera ætate, quoad ventris tumorem ſcribit, & adulta habet ætas; ſed crurum œdema frequentius. Vix curamus hæc; utpote aut ſponte ad reditum virium, aut levi frictione, diſparentia.

Alterum tumorum genus eſt, quo vir noſter laborabat; quippe quod viſcera vel thoracis, vel ventris, altis infarcit obſtructionibus: quibus debellandis multo ſæpe labore, multoque eſt opus tempore: præcipue quando Icterus, quando Hydrops, quando Rachitis, adjunxerit ſeſe. Huc mirifice eam curam, quæ viro huic adhibita eſt, conferre, experientia plurima conſtat. Quod ſi oppilatione viſcerum maximam partem ſoluta, ſuperſtes ægrum debilitas tenet, Aquæ Marte divites, Mars ipſe, ejus-

que

que varia præparata, Cortex Cascariglias, Peruvianus, Tamariscus, & quæcunque alia ex ditissima *Boerhaviana* classe secundi generis cardiacorum petuntur, hanc debilitatem emendant: potissimum si aër, si regimen, si corporis motus, si frictiones, eundem collineant in scopum.

Tertium tumorum ejusmodi genus illud est, quod neglectis in principio febribus, natisve a febre obstructionibus, materiam irresolubilem, tam alte infixam in visceribus, habet, ut in scirrhos hæc cancrosque abeant; ut Icterus niger, isque irresolubilis, nascatur; ut Hydrops sive simpliciter Ascites, sive Cysticus, adjungat se: unde demum ab intermittente febre via ad lentam sternitur, calamitosamque sæpe mortem.

Hoc in statu nihil vitam, tolerabiliorem alias, diuturnioremque, reddere calamitosiorem, brevioremque consuevit, quam multus evacuantium usus. Vel enim nihil, vel parum, vel multum, operabuntur. Si multum, vires prorsum demunt, quandoque in indomabilem causam non agunt; interea dum humores minus pravos, qui vitam sustentassent, attenuando corrumpant. Si vix, aut nihil, hæc remedia evacuent, dissolvunt humores tamen, causamque hydropis adaugent. Cap. XIV. luculento exemplo hoc confirmabitur.

§. II. Anni 1765. Dec. 3. juvenem 18. ann. suscepimus intra Nosocomium, cujus en historiam. Improbo labore dimidii anni, victu autem miserrimo, incidit demum in febrim quotidianam, cujus id singulare, quod frigus 12. ferme horas duraret, tumque demum ardor subsequeretur & cephalalgia.

Hanc febrim octiduo passus, narrat se septies sursum, quaterque deorsum, ab assumto Emetico, multa ejecisse, nono morbi die venam sectam esse,

nariumque ſubſecutam hæmorrhagiam; omnia autem citra vel minimum morbi levamen.

Die 15. morbi libra ſeſquialtera vini, aqua commiſti, pota, frigus febrile domari conatus, incidit mox in Dyſenteriam quatuor dierum: qua Rhabarbaro ceſſante, æſtum immoderatum frigoris loco experiebatur.

Suſcepto in Noſocomio valida febris advertebatur, pulſus durus, anxium pectus, cephalalgia vehemens, calor 103. graduum in Thermometro *Fahrenheitiano.* Unde ſanguinis unciæ X. de brachio dextro eductæ ſunt. Moxque denſam cruſtam ſanguis utroque formavit in vaſculo. Febris vere Paracmaſtica, quarto exinde die, ſine ſpectabili aut perturbatione critica, aut evacuatione, ſic ceſſavit, ut diu poſt levis febricula ſupereſſet, dolorque in lævo hypochondrio multum vexaret. Antiphlogiſticæ methodo Febris acuta ceſſerat.

Ab 8. Dec. ad 11. admodum vibrans in pulſu motus obſervatur, cum Hæmorrhagia unciarum duarum, naris quidem utriusque, ſed ſiniſtræ potiſſimum, mane; veſpere denuo ſolius naris ſiniſtræ, ſeſquiunciæ. Pulſus Dicrotus, *Solano* narium hæmorrhagiæ index, obſervabatur nunquam; ſed, ut monui, pulſus mire vibrans, nunc utroque in carpo, nunc in alterutro magis, integro biduo fere.

Critica igitur ſolutio, ut in priore ægro, ita & in hocce, animadverſa eſt, aſt imperfecta: ceſſavit namque lateris ſiniſtri dolor poſt hæmorrhagiam narium, potiſſimumque ſiniſtræ; at vero ex hoc tempore querelæ perpetuæ exaudiuntur doloris in hypochondrio dextro, qui ad noctem ingraveſceret, junctumque ſibi moleſtum haberet ardorem. Dolor porro iſte, ardorque, ad finem menſis uſque, regularem paroxyſmum 3. 4. horarum quavis nocte obſervarunt.

Re-

Remedia hoc tempore mutari ſæpius oportuit. Antacida quandoque danda erant, quod manifeſtum Ventriculus teſtaretur acorem: nonnunquam anti-helmintica, quod vermium præſentiam cum peſſimus juvenis victus, tum præſentia quædam Vermium Symptomata, innuerent. Nulli tamen prodierunt.

Nec dolorem ardoremque varii generis Epithemata, Cataplaſmata, Unguenta, Emplaſtra, vel hilum temperarunt. Bilis autem defectum, obſtructionemve, quam alba atque argillacea excrementa indicabant, ſapo venetus cum Aloës tantillo, paucorum ſpatio dierum emendavit.

Anno 1766. a 1. Jan. ad 13. uſque, cepit pomeridiano tempore frigere, horæ, bihorii, ultraque ſpatio, rariſſime notabili aliquo ſubſequente calore. Sic ut ob paroxyſmum mediam poſt noctem, huncque pomeridianum, Febris eſſet quotidiana duplicata. Cortex neceſſario nunc indicatus, appetitum reſtituit quidem, diurnumque paroxyſmum fregit, at vero nocturnum minime; qui conſtanter frigore bihorii, calore, ardore, dolore dextri hypochondrii, per aliud bihorium vexabat. Fracto quinimo diurno per corticem peruvianum inſultu, lenta febricula, magna cum inquietudine, ſucceſſit.

Interim quam demum morbi ſedem figeremus, ancipites fluctuabamur. Hepar affectum eſſe, cum indicare locus, tum alba argillaceaque excrementa innuere poterant; at bilis reſtituta functione, nihil eo in loco mutatum fuit. Ventriculus acore affectus videri poterat, vermibusque venter; ſed idonea ad hæc remedia incaſſum data erant. Et ut ſymptomata nos de ſede naturaque morbi certiores non fecerant, multo adhuc minus viſcerum ſitus: quem adeo varium, adeo ſæpe alterum pro altero collocatum, olim deprehenderamus, ut convicti eſſemus,

 nos

nos in viuo homine ſitum viſcerum ſæpius non, niſi conjecturando, aſſequi. Id ſaltem patebat, juvenem duram ſuam, ac miſerabilem vitam, impune non geſſiſſe; gravemque atque pertinacem in eo latere, quæ miram hanc febrim aleret, ingeminaretque, adeſſe originem.

Quapropter die 16. Jan. cepi ipſi dare Decoctum ſaturatiſſimum graminis, &c. ut ægro priori; Epigaſtriumque bis die inungi, ac fricari curavi, unguento quod ex ung. Arthanitæ & Martiato ā unc. j. Gumm. ammon. acéto ſoluti dr. iij. compoſitum erat. Quod unicum remedium internum externumque, diutiſſime autem continuatum, frigus nocturnum alterna primum nocte, tandem integrum, ſuperavit; paulatimque primo dolorem, poſtmodum ardorem, fugavit. Sub hac cura rediit adhuc album atque argillaceum excrementum; continuato tamen remedio brevi evanidum; cum alvo tandem terna quaternaque ſingulo die, torminoſa ſæpe, nunc liquidiore, nunc compactiore, ſemper autem flava, pulcre curatus eſt; ſic ut 15. Febr. ædes maternas repeteret, Decoctoque ibidem per Menſem adhuc uſus, firma atque robuſta valetudine frueretur.

§. III. Ruſticus 18. annorum, gracilis, temperamenti bilioſi, in pueritia tuſſi convulſiva, diuturna admodum, male habuerat; exinde vero ſaniſſimus, corpus jam ante ætatem obfirmatum, atque induratum, ruſtico labore, habebat. Medio Junio proxime elapſo, febre tertiana ſic corripi cepérat, ut priores tres paroxyſmos hora 9. matutina experiretur, reliquos quinque ad 3. in aurora. Frigus 3. aut 4. imo ſemel 6. horas, cum ſenſu interni externique algoris, univerſique corporis concuſſione durabat; calor moleſtus, haud vehemens tamen, ſimile fere temporis ſpatium emetiebatur. Unicum vero ſymptoma, toto tempore febris, valida ſcilicet

ac ſicca tuſſis, frigoris æque quam caloris tempore, vexabat ægrum: cæterum nulla unquam cephalalgia, nullæ nauſeæ, vomitusque, non ventris tormina, nec ullum conſuetum febrium intermittentium ſymptoma, affuerunt. Febris vero paroxysmo abſoluto, Cephalalgia oboritur, quam in noctem usque patitur, ſi lecto inhæreat; brevi vero amittit, ſi exſurgat. Abſoluto paroxysmo, mox fames adeſt, & urget; totoque die intercalari ſaniſſimus, ſummo cum appetitu comedit, digerit, & naturaliter quotidie egerit.

Rogatus nullisne eſſet medicamentis uſus, reſpondit pulverem a Chirurgo datum in primo paroxysmo fuiſſe, qui nihil operaretur: die autem poſt primum paroxysmum libero electuarium ſumſiſſe, quod bis vomitum, bis moviſſet alvum. Tandem, ſexto paroxysmo ingruente, a vetula ſpiritus vini hauſtum, multo cum pipere, propinatum eſſe, cum ea tantum mutatione, ut frigus pro more adeſſet, eique ſolito intenſior calor ſuccederet, ſeptimus autem & octavus paroxysmus more ſolito pergerent.

Sanus autem, ſi quis unquam, ſe nobis ſtitit altera ab octavo inſultu die, petiturus auxilium. Ipſo autem hoc die hora matutina nona, ea ſcilicet hora, qua tres priores paroxysmi adorti erant, febris rediit; ab eodemque die, eadem præter propter hora, quotidie adfuit: ſic ut 9. Julii, dum ſuo de pago rediiſſet, eundem in ipſo *nono* quotidianæ febris inſultu videremus. Inſultus porro hi nullo modo differrebant ab iis tertianæ; tuſſis in utrisque moleſta, cum abſentia quorumvis aliorum febris ſymptomatum, cum Cephalalgia poſt abſolutam febrim, quæ pro more jacenti diu perſtabat, ſurgenti vero exulabat brevi; cum appetitu mox a febre valido. Unica tamen hæc obſervata diſparitas, quod licet in utraque fere æquale eſſet caloris frigorisque tempus,

tempus tamen durationis univerſi paroxysmi febris quotidianæ dimidium tantum eſſet ejus, quod tertianæ expleverat paroxysmus. His bene conſideratis, febrim in quotidiana æque diuturnam patiebatur, ſed jam in duas diviſam: in tertiana octo horarum, horarum quatuor in quotidiana.

Hic attente omnia conſideranda ſunt. Quæret forte quispiam an, a datis ad tertianam remediis, tertiana in quotidianam tranſierit? Sciat autem is quotidianæ paroxysmum jam adfuiſſe, antequam miſturam diluentem, atque attenuantem quam ad tertianam dederam, deguſtaſſet. Hanc ille poſthac in quotidiana, poſt paroxysmum, ſine ulla morbi mutatione aſſumſit.

De induſtria noto quosvis hujus quotidianæ febris paroxysmos eorum ſimillimos fuiſſe, qui febrim tertianam conſtituiſſent; eo quod Medici nimis univerſaliter videantur differentias, ut vocant, eſſentiales, inter utriusque hujus intermittentis febris paroxysmos, agnoſcere. Notavi pariter horas invaſionis ſinguli paroxysmi utraque in febre; quia etiam juſto generalior eſt eorum aſſertio, qua ab ipſius primi paroxysmi invaſionis hora, dieique tempore, internoſci doceant, cujusnam generis intermittentis futura hæc febris ſit. At vero nos & in hoc juvene, & in innumeris aliis, talem obſervavimus horum ſignorum inconſtantiam, ut lex firma ex ejusmodi obſervatis condi nequeat: ſed de hac quæſtione poſtea latius.

Juvenem tunc in Noſocomio detinui, usque ad Auguſti finem: ſic ut quæ nunc enarrabuntur, ſub noſtro contigerint conſpectu.

Quotidiana hæc febris novem conſuetos paroxysmos abſolvit; in decimo vix levem percepit admonitionem æger.

Obſervavimus *momento* ante paroxysmum nonum,

&

& levem illum decimum, juvenem cum pulſu lento, pleno, forti, pancratice valentem: frigoris invadentis momento eundem concuti, deque viſcerum ſuorum conquerentem algore. Solus apex naſi, non lobi aurium, nec frons, nec genæ, nullaque pars externa univerſi corporis, frigebant attactu, quantumvis de eorundem frigore vehementer conquereretur. Ipſumque Thermometrum *Fahrenheitianum* gradum 101, ſcilicet 4. 5. 6. gradus caloris ſupra naturalem, ſignabat. Pulſus interea æqualis, fortis, naturali ejus modice tantum celerior. Vix læſa reſpiratio.

In termino illo, qui finis frigoris eſt, principiumque caloris, calor thermometri idem fuit. Reſpiratio tunc celerior fortiorque.

In æſtu febrili notabat Thermometron 104. gradus, qui in multis acutis nec major eſſe, nec diu tantus perſtare ſolet. Pulſus jam vix eo celerior, qui in frigore febrili, ſed paulo fortior.

An frigus unice a minore attritu? Unde ergo tanti frigoris perceptio, tremor, concuſſio, quando calor, thermometro exploratus, aliquot gradibus calorem tranſcenderet naturalem?

Medicamenta autem data ipſi hæc fuere. In frigore febrili bibit ſingula hora calidum vaſculum decocti *Avenæ*, cujus binis in libris manipulus florum *Sambuci* infuſus, ac mellis puri unciæ duæ commiſtæ erant; idemque in ſubſequente æſtu continuavit: paroxyſmo autem abſoluto, evacuavit quotidie libras duas *Aquæ avenæ*, miſtas cum unciis duabus *Rob. Sambuci*, & dragma *Nitri puri*. Continuavit hoc ultimum remedium diu a ceſſante jam febre, eo quod levior ventris durities, quæ ſub febre quotidiana percipi ceperat, hujus ſub uſu diſparere deprehenderetur.

Liber itaque a febre ruſticus, integra videbatur frui

frui ſanitate; id unice alienum a ſanitate habens, quod pro læte rubicundo colore, qui, ipſo, ejusque fratre, teſtibus, vultum in ſanitate ornaverat, color nunc conſpiceretur ferme icтericus, quamvis cæterum nulla ſigna Icteri adeſſent, jamque omnino molleſceret venter.

Ceſſante febre hac, mox arena copioſa, & in urina, & ad vaſis latera, obſervari cepta, multoties poſthac in urinis comparuit, flava aliquando, potiſſimum autem ſubrubra.

Contigit autem, quotidiana febre penitus ceſſante, ut juvenis perciperet dolorem in parte pulpoſa pollicis pedis ſiniſtri, nec niſi tertio die eundem indicaret nobis. Parvum tumorem tunc vidimus, ſuppurantem. Criſin forte Naturam huc verſus molientem ſuſpicati, cataplasmate emollivimus eum, biduoque poſt aperuimus. Effluente vix ſemicochlearis quantitate puris, totum mox conſolidatum fuit. Unde accidens quidem illud, criticum autem minime fuit, οὐδὲν γάρ ὀλίγον κρίσιμον *Galenus* dixerat; & quæ ſequuntur, id confirmant.

Si tamen criticum naturæ molimen fuiſſet, ſuſpecta hæc criſis fuiſſet. *Coacarum n°.* 68. damnaverat *Hippocrates* critica ad extremas manus pedesque conamina. Τὰ, ἐν χερσὶ, καὶ ποσὶν ἐρυθήματα ὀλέθρια. Et *epid.* 2. apud *Foëſium* 1003. „ Quemadmodum „ Timenei ſorori, ex valido morbo quid ad digitum „ abſcedebat: οὐχ ἱκανὸν δὲ δέξασθαι τὴν νοῦσον; ſed quia „ digitus non erat locus aptus ad excipiendam ma„ teriam morbificam, recidivam femina paſſa eſt, „ & periit. Et *epid.* 4. *pag.* 1131. „ Undecimo „ die, bono, critico, ad dextræ manus digitum „ majorem inflammatio, ſeptimoque poſt abſceſſum „ die mors." Miſerrime morientem vidit *Ill. Præſes* hominem, cui pleuriticus dolor tertia morbi die in extremis pedibus reſediſſet. Nunquid loca hæc ni-

nimis cum tendinoſa, tum nervoſa, quam ut acrem morbi ferant materiem? An defectu celluloſitatis ſufficientis non poſſunt hæ partes morbi copioſam locare, transmittereque materiem? Quæcunque ſit hujus obſervati cauſa, obſervatio facta confirmataque ſufficit nobis. Sin tamen exempla proſtent hominum, poſt ſimiles criſes ſanatorum, admittimus ea libenter; cum vel ſub ejusmodi critico molimine, Natura viis aliis eliminaverit tunc id, ad quod eliminandum extremitates digitorum ineptæ fuiſſent; vel caſus rariſſimus exiſtat, qualem *Ill. Præſes cap. de Pleurit.* deſcribit. Sed rariſſima exempla non deſtruunt Naturæ & *Hippocratis* leges, quæ, id, quod ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ contingit, continent.

Interim nos dolentem juvenis pedem ad maturationem, ſeu potius ad exitum materiæ diſponentes, nemo condemnet. Noſtri enim officii eſt, ſi v. g. ad coxam, ad oculum, aliave *inidonea* loca, morbi materies copioſa jam adeſt, ſuaque turgeſcentia immanes creat dolores, exitum ipſi parare quantocyus, ne moram trahendo deſtruat, quas obſidet, partes.

Sed e diverticulo in viam. Conſolidato brevi hoc ulcuſculo, color manſit fuſco-flavus. Inquietus de illo, exploravi, quid ſolvens noſtrum decoctum, quod priori & alteri ægro profuiſſe ſupra conſtitit, hic efficeret, media ejus uncia ſingulis horis data.

Interim die nono ab ultimo paroxysmo elapſo, inopinato contigit, ut juvenis noſter, mox a levi ac frugali prandio, quod ad undecimam antemeridianam in Noſocomio datur, frigore per horam, perque alteram horam calore, corriperetur; conſueta Cephalalgia ſubſequente.

In frigore febrili thermometron gradum caloris naturalis præter propter notavit, gradum ſcilicet 95. Orto vero calore febrili 101. gradum, ſummoque in æſtu gradum 105. Pulſus in frigore celer, vix

for-

fortis; in calore non celerior, sed fortior.

Finito toto intra bihorium paroxysmo, dolor capitis duas adfuit cum dimidia horas. Postquam appetitus rediit, cum cæteris optimæ sanitatis signis.

Altero die ad meridiem brevior leviorque paroxysmus. Porro utitur, ut olim, in frigore febrili infuso suo florum Sambuci, & extra paroxysmum Decocto solvente, nudius tertius præscripto.

Tertio die insultus gravior. In sesqui alterius horæ frigore thermometrum notavit gradum 101. in calore autem vix integræ horæ gradus 106.

Ad eandem circiter horam febris quotidie rediit, corpus in apyrexia sanum relinquens, usque ad paroxysmum xviij. Eo autem absoluto, æger nocte vix dormivit, anxius fuit, saporemque veluti putridorum piscium conquestus est. Unde ad 8. matutinam sumsit unc. iiß. *Aquæ laxativæ Viennensis*, pariterque ad horam 9. Hora 11. inde alvus compacta copiosa, & hora dimidia post laxa alvus, in frigore febrili adhuc ter, bisque post febrim. Frigus sub actione purgantis trium tantummodo horæ quadrantum, vix ullus calor.

Sequenti die vix observata febris: nulla febris die tertio, quarto, quinto, sexto. Recidiva igitur quotidianæ febris cessasse videbatur perturbatione purgantis.

Sed color ictericus interim perseverabat. Prosequebatur ob id accurate decoctum in 22. diem.

Septimo autem apyrexiæ die febris quotidiana tertio rediit, trihorio post prandium, atque ita ad eandem fere horam quatuor sibi subsequentibus diebus: ea tamen cum differentia, ut solum frigus, vix ullus calor, adesset; quæ quo demum pacto cessaverit, mox patebit, præmissis aliquot observationibus.

In omnibus octodecim Paroxysmis Recidiva primæ

mæ quotidianæ thermometrum semel, ut monui, gradum 95. notavit, cæterum vero semper 99. aut 100. aut 101. Igitur ægro algorem internum, corporisque molestam a frigore concussionem, amaré conquerente, calor fere semper 4. 5. gradibus fuit naturali major. In summo calore thermometrum gradum 104. 105. 106. 107. 108. signabat; quales gradus vix unquam, nisi paucis admodum horis, febres acutæ, peracutæ, acutissimæque, notare consueverunt. Patet inde intermittentes febres magnam in solidis, fluidisque, inducere mutationem, lentos humores coquere quidem, ac vasa, certo modo inertia, stimulando animare, debitumque in motum sæpe excitare posse; verum quoque humores aut nimis dissolvere, aut difflatis subtilioribus, inspissare; fibrisque, quæ, quo agant, non stimulo, sed restaurante cardiaco indigeant, summam flacciditatem, invincibilemque atoniam facile conciliare. Cum id tot exempla confirment, limitato sane sensu vis intelligenda proverbii est: *De intermittente*, ac præsertim de *Quartana*, *non sonat Campana.* Unde & regula petenda est, intermittentem febrim aut linquendi sibi, aut abigendi; ut mox patebit.

Sitis in paroxysmis his, frigoris tempore maxime, intensa sic, ut bihorii spatio Libras 4. 5. 6. infusi sui evacuaret.

Notavi superius paroxysmos tres priores Tertianæ febris hujus juvenis ad 9. matutinam, quinque posteriores ad tertiam in aurora invasisse. Quotidianam primam exacte servasse horam nonam matutinam, quæ non ultimorum, sed priorum Tertianæ paroxysmorum erat hora invasionis. Quotidianæ vero Recidivam priorem adortam juvenem ad meridiem esse, primo quidem mox ubi pransus esset, reliquis autem diebus sine prægresso prandio. Tandem constitit quotidianæ recidivam alteram bihorio trihorio-

ve ſerius invaſiſſe. Confirmant hæc, quæ ſupra monui, de incertitudine genium febris, naturamque determinandi, ex tempore primæ invaſionis.

In hac demum altera quotidianæ recidiva, ſeu intermittente febre quarta, laſſitudo perpetua animadvertebatur, virium notabile appetitusque decrementum, nocturni ſudores, inſomnia, inquietudines tantæ, ut, ne tandem hæc febris cum corpori noxia foret, tum morbos inferret alios, juſtam nobis incuſſerit formidinem. Siſtendam ergo arbitrati, dedimus ægro dragmam corticis Peruviani ad 6. veſpertinam; alteram dragmam ad 10., tertiam ſequenti mane ad 6., & ultimam ad horam primam pomeridianam. Febris nec eo die, nec ſequentibus, ad aſſumtam quotidie mediam Chinæ unciam, unquam rediit.

Stupenda autem erat, quam a primo die aſſumti Corticis obſervabamus, mutatio. Mox enim vires exſurgebant, redibat appetitus, animus erigebatur, bona alvus, bonæ urinæ, eæque nonnunquam pulcre hypoſtaticæ, comparebant; &, quod maxime notabile, pertinax ſubictericus color ſenſim diſparebat, intraque decem dies plane aberat. Sic ineunte Septembri perfecte ſanus Noſocomio exivit, corticem per unam, alteramve ſeptimanam adhuc ſumturus. Domi ſuæ continua ſanitate fruitur hucusque.

Numquid cortex Chinæ, febrim virtute febrifuga tollens, ſimul ſua reſtaurante facultate ſyſtema bilioſum emendavit, ut remediis ſolventibus æger poſtmodum non habuerit opus? Videntur ejusmodi exiſtere caſus: ſed ne nos iidem juſto audaciores reddant, caveamus. Omnino enim credibile videtur Decocto reſolventiſſimo, quatuor prope ſeptimanas uſurpato, viſcerum ac potiſſimum Jecinoris, multum reſeratas obſtructiones fuiſſe, ut demum ſuperveniens virtus chinæ roborans, opus reliquum ab-

abſolverit. Febris enim tertiana, quotidiana deinde bis recidiva, & cutim pertinaciter defœdans ſubictericus color, non merum, non ſimplicem, non cauſa materiali carentem, febrilem motum notabant, ſed vitium quoddam jecorarii ſyſtematis, quod primo virtute ſolventis remedii multum emendatum, demum penitus vi reſtaurante Corticis devictum eſt.

§. IV. Plures profecto ejusmodi hiſtorias elapſus proxime annus Academicus ſuppeditavit: verum cum earum relatio faſtidioſa forſan prolixitate diſpliceret, ſermonem abrumpo, meque ad neceſſaria quædam Corollaria converto; quæ ſuggeſſit varia methodus febres intermittentes curandi, & ab aliis, antequam ægri ad nos venirent; & a me, poſtquam curæ meæ traditi eſſent; adhibita.

Methodos has varias, diviſas in hæc, quæ fieri in paroxysmo oporteat, & in illa quibus extra paroxysmum opus ſit, optimus *Boerhaave* compendioſe recenſet *cap. de Febr. interm.*

In frigore febrili vult *ut aperientibus, ſalinis, alcalicis, mineralibus, diluentibus, oleoſis, blandis, calore, motu, fotu, frictione utamur*, hunc in finem dedimus ægris noſtris infuſionem calide potandam florum Sambuci in aqua Avenæ, cum melle & nitro; in calore autem *Aquoſa, calida actu*, commendat, *cum ſubacidis aperientibus nitroſisque permiſtis, vel & Cichoraceis, ſimilibusque blandis aperientibus, quiete.* Tandem ſudoris tempore prodeſt *Ptiſana vinoſa, juſculis carnium, decoctis temperatis, ſudori urinæque reddere materiem; ſicque hæc non vi caloris, medelæ, ſtragulorum, exprimere, ſed copia aucta promovere, quam blandiſſime & diu.* Quæ æger noſter ultimus in frigore febrili ſumſerat, cum in brevioribus ejus paroxysmis quoque prodeſſent, caloris, ac ſudoris tempore, continuavit eadem. Mutamus hæc in aliis, prout ægri mutatione opus habere videntur.

Quæ autem extra febrilem inſultum facienda ſunt, ſic enarrat: Primo quidem Emeticum dandum: *Quin abundanti colluviei in primis viis . . . vomitorium ſæpe prodeſt tollendæ, dando ante Paroxyſmum eo ſpatio, quo ante hunc effectum præſtet. Id faciendum cognoſcitur ex victu, morbis, ſymptomatibusque prægreſſis, nauſea, vomitu, ructu, tumore, halitu, ſordibus linguæ, gutturis, palati; anorexia, amarore oris, vertigine tenebricoſa: & abſoluta operatione dato opiato, ut ſedatus ante febrim tumultus ſit.*

2. Purgans; quod vir magnus iisdem cum indicationibus, tum cautelis, quam Emeticum, dandum cenſet.

3. Suadet utrumque hoc remedium minus evacuandi, quam ſtimulandi, ſcopo. *Ut & prodeſt idem dum ſtimuli inſtar movet utrumque.* Utrumque autem repudiat, deficientibus his binis indicationibus. *Aliter nocet*, inquit, *dum debilitat, liquidiſſima elicit, digeſtiones hic imprimis neceſſarias, turbat, ſicque diuturnitatem morbi, vel & mortem producit.* Dura, ſed vera, in eos ſententia, qui emetico, & purgante, vel alterutro, omnem intermittentem febrem aggrediuntur!

4to. Sudorifera. *Frigus & febris ſudorifero hic tollitur ſæpe, dum aliquot ante tempus cognitum futuri paroxyſmi horis, liquido aperiente, diluente, leviter narcotico, repletur corpus ægri: deinde una hora ante malum excitatur ſudor, & continuatur, donec binæ ultra tempus initii paroxyſmi elapſæ ſint horæ.*

5to. Venæ ſectionem; quam non niſi *caſu* prodeſſe ſtatuit.

6to. Tenuem, exactamque diætam, *caſu* tamen unice proficuam.

7mo Corticem Peruvianum: *Si autem febris autumnalis vehemens, corpus ex ægritudine debile, morbus jam aliquo tempore duravit; neque adſint ſigna internæ inflam-*

mationis, neque collecti alicubi puris, neque obstructi admodum hujus illiusve visceris, cortice peruviano abigetur.

8. Epithemata, & Epicarpia.
9. Inunctiones spinæ dorsi.
10. Adstringentia epota.

Commentari hæc decem curationis capita animus neutiquam est, cum exstent consummatissimi Illustrissimi Præsidis in hæc commentarii: lubet autem universam praxim percurrendo, examinare in quavis sive Methodo, sive Empeiria, quid boni, quod imitere, insit; quid mali, quod evites; quid ineptum, quod abjicias; quid demum periculosum, quod damnes. Recensionem hanc junioribus medicis, quibus hæc scribo, utilem fore puto.

Ordinem inverto, inchoaturus ab Articulo sexto, qui de tenui exactaque Diæta agit. In quavis enim indicatione ea, quam vitalem vocant, perpetuo obtinet principem locum.

Igitur *Primo*, ad febrim intermittentem curandam, Authores quosdam Diætam exquisitam atque tenuem commendasse meminit *Boerhaavius. Celso* referente *Heraclides Tarentinus* hanc diætam vehementer commendaverat; ipseque *Celsus*, licet *Heraclidi* hac in re non assentitur, videtur primis 14. diebus, tentasse eandem.

Hippocratem hujus sententiæ non fuisse, prima Aphorismorum sectio fidem facit: *Tulpius* Quartanariis funestam fuisse exemplis evicit: *Boerhaavius* casu tantummodo profuisse narrat.

Illud interim verum ab altera parte est, pleniore Diæta homines non raro impetus febriles augere, ipsamque perpetuare febrim; nec facile curari eos, qui suos liberos a febre dies epulando, commessandoque, transigunt: regula ergo statuenda est, ne in alterutrum inclinando quis peccet.

In omni seu acuto, seu chronico morbo, indicatio vitalis cæteris prævalet indicationibus. Si vires vel copiosiore nutrimento, quam digerere subigereque queant, opprimantur; vel si debiti defectu nutrimenti fatiscant; merito veremur, ne morbus Naturæ prævaleat, succumbatque ægrotus. Quamobrem, si bene appetat ille, si bene digerit, egeritque, victu utatur eo, qui ad has facultates conservandas requiritur. Viribus sic manebit aptus, qui crudam morbi materiem concoquat, expellatque concoctam. Sanus si laute, si multum, comedere consueverat, plura utique illi erunt, quam isti, qui tenuius, concedenda. Qui bis ter comedere, dum valebant, soliti, etiam his ob consuetudinem consulendum: plus hyeme, ob majorem voracitatem, quam æstate: plus hominibus nationis voracioris, quam illis, qui frugalioris sunt. *Et quibus semel, aut bis, & plura vel pauciora, & per partes,* (offerri conducat) *videndum. Concedendum autem aliquid & consuetudini, & tempestati, & regioni, & ætati.* Aph. Sect. 1. n. 17. Ipsaque tota hæc sectio pulcherrimas regulas continet, quas secuti Practici, ordinata recte Diæta morbi curationem promovebunt.

Peccant itaque adversus has *Hippocratis* leges, morbosque pejores periculosioresque reddunt, qui nihil nisi tenuem diætam crepent, ne ægri morbum, ut ajunt. nutriant. *Hippocratis* præcepto, & exemplo, ægris nostris, febre intermittente laborantibus, alimenta damus talia, tanta, totiesque, quam & consuetudo, & facilis eorum tolerantia, concedunt. Sin vero pluribus assuetis jam præ vi morbi viscera iisdem ferendis non sint, nos, & præparatione tenuiore, & parciore quidem, sed frequentiore exhibitione, id reparare ac supplere conamur. Ægris, qualis noster juvenis erat, carnes teneriores, olera, levia farinacea, quibus a puero assueverunt,

runt, vinique modicum, quo vix carere nostrates queunt, concedimus, quamdiu viscera hæc commode ferunt. Contrario autem modo in Nosocomio fit, si homines paucioribus, tenuioribusque assueti sint, ne majore solito copia Viscera onerentur. Ceterum hac elapsa adhuc æstate Medicinæ Auditores viderunt languentem, acuto in morbo, Coctionem, cauta plenioris victus concessione sic emendatam, ut brevi morbus ad Crisin aptaretur; qua instante, ad ejusdem aureas *Hippocratis* leges, nonnihil iterum de hoc victu pleniore detrahebatur. Cæteroquin id quod *Tulpius*, ut supra memoravimus, idem quivis advertere Practici, exquisitiore Diæta ægrorum vires sic minui, collabique, ut coctioni impares in morbum cum pejorem incidant, tum protractiorem.

Secundo *Emetica* laudantur. Eaque alii exhibent remoto admodum a futuro paroxysmo tempore, ut diu compositus sit, qui corpori inde concitatus fuerat, motus: alii, ut hic monet Celeberr. *Boerhaavius*, paucis ante Paroxysmum horis; quo morbi materiam turbent sic, ut exquisitam intermittentem febrim pertinaciter non perpetuet.

Hippocrati sane ignotum consilium non fuit. Libro de *Affectionibus* pag. apud *Föesium* 520. Si autem *quartana prehenderit*, inquit, ἢν μὲν ἀκάθαρτος ᾖ, *siquidem impurus fuerit*, *primum quidem caput purgandum*, & *tribus aut quatuor interjectis diebus* φάρμακον διδόναι ἄνω, κατ᾽ αὐτὴν τὴν λῆψιν, medicamentum sursum evacuans exhibendum est sub ipsam febris accessionem. *Celsus*, & apud Celsum *Asclepias*, idem suadent.

Salubre *Hippocratis* consilium imitati quivis sapientes Practici sunt, *ubi impurus æger erat*. Est duplex hic notanda impuritas: altera est ea, in qua jam ante morbum viæ primæ sordibus scatent; altera quando, etiam citra has prægressas sordes, ea febris epidemicæ intermittentis constitutio est, ut fere sem-

per quid corruptæ bilis ad præcordia colligatur, qualem *Sydenham* Sect. 1. cap. 3. descripsit. Ast vero tertio præter ejusmodi impuritates *Boerhaave* emeticum laudat, quatenus stimulando moveat materiam febrilem, turbet eandem, confundatque; quo, fracto febris impetu, exquisita ipsa, diuturnaque, desinat esse.

Triplex hæc Emeticorum indicatio Medicos movit permultos, ut fere nunquam curam febris intermittentis, nisi ab Emetico, inchoarent, & bis, ter, pluriesque repeterent, suamque in curandis intermittentibus febribus ubique jactarent felicitatem. Et ut expertissimus *Thomson* in Tomo 4. Act. *Edimb.* fortunatam suam 20. annorum praxin laudat, qua Emeticum det eo frigoris febrilis momento, quo æger primas nauseas experitur; aut si non in frigore, saltem mox ad nauseæ in calore principium; ita innumeri alii hanc methodum, tanquam præstantissimam, commendant, laudant, observant.

Hæc tamen *Hippocratis* consuetudo non fuit, non fuit animus. Cur enim monuisset adeo circumspecte non esse dandum, nisi hominis id posceret impuritas, Emeticum? Nec veretur *Sydenhamus* inter febris protractæ, imo lethalis causas, Vomitoria referre. Ipseque *Boerhaavius* datum Vomitorium præter tres datas indicationes *nocere* ait, *dnm debilitat*, *liquidissima elicit*, *digestiones hic imprimis necessarias*, *turbat*, *sicque diuturnitatem morbi*, *vel & mortem producit*. Hinc toties Practicorum libri; hinc toties nos, hujus Methodi universalitatem lugemus.

Ubi vero id dandi vera indicatio est, ut detur brevi ante Paroxysmum, votorum pluralitas est. Sub ipsam accessionem ab *Hippocrate* datum jam vidimus. *Amatus Lusitanus*, qui multas eo modo feliciter patratas a se curas jactat, *hujus Evacuationis*, inquit, *die paroxysmi ratio assignatur talis*, *quia commotione agitata*

tata materia, facilior ad expulsionem redditur: quam divinus Senex contemplatus in quartana, die paroxysmi, pharmacon dare mandat. Adstipulatur *Forestus* quoque *Libr. 3. de Febribus, Quidam,* ait, *in initio hujus febris vomitum provocant, & ante paroxysmum, vel initio paroxysmi: hujus remedii tanta vis est, modo recte instituatur, ut multi hoc unico præsidio convaluerint.* Dabat *Thomson,* ut vidimus, illud quoque in frigore, aut calore, ad primas nauseas: *Sydenham* vero & *Boerhaave,* videntur in suæ quisque nationis dispositione id notasse, ut si dandum emeticum esset, illud daretur adeo mature ante futurum insultum, ut turbatio corpori inde nata sedari paregorico posset, priusquam adesset accessio. Hinc nulla regula generalis est. Observatio regionis, tempestatis, temperiëi, ætatis, sexusque, adeo ab *Hippocrate* commendata, regulam determinat.

Tertio *Purgantia* laudantur. *Hippocrates* ea conditione, ut supra, vomitorii, ita & hic purgantis, extitit laudator. Et primo quidem in eodem Quartanario, cui ob impuritatem docuerat emeticum dandum esse, *rursus,* inquit, *aliquo intervallo interjecto, aliud Medicamentum deorsum purgans,* ἐν αὐτῇ τῇ λήψει, *in ipsa accessione, dandum erit.*

Subjungit autem mox hæc de Tertiana febre; in qua nullum emeticum suasit; *cum febris tertiana detinuerit, si impurus tibi æger videatur, quarto die medicamentum purgans dandum est.* Φάρμακον hic simpliciter dixit, non addendo ἄνω vel κάτω; unde quidem Emeticum æque, quam purgans, quis forte intelligeret; verum cum, notante *Galeno* pluribus in locis, *Hippocrates* nihil ad φάρμακον vel ad φαρμακεύειν addendo, purgans alvinum intelligat; cumque *Foësius* diserte notet, hanc ejus significationem in confesso esse apud omnes, qui vel minimam habent ejus dictionis notitiam; certo videtur hic de alvina purgatione *Coïs* lo-

cutus. Repetitque idem de Tertiana præceptum iisdem pene verbis *Libr. 2. de morbis.*

Intentione itaque *Hippocratis* in Emetico, & Purgante dandis, eadem existente, condemnantur consequenter omnes, qui quacunque intermittente in febre purgante opus esse contendunt. *Sydenham & Boerhaave* limitarunt cum *Hippocrate* usum purgantis; ultra citraque hos limites utrique condemnarunt idem. Equidem *Sydenham* in intermittente autumnali, cum æger a datis quadrihorio ante paroxysmum remediis sudatoriis jam sudaret, dabat scrupulos duos, *Pil. coch. Maj.* in Mistura spirituosa; ut sudare pergeret; non autem proprie sic egit purgandi scopo, *verum ut binis illis contrariis sudandi & dejiciendi motibus, eodem tempore excitatis, paroxysmi processum confunderet, atque interturbaret:* de qua methodo postea pluribus. Unde demonstratum est *Sydenhamum*, non minus quam *Boerhaavium*, purgantia in intermittente febre condemnasse, nisi quando corpora omnino impura essent; quo unico in casu *Hippocratem* purgantia laudasse, citatis ejusdem textibus constitit.

Confirmatur hoc ex eo, quod cum docuisset impura corpora purganda esse, deinceps ostendat quid agendum sit Medico, si pharmaco opus esse ipsi non appareat: Hic nulla sive Emetici, sive Purgantis, ultra mentio fit.

Juvenis noster a prima quotidianæ febris recidiva visus est purgante, ante accessum dato, curatus. Sed & vera hic aderat indicatio id dandi.

Hoc demum, & non alio, sensu, intelligimus fortunatas per purgantia curas, quas tot laudibus cumulant Autores; v. g. *Monavius* in Epist. 37. Libr. 2. Epist. *Cratonis*, aliorumque. Hoc unico sensu suæ *Agarico*, ut febrifugo, laudes manent, dum Veteres ad dragmam i. ij. illum brevi ante febrilem

por-

porrigerent accessum; ut apud *Dodonæum*, & in adjectis ad *Dodonæum* notis, videre est.

Quarto laudatur *Venæ sectio*, & merito quidem. Est enim aliquando metus, ne in plethoricis, a valido febrili motu, humor copiosior circumductus, noceat stagnando, obstruendo, inflammando, repagulaque diffringendo sua. Sed ait *Boerhaavius* Venæ sectionem prodesse casu duntaxat; haud vero ex *Botalli*, ejusque sequacium sententia, veluti ad intermittentem febrim curandam per se opportunam. Quapropter illam *Sydenhamus* jure rejicit, veluti infidum auxilium, quod ni febrim illico confodit, ejus curam procrastinat, imo cum cæteris male adplicatis letum accelerat.

Quando igitur suam fortunatam praxin laudabat D. *Chomel*, ex dato, hora ante paroxysmum, largo Chamomillæ cum cremore tartari decocto, institutaque mox inde venæ sectione; eum Plethoricos maxime in cura habuisse credibile fit. An *Gallis* tamen, centenis sæpe venæ sectionibus assuetis, venæ sectio in febribus minus nocuisset? Præcipue cum *Riverius* in Cent. 4. similem curam exemplis, & quidem uno in septimestri gravida, confirmet? Sed credibilius potius profuisse Missionem sanguinis ob Plethoram. *Forestus* v. g. qui venæ sectioni assuetus non erat, dum ipsi post tertium Quartanæ paroxysmum vena ad incipiens animi deliquium solveretur, ne quartum paroxysmum inde haberet, videtur præ plenitudine soluta tantum tulisse a vena secta præsidium.

Aliter vero cum Hæmorrhoidum evacuatione res se habet. Quamvis enim multum absit, ut cum priscis Medicinæ patribus unicam Quartanæ febris ab atra bile duceremus originem, inficias tamen nemo ibit etiam ab atra bile gigni Quartanam. Bilis autem atræ per hæmorrhoidas evacuatione, causa febrigena immediate, atque directe evacuatur, ut sic de-

mum febris ceſſet. Notabile quod in rem *Foreſtus* notat Libr. 3. Obſ. 41. Hominem Quartanarium, quem cæcis hæmorrhoidibus laborare intellexerat, bono eſſe animo juſſit: *nam hæmorrhoidibus apertis a Quartana facile liberari poſſet, cum & Præceptor meus BENEDICTUS FAVENTINUS, in tollendo Quartanam; præcedentibus univerſalibus remediis, pro indubitato experimento habebat, ut venæ hæmorrhoides ſecarentur. Secundo refert quoque GUARNERIUS ſe vidiſſe Præceptorem ſuum JACOBUM FOROLIVIENSEM DELLA TURRA, nobilem quendam curaſſe ſolis remediis, quæ hæmorrhoïdes provocabant.*

Verum hic V. S. commode in ano fieri non potuit, cum venæ hæmorrhoïdales potius exulceratæ eſſent, & ob hoc ingentes dolores inferebant. Quare accito Chirurgo, qui ulcera curabat aptis remediis appoſitis: unde tandem hæmorrhoïdes apertæ ſunt, & fluere ceperunt, multam virulentiam effundentes: ita, ut a febre quartana hoc modo liberatus fuerit.

Itaque hæmorrhoïdum fluxus primo prodeſſe *caſu* poteſt, in univerſo vaſorum ſyſtemate abundantibus humoribus, ut de venæ ſectione dictum: ſecundo prodeſſe poteſt Quartanæ auferendo proximam cauſam, infarctum nempe ſyſtematis venæ portarum, ab atra bile. Minimeque inhærentes ſyſtemati veterum, qui quartanas ſemper, tertianas nunquam, ab atra bile oriundas ſtatuebant, fatemur tertianas æque quam quartanas, ſi forte atra bilis in iis peccat, hæmorrhoïdum fluxu, aut levari inſigniter, aut penitus curari poſſe.

Quinto recenſentur *Sudorifera*. Varia intentione, modoque, dabantur. Ac primo quidem, quemadmodum ex *Sydenhamo*, ac *Boerhaavio* ſupra dictum eſt, ut corpus in apyrexia repleretur liquido aperiente; horaque deinde aut bihorio ante invaſionem excitaretur ſudor, promoveretqurque eo usque, donec

nec bihorium a tempore quo febris adesse debuisset, præterlapsum esset. Huc porro bene multa auxilia facere credidere veteres, ut mox patebit. Secundo, sine peculiari sudoris ante paroxysmum provocatione, calidis, aromaticisque medicamentis, & attenuantibus, corpora toto apyrexias tempore, replebant, ut attenuatis sic probe humoribus, frigus febrile, tandemque febris ipsa, præcaveretur. Huic scopo legitur *Myrrha* adeo profuisse, ut in febre intermittente curanda de palma cum *Cortice Peruviano* decertaret. Vulgus *Gentiana*, *Galanga*, *Absinthio*, *Centaurio minore*, *Marrubio*, *Helenio*, *Imperatorio*, *Scordio &c.* tota in apyrexia copiose datis, frigus febrile corripit, sistit, ac febrem feliciter sæpe curat. *Galenus* salsamenta commendabat, & *Sinapi*, suumque *Diatrion piperion*. Nunquid *Muisio* laudata sat larga salis ammoniaci dosis, huc non referenda?

Tandem 3^tio^. mos multorum erat hæc sudorifera non dandi, nisi 1. 2. 3. 4. horis ante expectatam febris invasionem, corpore simul ad sudores calidiore aëre, integumentisque, disposito. Sic Juvenis noster magnam *piperis* quantitatem cum *Spiritu Vini* sumserat. Antiqua sane, celebratissimaque Methodus! *Celsus* ante accessionem *Allium* comedere jubet, aut *piper* cum *aqua calida* bibere. Hoc *Bartholinus Cent.* 5. *n*°. 48. oris septentrionalibus familiare præsidium notat, eoque *Zelandiæ* Episcopum se curasse feliciter. Cyathus *Vini Hippocratici*, quo *Varandæus* ante Paroxysmum utebatur; Haustus *Spiritus Vini* cum *aqua Rosarum*; aut *Vini* haustus, cui *Agrimonia*, cui *Millefolium* aut *Verbena*, aut *Absinthium*, &c. infusa, multorum autorum: *Raji* in *Catalogo Plant. Angl.* haustus *Vini* generosi, cui *Viscus*, *Oxyacantho innatum*, infusum fit: Pulvis magno *Heurnio* commendatissimus, qui ex *Nucis moschatæ ustæ*, *nucleis Persicorum*, & *Amygd. amararum*, ā scrupulo,

com-

compoſitus, cum vino ante paroxyſmum exhibebatur: Specificum *Hartmanni* in ſua *pr. chimiatr. Spiritus ſalis ammoniaci in aqua Centaur min.*, vel *Cichorei*, ante paroxyſmum exhibiti, donec homo ſudoribus diffiueret: *Rulandi* & *Riverii* Methodus, ope *Spiritus ſulphuris*, aut *Spiritus vitrioli*, ſudores ante paroxyſmum eliciendi: *Fonſecæ* ſecretum, pulveris *Betonicæ* dragmas duas in *Ovo* dandi, quadrihorio ante acceſſum: *Riverii* exhibitio *ſalis Abſinthii*, *cum ſucco Citrei*, ſudores cum regimine ante paroxyſmum eliciens: *Ægyptiorum* mos dandi dragmam pulveris *Chamædryos*, calido in jure, brevi ante paroxyſmum: *Pulvis Pannonicus*, *Specificum Michaelis*, Præparata *Bezoardica* multorum Autorum, *Theriaca Andromachi*, *Diaſcordium Fracaſtorii & Sylvii*, *Philonium Meſue*, *Requies Nicolai*, *Orvietanum*; quæ omnia cum Vino, brevi ante Paroxyſmum, corpore ad ſudorem diſpoſito, exhibentur: hæc, & ſimilia, Autoribus commendata, & laudibus ſæpe in cælum elata, ad hanc ſudatoriam curam referenda ſunt.

Quo tandem Clysma *Ægyptiorum* referam, cujus in ſua Med. Methodica *Proſper Alpinus* meminit, compoſitum ex Libra Decocti *Majoranæ* cum unciis III. *olei laurini*, *quo ſane*, inquit, *& in aliis*, *& in me ipſo*, *olim quartana vexato*, *ſumma cum utilitate uſus ſum*, *& nonnullos quartanarios tribus tantum Clyſteribus ſanatos vidimus.* An clyſma hoc venis cum bibulis, tum paucis Coli lacteis, abſorptum, humorum motum auxerit, pepuleritque ſudores? Pertineret tunc ad hanc claſſem.

Quid demum cogitandum de Decocto *Raparum*, quo Abbatem *Guarnerius* curaverat, & quod in Epiſtolis laudat *Crato a Craftheim*? An, quia abjecto cortice, primæque decoctionis aqua, rapæ cum nova aqua coctæ exprimerentur, illeque ſuccus cum butyro inſulſo, ac ſaccharo miſtus, potui daretur,

ſum-

ſumto ſimul quovis mane pulvere quinque *nucleorum Perſicorum*; an, inquam, ad ſudorum referendum Methodum erit?

Celeberrimus *Mead* in *Mon. & Præc. Med. Quamquam nec illud hic obſervare alienum erit*, inquit, *me pluries*, *cortice ipſo votis non reſpondente*; *pulvere ex floribus Chamæmeli*, *Myrrha*, *ſaleque Abſinthii*, *adjecto paulo Aluminis*, *compoſito*, *febres intermittentes depuliſſe*. An attenuando, diſponendoque ad ſudores, ad hanc quoque Methodum *Meadii* pulvis referendus?

Pulvis febrilis Pharmacopææ *Viennenſis* huc quoque referendus videtur.

Triplici modo vidimus homines a ſuis Medicis ad ſudorem diſpoſitos fuiſſe: verum quartum multi addebant, eumque efficaciſſimum. Frictione, balneo, motu, curſu, ante invaſionem, imo ipſa, ſi contingeret, in invaſione, homines in profuſos ſudores ſolvebant, cum ipſum vulgus, tum quoque Medici. Hoc ſedulo faciamus *Celſus* Autor eſt. Quin & frictionem, & motum, & curſum, conſuluere plures, una cum calidorum remediorum aſſumptione. Ita *Platerus Tom.* 2. *Cap.* 2. Simile quid *Boerhaave* quoque ſuadet. Eſtque ars curandi frequentiſſima Plebejorum & Ruſticorum.

Cuncta igitur, quæ ad hanc 5. Methodum retulimus, eo collineant, ut corpus diſponatur ad ſudores, & ut illi maxime eliciantur tunc, quando febrile frigus inſtat, promoveanturque bihorio ultra conſuetum invaſionis tempus.

Profuiſſe pluribus hanc ſudatoriam Methodum ultro fatemur; ſed & aut non profuiſſe ſæpe, aut multis nocuiſſe, cum ſcriptores Medici notarunt, tum ſæpe vidimus. Prudentia igitur, judicioque in ea adhibenda opus. Si enim febris ſalutaris, ſi homini neceſſaria, ut ſæpe fit, hac autem arte abigatur; quid non timendum mali a relictis obſtructionibus,

bus, ad quas ſolvendas ſalubrem hunc motum Natura excitaſſet? Nonne juvenem ſic demum Hydrope periiſſe, qui hac arte curatus erat, *Foreſtus* memoriæ tradidit? In comperto præterea eſt homines hac arte febres continuas, ardentes, anomalas, malignasque, ſibi conſciviſſe. Unde *Bartholinus* loco ſuperius laudato addit conſilium eſſe, quod & *non paucis* profuerit, & nocuerit *multis.*

Non ergo Cortex Peruvianus, quod febres intempeſtive ſuffocet, ſolus accuſandus eſt: violentia deſcriptæ mox Methodi non minus cortice intempeſtive curat.

An *Arſenicum*, quod frigus febrile, febrimque totam, præcaveat, huc referam? Præſtaret referre non debuiſſe. Quidquid laudis *Lemmery*, *Wepferus*, *Meyerus*, ex relatu aliorum; quidquid laudis *Friccius*, medicus Ulmenſis, *libro de virtute venenorum medica*; & in Actis *Moguntinis Joannes Chriſtianus Jacobi* propria, ut ferunt, experientia, Arſenico ut ſpecifico febrifugo, tribuant, exemplisque confirmare ſatagant; teſtimonia deleterii, nullaque arte cicurandi, Veneni, tot, tantaque *Vienna*, & haud ita pridem Exercitus, dederunt, ut cum magnifico *Werlhofio* de Arſenico agente *Obſ. de Febr. pag.* 42. dicam „ valeant maligna pharmaca, & plena aleæ, „ cum & magis exploratas, & ſecuriores medelas, „ quarum præbia, quoad opus ſit, augere, & continuare poſſis, benigna largiatur natura.”

Sexta Methodus ea eſt, quæ per Epithemata, eaque ad carpos utrosque potiſſimum, eorumve alterutrum, quandoque, ſed rarius ad axillas poplitesque, admota, febrim tollere annititur.

Optimus *Boerhaave* in Mat. Med. duas Formulas dedit, quarum prior magni *Boilæi* erat, qui in Libro de *util. Phil. exp. exert.* 5. *cap.* 7. refert ea ſe a febre quotidiana violenta, uſitatis immorigera præſidiis,

diis, liberatum fuisse. Est autem hoc: R. *Uvar. Corinth. Summit. Lupuli, Salis marini*, ā. *unc. ij. Contusa in pultem applica ad Arterias.* Addit *Boilæus*, licet aliquando successu caruerit, plures a quotidiana & tertiana id curavisse. Addidit & aliud hoc: R. *Summitat. Rutæ viridis unc. ij. Sem. Sinapi dr. ij. Contusa exhibe ad Epicarpia.*

Famosus hic ab omni ævo *Ranunculus* fuit, maxime *pratensis* dictus. Præterquam enim quod ad Anthraces Bubonesque pestilentiales, ad omnes Glandularum tumores, colliqué præsertim Scrofulas, hanc plantam contusam Prisci adhiberent, insigni quoque laude eam in cura intermittentium cumularunt. Primam speciem *Ranunculi montani*, quam ob id, *fieberkraut*, appellarunt, contusam adplicabant carpis; monentes sedulo tamen ne diutius applicatam ægri finerent, cum rodendo ipsos nervos, tendinesque, affecisse, plures ingenti suo damno experti essent. Videatur *Dodonæus* cum additamentis *Lobelii*, *Clusii*, ac *Ravelingii*. *Sennertus Libr.* 2. *de Febribus*, *Cap.* 20. *sub finem*, hominis meminit, qui a diuturna Quartana, Scapulæque dolore acuto, ejusmodi Epicarpio, quod pustulas excitabat, curatus fuit. Pluriesque Epicarpium istud alii Autores referunt ab Agyrtis adplicatum; ut & simile quid refert *Ill. Præses in Comment.*

Rondeletio summis laudibus extollebatur Epicarpium, quod parabatur ex *Foliis Sambuci*, *Salviæ*, *Pedis columbini*, (id est, Geranii columbini, sive Geranii alterius Dioscoridis) *Fol. Rutæ*, ā. *m.* β. *Flor. Calthæ pauxillo*, *salis comm. m. j. cum Vino tritis.*

Martini Rulandi Epicarpia conficiebantur ex *foliis Rutæ*, *Salviæ*, *Bursæ pastoris*, *tritis cum aceto.*

Felix Platerus sua parabat ex *fol: Thlapsi*, *Plantaginis*, *Bursa pastoris cum aceto.* Vel etiam ex *ung. populeo*, *quocum commistæ telæ Aranearum*: cui *Lotichius*

ad-

adhuc *grana quatuor Opii* addebat. Imo ſolum Acetum, pane bene imbibitum, *Plater* laudabat.

Heurnius Helleborum, (qualem non addidit) felix Epicarpium dediſſe meminit.

Crato ad *Camerarium* profuiſſe notat Epithema *Spiritus Vini* linteis excepti ad *Ventriculum:* additque ſe haud carpis duntaxat, verum articulis omnibus, *Urticæ radices* cum aceto tuſas admovere.

Riverius laudat Cataplaſma calidum, aromaticum, ventriculi admotum regioni.

Borelli affinis legitur feliciter intermittentes febres curaſſe foliis *Pentaphylli cum ſale*, ſtratum ſuper ſtratum poſitis, initio paroxyſmi ad carpum dextrum.

Boyleus loco laudato ſupra recenſet *Fuliginem Caminorum cum Therebinthina.*

Acta Edimburgenſia Tomo 2. *Erigerum* ſeu *Senecionem vulgarem*, in pultem contuſum, & *Cardiæ* frigide applicatum, referunt.

Apud *Riverium* laudatur Epicarpium Emplaſtri *Strobelbergici.*

Curatos aliquos ab Agyrta vidi Epicarpio, linteo incluſo, quod abiturus revelavit: erat *Sinapi* paratum, ut in menſa utimur. Ab alio vidi *Andromachi Theriacam* admoveri. Vidi quoque febres epicarpiis curatas nonnullis rediiſſe.

Sed quid his immorer diutius! Finis ſcribendi non daretur, ſi memorare vellem *Amuletha* collo, âliiſque corporis appenſa partibus: ut *Tralliani lapidem ætitem*; ejusdem *Scarabæum* in Linteolo fulvo Collo appenſum; *Foreſto* commemoratos *pilos*, de gena detractos Hircorum; *Sanguinem* de primis Virginum Catameniis; *Lacertam viridem* appenſam; *Vermiculos ex Dipſaci capite* apud *Dioſcoridem*; *Araneam vivam* nucis incluſam putamini, collo donec moriatur appenſam, vivamve *locuſtam*; *Franciſci Jöelis Cantharides*; aut *Nicoli Florentini*, & *Tiengii Amſtelodamenſis*

annu-

annulum, qui in auriculari digito geftatus, abigeret Quartanas; *Ranam vivam* pugno inclufam donec moriatur, tumentemque manum reddat; ut filentio prætercam adhuc plura, quæ fuperftitionem fapiant, ut *Scedulas Lucæ*, & fimilia potius tacenda.

An revera omnia hæc Epicarpia, Epithemata, Amuleta, febrium intermittentium abfolvere, ut ferunt, curationem? *Boilæi* utique, *Rondeletii*, aliorumque clarorum virorum fpectabilior fides, autoritasque eft, quam ut illis diffidamus: videturque haud contemnenda ea effe irritatio, quam acres fervidæque res carpis, loco utpote tendines complures, nervosque pene nudos gerenti, inferre queunt. Verum fi legamus, audiamusque, horum pleraque tunc admota, quando aut longiore tempore remedia alia bene multa, quæ febrim quidem nondum fugare, ad fugam nihilominus difponere potuere, adhibita funt; aut una cum reliquis, methodice inftitutis, conjunguntur: fi *fecundo* bene perpendamus monita hinc inde adjuncta de hifce non applicandis, nifi coctionis figna comparuerint, ceteraque artis præfidia fuerint admota: Si tandem tertio horum fcriptorum candidiores confulentes, non minus experimenta fefelliffe, quam juviffe, intelligamus; confequitur id, ut 1mo ftatuamus incertum effe an revera ejusmodi res febrim fugarint: & ut 2do fateamur plura horum ob fui naturam apta videri, quæ fugent eandem. Confequitur tertio, fi fecundum verum fit, ambiguum effe, utrum hæc adplicata externa febrim curent, materiem febrilem excitatis puftulis ex corpore revellendo, an vero motum febrilem turbando confundendoque duntaxat? quo pofteriore in cafu febrim intempeftive tollendo vehementer nocere illa poffe, ex præcedentibus patuit.

Septima Methodus comprehendit inunctiones & frictiones thecæ vertebrarum, brevi ante futurum fe-

febris insultum. *Guarnerius* laudator extiterat hujus praxeos; ejusque exemplum *Forestus* in recidiva Quartanæ septuagenarii sui Avunculi secutus „ spi-
„ nam dorsi inunxi, inquit, a nucha incipiendo,
„ usque ad clunes descendendo, oleo anethino &
„ chamæmelino simul mistis, & post inunctiones
„ pannos lineos calide apponendo. Cumque ter
„ hanc inunctionem in ipsa accessione absolvissemus,
„ miraculi instar non solum rigor cessavit, verum
„ etiam febris in septuagenario desiit.

Felix Platerus iisdem oleis, quibus *Forestus*, spinam dorsi inungebat, sed simul interna remedia, frictioni soli non fisus, dabat.

Cardanus curat. 24. hora frigoris spinam unguento inungebat quod ex *Gentianæ succo*, *Oleo scorpionum*, *& Anserina compositum pinguedine* erat.

Riverius valde laudabat talia minus tanquam febrifuga, sed potius tanquam rigorem, febris symptoma molestissimum, mitigantia, ægrisque ad Diaphoresin disponendis apta.

Prosper Alpinus Emplastrum, quod Gallo Medico in secretis erat, ut singulare quid laudat, cujus hæc erat formula: *R. Farinæ tritici cribratæ*, *thuris masculini*, ā. *unc.* II. *f. cum succo Menthæ Emplastrum*, quod linea petia exceptum, calidum ante accessionem adhibeatur ad spinam dorsi, ad caudam usque, & quoad sponte decidat teneatur.

Et profecto confirmat experientia nostra laudes istas. Jam triginta anni sunt, quod summo effectu in quartana rebelli has frictiones institui. Tota Methodi hujus intentio cum ea methodi sudatoriæ supra expositæ, parte convenit, quæ frigus præcaveat, eliciat sudorem, sicque totam denique jugulet febrem. Tuto itaque in pertinaciore intermittente, quam fugare & licet, & expedit, adhibetur.

Quæsitum olim fuit an Inunctio & *Frictio cum Mer-*

curio fuget Quartanam? Creditum hoc antiquis Medicis fuit, quod viderent homines Lue Venerea & Quartana laborantes, ab utraque fanari 1mo Decocto faturatiffimo *Bardannæ*, in Vini & Aquæ a p. æq. facto, cui fub finem addebant *folia fennæ*; quod Decoctum fub ftragulis calefactis fudores per horam unam alteramque fortiffimos eliciebat, poftque fudorem purgabat, & 15. aut 20. diebus continuis dabatur: poftea vero detractis *foliis Alexandrinis*, & absque regimine ad fudores, dabatur adhuc per 30. 40. dies: quo modo a *Petro Pena* Chirurgo, *Henricus III.* Galliarum Rex a Lue celtica curatus legitur apud *Formium*. Hac porro Methodo etiam curari Quartanarios *Velfchius* memoria prodidit.

2do Ex *Varandæo*, *Borello*, *Riverio*, ufu Decocti faturati *Rad. Chinæ & Antimonii*, patet curatam Luem gallicam fuiffe: fed & eodem Decocto Quartanas brevi curari memorat *Arcæus Libr. 8. de curandarum febrium ratione.*

3^tio^. *Frictione Mercuriali*, ut in magna collectione de Autoribus Siphyliticis a *Luifio* edita, patet, Lues venerea curabatur feliciter: fed & fimul obfervaverat *Ballonius Libr. 2. Epid.* & Luem, & Quartanam, hac inunctione una curatas effe. Unde eo pervenere nonnulli, notante *Velfchio*, ut eodem remedio & Quartanam, & Luem Neapolitanam, indigere crederent: alii vero id faltem opinarentur, fi Venere laborantes homines, fimul paterentur Quartanam, eos & ab hac, & ab illa, inftituta frictione mercuriali, liberari.

Hanc porro obfervationem generaliter veram non effe docuit *Ill. Præfes* in Comm. ad §. 9. „ Quartana Purgantibus, inquit, Vomitoriis, Sudoriferis, fruftra tentata, imo per mediam falivationem, ut vidi, conftanti typo pergens, tollitur cortice „ Peruviano.

Videntur ergo hæc ſic concilianda eſſe, ut Quartana in homine Venereo, non a Lue Venerea, ſed a cauſis communibus, epidemicis, oriunda, Mercurio non curari credatur; Quartana vero, quæ non ab his cauſis, ſed ab ipſa venere ortum habet, una cum lue venerea, frictione mercuriali tollatur.

Octavo laudatur & *Adſtringentium* uſus. Dedit in ſua Mat. Med. *Boerhaavius*, duplicem horum formulam, quarum prima eſt Decoctum admodum ſaturatum ex herbæ totius *Plantaginis latifolii unc. X. & Rad. Tormentillæ rec. unc.* II. Decoctis cum unc. XL. aquæ; cujus æger uncias tres ſingulo bihorio ſumat: altera formula pulveris eſt, quem *Dr.* I. *Alum. rup. dr.* II. *Nucis myriſt. & gr.* XII. *Boli armeniæ* componunt, hora ante paroxyſmum ſumendum.

Fuit etiam priſcis hæc culta Methodus. Expedit in *libr.* 2. *de Morbis*. apud *Foëſium pag.* 471. 472. videre juſſum *Hippocratis*, de aggrediunda Tertiana poſt tertium inſultum purgante, ſi id indicetur: ſin vero non indicetur, Acetabulo *Radicis Pentaphylli* in aqua tritæ: febre vero nec ſic abeunte, ſudorum ope internorum externorumque auxiliorum provocatione.

Dioſcoridis & *Aëtii* monumentis conſtat idem. Laudata hic deprehendimus præter *Tormentillam*, aliaque, quæ *formulæ Boerhaavianæ* continent, *Agrimoniam*, *Genicula Verbenæ*, *Pentaphyllum*, *Semina Heliotrophii &c.*

Prodeſſe ejuſmodi remedia egregie queunt, quando ægri a febre debilitati ſunt, aut ex propria Diatheſi ſolida flaccidiora, aquoſiores humores, nervosque ſimul valde irritabiles, habent: roborantur quippe hinc ſolida, fluida condenſantur; hominesque hoc pacto vel febrim melius ſuſtinent, vel irritabilitate imminuta, novo vix afficiuntur inſultu.

An

An ideo cortex *Quercus*, *Tamarisci*, *Capparidum*, febrifuga audierunt? An *cortex Peruvianus*, licet occulta sua virtute febrim æque in arido, ac in succulento corpore, curet, tamen etiam in hac octava Methodorum classe vi sua adstringente febrim abigat? Ruri profecto qui aptis præsidiis carent, vires *corticis Quercus*, aliorumque *Adstringentium* hunc in finem innocue explorare posse videntur.

Ultima tandem methodus ea est, quæ cortice Kinæ, seu Peruviano, febrem intermittentem sistit. Longo sermone hic opus non est, quum egregii viri *Morton*, *Sydenham*, *Richa*, *Torti*, *Collegium Wratislaviense*, *Mead*, *Huxham*, *Pringle*, *Werlhoff*, *Boerhaave*, & cum maxime *Ill L. B. van Swieten* in Comm. ad Cap. *de febre intermittente*, nec non in iis, quæ ad Caput *de Hæmoptöe*; & *de Phthisi*, adnotata ab illo sunt, clara in luce rem collocarint. Quod si quis peculiaria quædam observata adjunxerit, ad quæ colligenda Nosocomium nostrum occasionem suppeditavit, clare intelliget:

1mo. Corticem Chinæ saluberrimum remedium esse omnium febrium, quas abigere & licet, & oportet. Intermittentes igitur hic principio recensemus, quæ morbos tales conjunctos non habent, qui febre, ceu medicamine, indigeant.

2do. Febres hemitritæas, quæ consuetis medicamentis cito non obedientes, in malignas, perniciosasque, brevi abirent.

3^tio^. Febres illas, quæ internas suppurationes, ut puta Pulmonis, Hepatis, Uteri, Renum, aliorumque viscerum; quæque abscessus Coxæ, aliorumque articulorum, comitantur: eo quod humorum corruptioni, a resorpto acri nascenti, medeatur cortex, pus pro ichore aut sanie bonum conficiat, vires refocillet ægrotantis, & morbum sic aut diuturniore

tempore tolerabiliorem reddat, aut fortunatiore casu integre curet.

4to. In febribus malignis, putridissimis, sive continuæ remittentes eædem sint, sive etiam continuæ. Ad confirmationem horum vide collectas observationes in *Rat. Med. Tom.* 1. p. 145 ad 160. & pag. 219. dein p. 243. *Tom.* 2. toto capite primo. & pag. 177. cet., item a pag. 250 ad 254. *Tom.* 3. sive Part. 9. pag. 108. Part. 10. pag. 226.

In his porro febribus cunctis quantam Kinæ dosin exhibere oporteat, Medici judicio relinquere, quam definire, malim. Si febris intermittens tam vehemens, diuturnaque sit, ut homo eidem sustinendæ vix ultra videatur; si sit Apoplexia, Colica, Pleuritis, Nephritis &c. periodica, de natura febrium intermittentium, remittentiumve, qualem *Morton*, *Sydenham*, *Huxham*, *Lautter* graphice descripserunt; si Malignarum febrium, si Variolarum, Morbillorum, & malignæ nonnunquam Scarlatinæ, si denique febris continuæ malignis stipatæ symtomatis, discrimina urgeant; Cortex Kinæ liberaliore dosi, unciæ scilicet i. vel iβ. tempore aut intermissionis, aut remissionis, exhibendus erit; quo futurus paroxysmus efficaciter præveniatur. Sin autem febris ejusmodi naturæ sit, ut eandem sensim frangi expediat, media uncia, minusque, detur: quamquam & minutiore tali dosi cortex febrim quandoque inopinato demat, ut in historia nostri juvenis p. 310. conspicuum fuit; qui unica media uncia febre exemtus omni erat, & eadem dosi quotidie continuata exemtus mansit; licet in eandem indigestione voluntaria meruisset illabi.

Primo tempore notæ in Europa Kinæ limitatior longe dosis erat: quod utrum præstantiori tunc temporis transmisso Cortici, an aliis causis tribuendum sit,

sit, non inquiram; copiosiore saltem dosi nunc indigemus. Dum autem rite capta sit exhibendi ejusdem indicatio, hæcque indicatio urgeat, consueta dosi haud sufficiente, ad duplam, triplam, quadruplam, & ultra, dosin adscendamus oportet, ni velimus gangræna & morte ægrum brevi perire.

An quædam cum Cortice mista, vim ejusdem ita intenderent, ut longe minore dosi efficeret id, quod majore, sed solus datus, non præstaret? Necdum mihi experimenta sufficientia sunt, ut affirmare hic tuto quid ausim. Interim abesse nequeo, quin formulæ copiam lectoribus faciam, quam nuper mecum communicavit vir nobilissimus, &, si quispiam mortalium unquam, fide dignissimus, qua ipse in longæva sua vita sæpius sibi febrim primo stitit, alterove, paroxysmo; & qua ipse, ejusque familia, & plures eorum, qui sic curati erant, homines numerosos ab intermittente febre, penitus, ac statim, percuraverunt. Est autem hæc: R. *Cort. Peruv. unc. ß. Ocul. Cancr. dr. iij. Antimonii diaphoretici, Concharum calcinatarum ā. dr. ij. Rad. Gentianæ albæ dr. j. M. F. inde Pulv. nº. xij.* quorum æger mox a cessante paroxysmo unum sumat, & sic unum quovis quadrihorio, donec omnes duodecim absumserit: unde nocte singulo quadrihorio expergefaciendus sit ad capiendum pulverem, eosque etiam debeat assumere qui supersint, licet alter paroxysmus instaret, aut jam sæviret; donec duodecim absumserit. Repetitione nunquam fere opus est. Tantum levissimo purgante opus est lapsis 15. a febre diebus.

Occasione monitus hujus de levissimo (nam gravius resuscitandæ febri esse posset) purgante 15. die dando, monere juniores Medicos debeo *Sydenhami*, aliorumque præstantium Medicorum præceptum, dandi purgantis aliquo temporis spatio a quiescente fe-

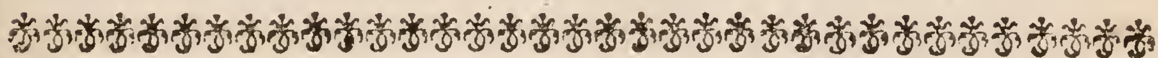
febre elapso, salutare, imo fere necessarium esse, ne fiant recidivæ, aut alia mala. An hoc, quod de materie febrili aliquid supersit? An vero potius ideo, quod renatus a febre nimius sæpe appetitus quid indigesti collegerit, quod, ni blande expelleretur, aut febrim regeneraret, aut alia incommoda crearet? *Sydenham* mensem expectat, antequam hanc indispensabilis necessitatis purgationem det, ne maturius dando febrim resuscitaret sopitam. In hac formula 15. dies determinantur duntaxat. *Ill. Præses* duas modo expectat, ternasve septimanas. Tuto hunc sequimur, modo dies 14. recidivarum adeo ferax, præterierit. Consultumque est idem pluries posthac repetere.

Terminabo hoc caput necessario hoc corollario. Ex nonnullis supra recensitis, & aliis sæpe numero observatis, Medicinæ Tirones mecum animadverterunt a primo febris intermittentis paroxysmo certam Diagnosin peti non posse. Ad trutinam enim signa omnia revocantes, a quibus *Galenus Libr.* 2. *de Crisib. cap.* 4. sic interstingui febres intermittentes censuit, ut qui ipsa prima invasionis die ejus determinare speciem nesciat, is nomen Medici non mereatur; ita de exceptione creberrima convicti fuimus, ut certam inde regulam cudere non potuerimus. Quare alienus quidem a sententia *Campegii*, *in Campis Galeni historialibus*, hoc a *Galeno* fuisse arroganter dictum, scribentis; nihilominus ejus sententiæ sum, quod intermittentes febres, nostro & tempore, & regione, iis, quæ a *Galeno* referuntur signis, persæpe interstingui sese non sinant. Contingere equidem potest; ut certo quodam tempore quævis Quartanæ iisdem ferme symptomatibus, eadem fere diei hora, paroxysmum ordiantur: fieri potest ut omnes tertianæ in eadem anni constitutione, diversis quidem a quartana, simillimis vero inter sese, phæno-

me-

menis inchoënt, omnesque eadem præter propter hora, v. g. vespertina: Quotidianæ omnes suo pariter modo. Verumtamen hæ febres ipsæ observatæ aliis annis, seu epidemice, seu sporadice obtineant, sic in diversis variant, ut nullam certam determinandi suum, ex primo paroxysmo genium, relinquant legem.

Tandem quod verbo supra jam monui, ex omnibus hisce observationibus perspicuum fit, intermittentes febres haud ita expertes periculi esse. quam vulgo quidem fertur. Plures Medici cum *Harvæo* notarunt hominem, quem febris intermittens perimat, frigoris tempore mori. Dum anno 1558. paucæ modo quartanæ, eæque facile sanabiles, *Delphis* observarentur, invenit *Forestus Hagæ Batavorum*, scilicet ad unius modo horulæ a Delphis distantiam, a quartana legitima, epidemica, multos mori. Et omnes illæ febres intermittentes quas vidimus demum in viscerum indurationes, in extenuationem, in icterum, in hydropem, mortemque demum, commigrantes; tandem & istæ, quarum pag. 332. meminerimus, quid aliud clamitant?

CAPUT XIV.

De Morbis acutis.

§. I. *Pleuritis, in qua dolor ab inferioribus ad superiora thoracis transmigrat, nedum morbi cum levamine, sed aggravamine potius. Pathologica discussio de bonitate, aut pravitate hujus transmigrationis. Phænomena sanguinis, aliena a communi observatione, incompletam esse sanguinis historiam docent. Sed & ipsa hæc Pleuritis tota mirabilis; quod nec resoluta, nec*

intra consuetos dies critice soluta, tamen citra gangrænam, citra suppurationem, scirrhumve, spatio duorum mensium demum sic soluta critice fuerit, quemadmodum alias intra duas septimanas. Remedia adhibita. Laus Olei Lini. §. II. Peripneumoniæ historia. Repetitio moniti de incertitudine Phænomenon sanguinis in acutis; siquidem & dissolutus ille, & compactus, eodem tempore e vena fluxerit. Pulsus Peripneumonicorum durus. Cur Peripneumoniæ factum die 7. judicium dubium esset? Examen practicum sudoris. Sanitas restituta visa per integram septimanam, deinde Recidiva letalis. Mira denuo phænomena sanguinis. Varia de calore hominis viventis, & recens mortui. Singularis lucta mortis. Anatome. Epicrisis morbi. Quid proprie malignitas in morbis acutis? An contra Boerhaavium *semper verum, quod lata pulmonum cum omnibus, sive plerisque vicinis, concretio innocue feratur?*

§. I. Acutorum morborum complures nos elapso anno exercuerunt, quorum plurimi exacte satis leges Coctionis, criseos, criticæque evacuationis, secuti, *Hippocraticarum* Observationum, Præceptorumque, & stabilitatem, & æternitatem, abunde nobis confirmarunt; nonnulli vero aut nonnihil, aut notabiliter, a consuetis illis legibus deviantes, deviam quoque Naturam, ab *Hippocrate Libr. Epid.* 1. *pag.* 941. 945. *Epid.* 3. *pag.* 1085. *Epid.* 7. *pag.* 1229. quo ultimo in loco *Fullonis in Syro*, & *Nicoxeni in Olyntho* historias refert, descriptam, vivis depinxere coloribus; unus tandem, alterque, quid, Naturam superante morbo, contingere debere *Hippocrates* docuerat, clare demonstrarunt.

De classe priorum non est quod verba faciam; cum certam, & tutam, & felicem Medicinam, *Hippo-*

craticis deberi præceptis, quivis *Hippocratice* edocti, norint: utilitatis plus habebitur naturæ deviantis prosequendo errores; ejusdemque, ubi insecuta mors fuerit, succumbentis ruinam speculando, addendoque accuratam eorum historiam, quæ in cadavere detecta fuerint.

Juvencula 20. annorum 5. Aprilis 1766. post insolitam octo dierum lassitudinem, postque debitum catameniorum absolutum fluxum, sæva pleuritide sinistri lateris correpta, altera necdum finita die in Nosocomio suscepta est. A fine diei secundi, usque ad quinti fere finem, quinquies secta ipsi vena est. Crustam pleuriticam gravem omnis sanguis habuit.

Ante quartam V. S. dolor fere omnis a latere inferiore ad sinistrum sterni latus, humerumque, transmigraverat, quæ Clarissimi *Trilleri* observatione, bona metastasis est; sexque suorum eadem evasisse notat: *Ill. Præses* scribit suorum periisse neminem, quibus illa contigisset: *Hippocrates* Libr. de *Victu Acut.* ut malam consideravit eandem. In nostra ægra tam prava erat, ut tussis omnis, ac fere omnis respiratio, cohiberetur, Et bonam, & malam hanc transmigrationem doloris, pluries in praxi observavi.

Quæ causa hujus differentiæ? Ex laudatis mox magnis viris *Trillero & Ill. B. van Swieten*, bona fuit transmigratio hæc doloris observata 6ta die; non tollens quidem morbum, sed bonam crisin prænuntians: Ægra nostra medio *quinto* die supernos hos est experta dolores. In *Cl. Trilleri*, & *Ill. Præsidis* ægris transmigrationem hanc morbi comitatum levamen videtur, cum post eandem venam ultra non secuerint: Ægra nostra ad doloris ascensum suffocabatur fere. Hinc debui mox largam evacuationem sanguinis facere, ex *Hippocratis* laudati mox textus præcepto: *Neque copiosum sanguinem detrahere cunctandum est*,

est, inquit. Ratio ergo patet diversitatis observationum.

Dolor porro ægræ nostræ sexto die a superiore parte thoracis denuo ad ejusdem mediam inferioremque migravit plagam, morbi cum augmento: quare & quinta sanguinis missio institueretur oportuit.

Sanguinem nunquam huic juvenculæ miserant; hinc a prima & altera ejus missione animo linquebatur. Sed & hinc sanguis nonnisi guttatim juxta brachium fluxit. Nihilominus crustam pleuriticam brevi formavit, $\frac{2}{3}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{3}{5}$ crassitiei totius insulæ habentem.

In tertia V. S. sanguis continuato jactu exsiliit, donec effluxissent unciæ septem: guttatim deinde unciæ septem aliæ exstillarunt. Sanguis tamen hic æque densam firmamque crustam, quam ille, formavit. Animo non defecit.

In quartæ V. S. ultimum vasculum jactu veloci sanguis fluxit, in alterum, & primum, guttatim. Attamen vas primum omnium densissimam crustam gessit, fere talem & alterum, longe tenuiorem tertium.

In V. S. quinta omnis sanguis aut guttatim, aut brevi quandoque lentoque jactu effluxit, ut perpetuo brachium lamberet; in vas ultimum omnium lentissime. Intra horam omnis sanguis suam jam formaverat integram crustam: eamque omnium densissimam compactissimamque, medietatem totius massæ habentem, ultimo in vase, in quod omnium tardissime erat exceptus.

Observationes *Sydenhami* & *Boerhaavii*, de crusta densiore ex velociore jactu cruoris, deque tenuiore exstillante eodem; sunt verissimæ, aliisque etiam practicis confirmatæ: verum ut in femina hac, ita in perplurimis aliis, observationes contrariæ adeo nu-

numerosæ sunt, ut neque ex prioribus, neque ex posterioribus, cudi ulla regula possit. Dudum simile quid observaverat *Trillerus.*

In vase medio sectionis quintæ crassamentum sanguinis, seu insula rubra, vix scissile, in vase tertio facile solubile.

Obscurant hæc omnia sanguinis obscuram historiam; quam inceptam olim, sed abruptam, dato otio retexam.

Calor usque ad 40. morbi diem mane, quam sero, minor: mane quippe fuit 98. 100. 101. graduum; vespere 102. 103. 104. 105. exinde autem mane ac vespere æqualis 98. 99. 100. 101. graduum.

Sputa usque ad 44. morbi diem mere aquosa, & spumosa; exceptis diebus 8. & 9. quando leviter suppurulenti quid habuere; exceptis quoque diebus 18. & 19. in quibus semicocta nonnulla apparuere. Die 44. cepit quotidie plus cocti quid in multis sputis videri; ad 51. semipurulenta jam erant; ex illo die sæpe minus, aliquoties probe, cocta, die 58. 59. 60. 61. copiosa, coctaque: exinde sensim tussis & sputa minuebantur, &, cum restituta sanitate optima, die 71. & seq. nihil tussis fere, excretionisve, ultra observabatur.

Alvum coctam die morbi 8. habuit, subinde talem adhuc postea; passim vero tenuem, crudam: ad finem vero morbi, cum sputis coctis, & coctior alvus fuit.

Sudorem nec levantem, nec judicantem, habuit die uno critico, nempe quinto; duobus diebus minime criticis, scilicet 10. & 26.

Quoad urinas; unam bonam hypostaticam habuit die 10. unicam & 14. 16. 17. 18. & 19. quatuor; unam 20. & 21. duas 22. tres 23. quatuor 24. Et excepto die 34. in quo omnes summæ cruditatis erant; excepta quoque una alterave urina per sequen-

tes

tes dies; omnes urinæ pulcras ſubſidentias exhibuerunt: ſabulum rubrum nonnunquam habuerunt.

Igitur nulla critica evacuatio ſputorum, quæ morbum ſolveret; nulla quoque evacuatio critica per alias vias emunctorias: ſiquidem quomodocunque coctæ adparerent aliæ evacuationes, tuſſis perpetua ac moleſta, pulſus ſemper naturali major obſervata celeritas, caloriſque juſto altior notatus gradus, morbi non evacuatam eſſe materiem abunde teſtabantur.

Interim pluries quærebatur Diagnoſis & Prognoſis; quæſita ſane ſæpius, inventa tamen non eſt.

Conſulebamus graviſſimum longumque *Hippocratis* textum 402. *Coacarum:* addebamus *Boerhaavii* de Pleuritide caput; in quo, quidquid in praxi tota notum eſt, concinnitate, & perſpicuitate admiranda, collectum reperitur: aſt vero nihil ex iis ad caſum noſtrum determinabile erat. Pleuritide nec reſoluta, nec critice ſoluta, aut Gangræna, aut Scirrhus, aut prava Metaſtaſis, aut ſuppuratio timenda Phthiſisque, eſt. Sed horum morborum omnium phænomena ad noſtram ægrotam adplicantes, applicationemque hanc crebro, ſerioque repetentes; non reperiebamus vel unicum horum morborum, quo eandem laborantem diceremus. Febris enim proprie dicta non adfuit; non ejus poſt paſtum, motumve exacerbatio; non genæ rubentes; nec ſudor, nocturnus maxume; nulla major emaciatio, aut hectica diſpoſitio; nulla difficultas cubandi in latus utrumque, dorſumque; hinc nulla timendarum a non ſoluta Pleuritide ægritudinum inveniri in ea poterat. Dolor, febris, inquietudo, quæ in his morbis augentur, brevi rupturo abſceſſu, hic ad 40. diem non obſervabantur, ubi cocti quid prodire cepit.

Igitur Naturam hic multum a conſueto ſuo tramite deviare, in confeſſo erat; quod enim juxta ordina-

narias ejusdem leges expectari oportebat, non est secutum. Est certe longe major aberratio nostro in casu, quam in eo *Anaxionis*; qui a Pleuritide, sine alio insecuto morbo, die 34. judicabatur, *Epid.* 3. *Sect.* 3. *ægr.* 8. Femina enim nostra, citra ullum nati ex Pleuritide alius morbi signum, cepit ab ipsa Pleuritide judicari die 51. & perfectius circa 60. diem ita ut perfecte sana die 71. domum rediret.

Si quis forsan rogaverit quo genere remediorum usi fuerimus, ut morbus adeo pertinax, & diuturnus, sine alio morbo perfecte judicatus sit? ea ordine dabo. Missus sanguis quinquies fuit, ut enarravi. Optimi *Trilleri* exemplo, præter V. S. ex brachio lateris affecti, eam quoque pedis tentassem: cum vero nostra ægra linqueretur animo prioribus ex brachio V. S.; crebriusque homines animo linqui soleant pede, quam brachio, venam secti; eam brachii perpetuo tudi. Loco dolenti primum fomenta, ac cataplasmata, admota sunt; his minus opitulantibus emplastrum, quod ex $\frac{3}{4}$ Meliloti, & $\frac{1}{4}$ Vesicantis compositum, applicabatur; morboque pertinaciter furente, vesicans utrique impositum cruri fuit. Mirum quippe tibias inter pectusque consensum in morbis miratus *Hippocrates* fuerat; confirmaverat *Baglivius*; & celeberrimus *Trillerus* Vesicantia Pleuriticorum admota cruribus deprehenderat perquam utilia. Enemata multa pro re nata immissa sunt, laxantia, emollientia, paregorica. Decocta & infusa herbarum, nunc emollientium, nunc attenuantium, expectorantiumque, cum Melle, cum Oxym. aut simplici, aut squillitico, stibioque diaphoretico: numerosæ misturæ ex Aquis pectoralibus, cum eodem stibio: Kermes mineralis ingens quantitas: Mucilaginibus paregorica mista ad noctem; aut & bono effectu pilula gr. iiß massæ pil. de Styrace, una, altera, tertiaque: oleosa multa tum ore

ore, anoque corpori ingeſta, exteriusque corpori applicata, ac maxime oleum Lini; quod teſte *Tournefortio Lettres du Levant* N°. 19. „ Armenii domi „ perpetuo ſervant, adhibentque, ac propterea „ Pleuritidem, cui inconſtans clima impenſe favet, „ & qua alii impetuntur, raram experiuntur: jamque ſcripſerat *Geſnerus* oleum Lini loco olei amygdalini epotum, egregium remedium in Pleuritide eſſe. A die morbi 34. ad 71. uſque, uſa eſt alternatim Miſtura cum oxym. ſquill. ſtibioque diaph. non abluto, & Infuſo pectorali; paregorico pæne omni nocte, quum alias tuſſis omnem fugaret ab oculis ſomnum. Plerumque gr. iiß pil. de Styrace ſufficiebat.

Cura autem ventriculi peculiaris habenda erat, qui multis ab annis miſerrimo victu depravatus, a principio morbi, etiam jam antequam in Noſocomium inferretur, ſæpius de die in vomitum prorumperet. Paregorica juvabant, & poſt primum morbi impetum repetita ſæpe purgatio; quæ ſic adornabatur: R. Rhei. dr. ii. Veſperi affunde aquam fervidam, ſequenti mane momento coque, colaturæ unc. iv. adde ſyrupi Meliſſæ unc. i. Aq. Cinamomi unc. ß. cujus mediam partem ilico; & ſi non operaretur, trihorio poſt alteram ſumeret.

§. II. Faber lignarius, Bavarus, 45. annos natus, qui multo itinere pedeſtri, multis aëris injuriis, ſub dio in itineribus dormiendo, toleratis; victuque præterea duro, firmam corporis compagem, duratamque reddiderat; citraque morbos notabiliores ad hanc ætatem pervenerat: id modo in Anamneſi retulit, quod a 20. annis, quavis hyeme, longo laborare catarrho ſoleret, ab eoque bis ter ſic afficeretur, ut duobus tribusve diebus cogeretur lecto inhærere; quodque ſurdaſter a decennio eſſet.

Cum proxime elapſa die 1. Aprilis ex ſuburbio

in

in urbem cucurrisset anhelus, tenuissimæ suppellectilis subhastationem deprecaturus, lassitudinem talem in reditu patiebatur, ut in media via paulisper interquiescere, ac considere, cogeretur; vespere tussim solito frequentiorem, & cephalalgiam experiretur; noctemque transigeret irrequietam.

Die 2. Aprilis, cunctis subhastatis, nudus cum uxore & infante ædibus expellitur, mendicare coactus: ipsoque hoc die gravi Cephalalgia, frigore, æstuque corripitur: die 3. Aprilis pariter. Aprilis 4. die remedio quodam sublevatus, gravi demum febre prehenditur sub noctem. Paulo mitius quinto die; 6. autem gravius.

Adiit tunc Nosocomium Hispanicum; unde gestatorio ad nos delatus est, Peripneumonia laborans, quintus morbi dies decurrebat.

Consueta methodo inflammatoria emendatio observata tanta est; ut sexto die humorum coctio, septimoque critica evacuatio, & sudore, & urinis omnibus hypostaticis, judicium videretur attulisse; ita tamen, ut, ablata febre, tussis quædam sicca perseveraret. Sanitatem cæterum integram septem dierum spatio videbatur adeptus.

Notavimus in hoc morbo *primo* sanguinem de vena dextri brachii die 5. missum, solutum omnino fuisse, cum crusta subviridescentis coloris, flava, tremula, non coriacea.

Cogitare hic quis posset Peripneumoniam eo usque jam pervenisse, ubi toties eam *Baglivius* miratus erat, cum sanguine scilicet soluto, aquoso: verum eum Peripneumoniæ statum negabat pulsus fortis ac durus; negabat morbi ipsius conditio, ut mox patebit.

Sanguis octo elapsis horis ex lævo brachio detractus, mox a principio habuit & crustam duriorem,

& firmius crassamentum, sic ut examinando non; quemadmodum prior, difflueret.

Incautis ex conspecto priore sanguine contraïndicare Morbus & sanguis videri poterant; hoc incrassantia, attenuantia illo, naturaliter indicante. Nos vero multiplici experimento edocti, ut adhuc nuperrime in relata pag. 338. Pleuriticæ historia, solam morbi indicationem explevimus.

Confirmavitque secundo missus cruor inspissantium indicationem, si eam essemus sequuti, erroneam futuram fuisse.

Monere autem hac occasione debeo, sanguinem primis a missione horis certum de se judicium perpetuo haud præbere: videri quippe principio dissolutum omnino, postmodum vero naturaliter, imo præternaturaliter, incrassari: unde si breviore tempore ante lectionem sanguis ægrorum fuerit detractus, exhibeo quidem illum Auditoribus, & per pellucida vasa cum ipsis contemplor; nonnunquam vasculum unum vertendo, dividendoque examino; reliqua vero vascula in sequentem servo demonstrationem.

Notavimus *secundo* in hoc morbo, in quinto Peripneumoniæ die pulsum magnum, fortem, eundemque durum; die sexto debilem, inæqualem omni modo; die autem septimo fere naturalem. Unde confirmatur id, quod Part. *9. Cap. 2. §. 9.* tot argumentis ursi; scilicet pulsum debilem in Peripneumoniæ definitione inveniri non oportere.

Advertimus *tertio* coctionem, quæ quocunque morbi die fiat, semper bona est, nostro in ægro die sexto manifestam in humoribus, functionibusque plerisque; pulsus enim debilis & inæqualis, eodem die magis procedente, emendabatur; nullam vero sputorum coctionem vidimus.

Ad-

Advertimus *quarto* ſudoribus univerſi corporis in die ſeptimo, vere critico, morbum judicatum videri potuiſſe; maxime cum eodem die, binisque ſequentibus, urinæ fere omnes hypoſtaticæ eſſent.

At vero ſudor idem die ſeptimo animadverſus, fuerat jam notabili diei ſexti parte obſervatus; unde ſuſpectus ille, infidusque. Quin & aliud quid ſudorem hunc reddebat ſuſpectum; Cuſtodes ægrorum hyemalia lectorum tegumenta necdum mutaverant; nec attenderam ego. Cum porro caloris, ineunte Aprili, 63. gradum jam notaret Thermometron, egoque caſu tegumenta ægri debito graviora deprehenderem, ſubdubitare cepi num hiſce potius, quam Naturæ, adſcribendus ſudor non eſſet? Præcipue cum jam hinc inde quædam Sudamina comparere viderentur.

Hinc ſtragulorum craſſorum alterum auferens, tenuius ſubſtitui; ſudore autem æque profuſo, abſtuli & hoc tenuius. Continuabatur ſudor in initium uſque diei ſeptimi: deinde ſubſequebatur mollis aliquot horarum tranſpiratio; tandem in medio ſeptimo die ſudor multus ſpatio quinque horarum: ſub quo ſudore, & altero, tertioque die poſtea, quæ ſexto die comparere ſudamina ceperant, evanuerunt.

Hinc ad leges *Hippocraticas* omnia examinantes, hærebamus principio ambigui, utrum ſudor diei ſexti, ut infido die prodeuns, condemnandus eſſet; an vero minus pravus, utpote eo, quo dixi, modo, genitus, foret habendus? Attamen modicis ſub ſtragulis animadverſus die ſeptimo ſudor quinque horarum, una cum hypoſtatica urina, cum abſentia febris, cum notabili functionum emendatione, judicatorius haberi poſſe videbatur. Equidem rigor ſudori non præceſſerat; ſed alvus ſolutior, legibus *Hippocratis*, rigoris excluſerat neceſſitatem.

Verum ſputorum perſeverabat, alvique cruditas.

Amamus profecto coctionem, coctique evacuationem, per omnia corporis excretoria loca cernere; aut saltem si per unam, pluresque vias, excretio cocti prodeat, per alias minime, ut per has saltem non prodeant cruda, optamus. Sed in comperto hoc practicis est, & sæpius in Nosocomio demonstratum, quod prægressis signis Coctionis, ac criseos, evacuationes criticæ notabiles sic emendarent vires, ut & hæ fierent aptæ, quæ paulatim reliquas coquerent, & eliminarent, cruditates.

Ambiguum igitur judicium fuit. Attamen pulcra fere omnium, ac maxime pectoris, functionum restitutio, continuatio urinarum hypostaticarum die 8. & 9. plus dabat spei, quam metus.

Spem autem dies 14. illusit; in quo febris rediit, mutata quidem a priore, sed & ideo perniciosior. Incepit pulsu celeri ac duro, cephalalgia valida, siti intensa, lingua arida ac rigida, comate. Tussis increvit, excernens nihil præter quædam tenuia ac spumosa; semel autem quid mucosi, cum lineis sanguinis. Alvus interim cocta prodibat; urinæ etiam copia, odore, colore, bonæ, sed cum pertinaciter suspenso manente enæoremate. Vena secta est ad unc. ix. quantitatem.

Die altero recidivæ, totius morbi 15., aderant vomendi conatus, inquietudo vehemens, febris singulo bihorio sævitie auctior, moderatior: cocta interim alvus.

Die 3. Recidivæ, die 16. Morbi, febris enormis, intensus calor, lingua aridissima, ac rigida. Secta denuo vena effluxere sanguinis unciæ xviij. posteaque vesicantia admota sunt. Expectorantia data, & simul ad æstum vehementem contemperandum copiosum rob sambuci, ac nitrum. Tussis, vomituritio, Febris, ad hæc mitescebant; Alvus vero, quæ ab aliquot diebus cocta fuerat, jam cruda iterum & te-

nuis.

muis. Vespere symptomata omnia graviora, insuper singultus, æstus intolerabilis, pulsus celer, plenus, ac valde durus, calor universus, vires bonæ, tertiam in hac recidiva sanguinis missionem suaserunt.

Die 4. recidivæ, morbi 17. inchoante, calor 108. graduum in thermom. *Fahrenheitiano*, qui cum 34. in *Reaumuriano* correspondet. Symptomatibus iterum vehementissimis, cum forti duroque pulsu, quarto misimus in hac recidiva sanguinem, copia xv. unciarum. Calor quidem inde sex gradibus minor, sed præcordia, quæ eo usque anxietas tenebat duntaxat, jam dolor vexat, vomitusque. Sic quidem, ut topicam hic suspicaremur phlogosin. Alvus nocte ac mane reddita quinquies est, flava quidem, sed tenuis, nihil mista; cum pluribus massulis viridibus, compactis, quales in cadorum olei fundo reperire est: oleum porro ore anoque sumserat multum.

Ad finem hujus diei 4. recidivæ, ad diem $17\frac{1}{2}$ totius morbi, unico quadrante horæ ante mortem, calor 100. graduum erat. Lucta mortis horæ duravit quadrantem. In hac lucta pulsus, non qualis esse solet celerrimus ac debilissimus, verum lentus admodum, nec parvus, & vix inæqualis. Plus quippe decies ego, aliique, illum exploravimus. Respiratio autem tam lenta, ut semel alta voce trigesies & ter numeraverim inter duas respirationes. Moriens non convellebatur; brachia tantum in rectitudinem exporrigebat. Oculi bihorio a morte veluti hominis viventis; nihil enim opacati aut corrugati erant. Hoc phænomenon etiam altero die a morte observavimus in aliis.

Iteravimus denuo experimentum mensurandi mox a morte caloris, spatio $2\frac{1}{8}$ horarum, singulis $4\frac{1}{2}$ minutis gradum examinantes, & in charta notantes. Thermometrum nostrum indiget $7\frac{1}{2}$ minutis ut calo-

rem hominis indicet, addendo gradus duos ad notatum in eo gradum. Si 15. minutis applicatum, beneque tectum manet, haud ascendit ultra numerum priorem, cui duo gradus additi fuerant. Notabat autem gradus hos: 88. 95. 96. 98. 97. 98. 97. 98. 98. 97. 99. 98½. 98 98. 98. 98. 98. 97. 95. 95.

Superest examen sanguinis in recidiva missi. Sanguis primæ missionis, mox ubi in vasa exceptus erat, contractam habuit ac densam crustam, eamque toto in ambitu fimbriatam.

In sanguine secundæ missionis crusta non contracta, non fimbriata, sed ut in morbi principio, crusta, & crassamentum, cum omni vitreæ scutellæ ambitu cohærebant. Elapsis horis quinque, cepit in vase secundo cum Crusta, tum Crassamentum, se ab uno vasorum latere separare, seque contrahendo exprimere serum. Elapsis horis 14. idem observari ceptum in vasculo primo; nondum vero in vase tertio & quarto. Crusta quarti vasis viridescit, fere transparet, crassitudinemque mediæ totius insulæ habet.

In sanguine tertiæ missionis, post quietem 10½ horarum, nec contractæ crustæ, duræve; nec tamen glutinosæ. Crassamentum 1. 3. & 4. vasculi dissolutum; vasculi secundi valde tenax. Passim, quo crusta minus in lardum contracta est, eo minus solet & contractum, & durum esse ejusdem crassamentum.

Tandem ultimæ venæ sectionis sanguis, post horæ 1½. quietem, tribus in vasis collectus, habuit crustam densitate crassiorem quam esset altitudo crassamenti, tremulam vero, nondum consistentem; quomodo posteriore examine habuerit sese, doleo referre non posse, eo quod id chartis mandare neglexerim, nec sat accurate suggerat memoria.

Notavimus itaque primum recidivæ sanguinem eo prioris morbi magis fuisse phlogisticum: deinde & so-

solutum sanguinem, & compactum in eadem venæ tusione prodire: præterea sanguinem unius scutellæ longe plus indiguisse temporis, quam aliûs, ut se contraheret: denique ab omnibus his V. S. pulsum plenum fortemque permansisse, ad usque breve mortis luctamen.

Calorem soli attritui non deberi, quod toties ursi, repetita exploratio cadaveris ultra bihorium producta, confirmavit denuo.

Sed quanta vis in febre caloris! In hac recidiva plus quatuor libris sanguinis detractum est, dum interea calor, naturali calore humano semper superior, deprehendebatur. Quanta humorum aut copia, aut rarefactio! Post demtas 50. sanguinis uncias, pulsus ad mortem usque plenus ac fortis fuit.

Anatomen elapsis 23. a morte horis instituimus. Oculi jam opaci & corrugati. Venter nihil inflatus. Caro musculosa multa, firma, exiguus adeps.

Aperto Ventre Viscera sic sita, ut Hepar ingens, amplusque Ventriculus, totam anteriorem universi epigastrii capacitatem explerent; & ut intestinum Colon, sub his depressum, umbilico fere accumberet. Dolor igitur Colicus fallere nos potest, coli ad umbilicum situm vix suspicatos.

Colum hoc arctum valde, & sub Hepate, & sub Liene, se longa sui parte supra sese reduplicabat: ut causa magnorum morborum existere potuerit, haud extiterit tamen. Vide Tab. I. Fig. F.

Ileum intestinum semipedis longitudine ex Inflammatione jam purpurascebat, variis præterea in plagis levius inflammatum.

Hepar ingens lobo minore explebat mediam Hypochondrii *sinistri* latitudinem: alteram mediam hujus Hypochondrii latitudinem Splen, triplo major solito, occupabat.

Ventriculus duas liquidi mensuras, scil. octo libras

bras medicas, mensura capta, continere valens, suo minore, eaque sinistriore parte supra, seu potius ante, lobum minorem Hepatis, & ante Lienem collocatus, reliqua sui parte eminebat juxta jecinoris crepidinem, suoque Pyloro infra Jecur decurrens, abibat in Duodenum: quod quoque digiti dimidii longitudine horizontaliter versus Spinam decurrens, descendere demum incepit. Inflammatio aderat in ea Omenti portione, quæ Duodeno pro Mesenterio est, uti & in ipso Duodeno.

Idemque Ventriculus a fundi sui parte illa, quæ costis sinistris accumbit, per totam fere superficiem externam posteriorem, admodum inflammatus fuit, & magis adhuc in eadem superficiei internæ plaga.

Renes boni, magni. Vesica urinaria lotio turgida.

Pulmones firmissima cellulositate concreta sic cum Pleura, cum Diaphragmate, Mediastino, ac Pericardio; ut multis in locis sine horum, aut Pulmonis laceratione, divelli non possent; hocque æque lævo, quam dextro in latere: in sinistro autem latere tantum modo versus costarum arcum, spatium duos fere pollices longum, latumque, erat ab accretione liberum.

Cor sinistrum vacuum; dextrum sanguinem, non coagulatum, habuit; sinus dexter polypum album, qui lente extractus, massam polyposam pedis longitudine ex ambabus jugularibus ducebat, cum rami, quo jugulares inter se communicant, abrupta portione.

Bona dura mater: Pia autem sanguine valde infarcta tota; maxime autem ad lobos cerebri posteriores. Polyposus quasi vermis in sinu longitudinali. Ventriculi cerebri superiores ne guttulam aquæ continuerunt; nihil aquæ tertius ventriculus, nihil quartus. Totum Cerebrum siccissimum. In capitis de-

detruncatione, nihil ex illo; nihil ex theca vertebrarum; nihil ex cranio, dum ſerra dividebatur, extillavit.

Ex quibus omnibus patet inſidam, inſido in die, criſim fuiſſe, quæ ſudoribus, die ſexto inchoantibus, apparuit: partem materiæ morboſæ coctam ſolummodo fuiſſe, & criſi evacuatam; at vero magnam crudi copiam alte infixam manſiſſe, quæ primo alternoque quaternario quieta, ſymptomata nulla excitavit; inchoante vero tertio quaternario moveri cepta, corpus vehementer turbavit, ſanguinem inflammatorie corrupit, inflammatione dira affecit piam Matrem, Ventriculum, Inteſtinorum varias plagas, quarum una in latam gangrænam verſa, inter cauſas mortis recenſeri potuit. Sanguis idem ad mortem uſque inflammatorie ſpiſſus, per minima vaſa impenetrabilis, inter mortis cauſas certe erit annumerandus.

Hæc demum vere maligna febris fuit, vero ſenſu eo, quo τὸ κακοηθὲς intellexerit *Hippocrates*, poſtque eum *Galenus*, omnes *Hippocratis* ſectatores, & ex cunctis his compendioſé *Boerhaavius Inſt.* §. 919. Moneo hoc ideo, quod videam a nonnullis eum morbum proprie, uniceque, haberi malignum, qui humores diſſolutos habeat, qui varias maculas, papulasque, expellat, qui ab ipſo morbi initio notabilem virium projectionem comitem habeat: dum interea vera malignitatis in acutis ſignificatio denotet cauſæ morbi vehementiam; graviorem functionis cujusque, maxime autem vitalis, læſionem; pertinacem adverſus ſelectiſſima, optimeque indicata artis præſidia, reſiſtentiam; ac ſymptomata non tantum ejus morbi conſueta, ſed variata, aut omnino alia, aut plane anomala.

Situs magnitudoque Jecoris, moles ingens Lienis, Coli inteſtini transverſus decurſus adeo profundus,

monitum confirmant, quod toties repetivi de morborum in visceribus sede circumspecte, ac sæpe dubitanter tantummodo, determinanda.

Pulmonis arcta, ac indissolubilis cum omnibus vicinis partibus concretio, malum videtur a longa die natum. Quare & 20. annorum spatio, præ pectoris affectione; laboriosas hyemes transegisse videtur. Et in ultimo morbo nimis adhærentes pulmones cruori phlogistico suscipiendo, trajiciendoque ineptiores, letaliter demum infarcti fuerunt. Centena sane exempla sunt, quæ me impediunt assentiri illis, qui latas hasce pulmonum adhæsiones inculpate a mortalibus ferri asseruerint.

Siccitas insolita Encephali, an non a defectu secretionis, ad quam phlogisticus sanguis arteriosus plane ineptus fuit?

CAPUT XV.

De Ileo Morbo.

§. I. *Ileus morbus 6to. die letalis, cum auxiliorum adhibitorum recensione. Epicrisis morbi. Anatome cujus notabilis pars exhibetur Tab. I. Fig. E. De aqua frigida in Ileo. In Ileo letali etiam alvus reddi potest. Varius in hoc morbo Gangranæ gradus. Omenti absentia Colicæ causa. Conspectus a morte haud infrequens thalami cordis utriusque perfecte vacui.* §. II. *Ileus letalis alius, natus post triennem, & quidem primo periodicam, sub finem autem continuam, Ventriculi Tympaniam. Cum hoc Ileo etiam tenuium Intestinorum & Tympanitis, & Inflammatio. Memorabilis in hoc Ileo Hernia Entero-mesocolica, una cum monstroso Ventriculo, Tab. II. Fig. I. II. III. exhibita.*

Epi-

Epicrisis totius hujus historiæ. Viscera a morbis sua sede exturbantur. Gangræna sine signis suis letalis. §. III. *Ileus morbus octavo die letalis, assumto etiam Mercurio. Anatome. Figura exhibens duodecim miros Coli intestini flexus. Vid. Tab. III. Fig. Epicrisis. Variæ considerationes super causa proxima mortis in hoc homine, & in aliis hoc morbo detentis.* §. IV. *Ileus morbus curatus, assumto Mercurio. Quædam de Fumo Tabaci immisso. Mercurii per* 14. *dies in corpore mora.* §. V. *Ileus morbus assumtis vij. unciis Mercurii curatus. Inquisitio variæ doseos Mercurii in hoc morbi a variis exhibitæ. Quæstio agitatur num a Mercurio hic morbi nervorum timendi; eaque occasione de Auro deglutito loco Mercurii. An Mercurius frigore noceat? demonstratur frigore potius prodesse: & sic convenire cum Methodo altera* Hippocratis *curandi Tetanum. De acribus umbilico applicandis. De Machina Italica.*

§. I. Ileus frequens morbus, semper terribilis, creberrime letalis, quamvis a me in Tomis prioribus periodici hujus operis sæpius recensitus sit, tamen ob recentiores, eosdemque notabiles admodum casus, de integro me cogit de sua ipsius Tyrannide, deque Homicidiis suis, nonnulla propalare.

Juvenis 19. annorum, ileo morbo elapsa æstate periit. Vivo non adfui: quantum autem expiscari ex illis potui, qui eum & noverant, & amicitiæ causa in morbo inviserant, hecticus ante quadriennium a Medico habitus fuerat, idque dimidii spatio anni: exinde paulo rectius se habere visus, tussi non frequenti quædam tenuia reddere consuevit, linguam fissam perpetuo conquestus est, ac frequentioribus Colicis doloribus obnoxius vixit.

Anno 1766. Augusti Mensis die 5. consueta sua Co-

Colica, & modica febre, nocte corripiebatur. Clysmate mane die 6. Aug. immisso, mitior dolor, vespere denuo sævior fuit. Dato tunc emolliente decocto, cui Chamomillæ flores infusi, principio levari visus est, deinde autem minime.

Die 7. Aug. Medicus ordinarius arcessitus, præscripsit Misturam ex *Aq. Flor. Chamomillæ unc. vj. Magnesiæ nitri dr. iij. Salis polychr. dr. j. Syr. Althææ unc. ß.* cujus sumsit cochlearia tria singulo bihorio. Jussitque Abdomen inungi unguento composito ex *Ung. Dialth. & Flor. Calend.* ā *unc. ij Camph. scrup. ij.* Præterea immitti clysma emolliens præcepit. His non levantibus, decoctum emolliens cum *Tamarindis* bibit ad noctem; postquam alvus, quæ nulla eo usque fuerat, liquida copiosaque prodiit.

Die 8. Aug. Febris magna, duro cum pulsu, fixoque ad latus Ventris dextrum dolore. Mistura dicta *Hoffmanniana* data est; Decoctum *hordei* quoque, cui admistum *Oxymel*; nec non pulvis, quem componebant *scrup. duo Magn. Nitri, gr. v. Nitri puri, & gr. x. pulv. Haly:* erat mane hic pulvis, & vespere sumendus. Varia insuper & Cataplasmata, & Enemata præscripsit.

Die 9. Aug. æger summo mane frigidam aquam clam bibit, brevi autem post ventre immaniter doluit, vomuit, contremuit, friguit. Interea dum Medicus expectabatur, sumebat consilio amici *dragmam Rhei*, & Misturam compositam ex *Mentha cum opii granis duobus*; repetivitque clysma. Tensus jam venter erat ubique; minusque latere dextro, magis in medio, dolebat. Tandem Medicus accedens, primam demum Venæsectionem instituit, *Hoffmannianam* Misturam continuaret, suasit, Hordeique Decoctum. *Emulsum* præterea dedit, *cujus Libræ dr. vj. Syr. Diacodii additæ.* Repetivit denique Enemata &

Ca-

Cataplasmata. Nox pessima. Pulsus celerrimus, parvus, durus.

Die 10. Aug. Exp. Medicus Misturam dedit compositam ex *Aq. Scorzoneræ unc. vj. Magnes. nitri dr. ij. Salis. polychr. scrup. ij. Nitri puri scrup. j. Camphor. gr. ij. Syr. Altheæ unc. β.* cujus duo cochlearia quovis trihorio sumenda essent.

Deinde ℞. *Auri fulminantis gr. vj. Arcani duplic. scrup. β. Nitri puri gr. v.* Eo die ter hic pulvis sumtus est.

Die 11. Aug. pulveres *Auri fulminantis* repetiti. Accessit ad morbum Ventris Peripneumonia. Ad septimam vespertinam moritur, expletis ferme sex morbi diebus.

Cadavere potiri, nonnisi elapsis 42. a morte horis, potui; hinc calida hac tempestate jam fætuit immaniter.

Et in perscindendo Abdomine, clauso adhuc Peritonæo, multus, isque fætidissimus, aër, ex tunica adiposa exhalabat, bullasque veluti Emphysematosas formabat; quales alibi, sed longe copiosiores, observasse me retuli *Tom. 2. cap. de Ileo.*

Aperto abdomine omenti longitudo, ut ut explicata, apparuit vix pollicis lati; ita ut nuda hic hæserint intestina.

Colum intestinum desiguratum sic, ut verbis describi nequeat: unde Tabula I. Fig. E. idem depinxi.

Ad omnes hasce miras Coli reduplicationes inflammatio levior detegebatur: materies autem inflammatoria sanguinis transsudando genuerat crustam, qua illæ Coli Reduplicationes secum mutuo agglutinabantur.

Obex autem durus in hisce Reduplicationibus nullus est repertus.

Ileum intestinum duobus potissimum in locis dire

inflammatum reperiebatur, ac colore hic purpureo, illic livido, gangrænosum. Scilicet in latere dextro infimo, longitudine duorum pedum; & in eodem latere, sed altius, ac secus umbilicum, longitudine pedis. Fuerantque ambo hæc loca doloris in ileo morbo sedes. Crusta flava, quæ in Colo, etiam hic, multas tegebat intestinorum plagas, inflammatas potissimum illas, gangrænosasque: aderatque & ad Mesenterium.

In plagas ilei intestini inflammatis nulla inventa coarctatio est, nulla Introsusceptio, nec, quæ transitum denegare potuisset, dura materies: æqualem hic cum cæteris intestini partibus intestinum habebat diametron.

Ventriculus, valde expansus, habebat a facie sua anteriore, pauxillum sinistrorsum, in suæ altitudinis medio, transversam plagam, longitudinis latitudinisque digiti integri, Zonæ instar, inflammatam, ut in pulcerrima injectione: in qua & hoc notabile, quod multis valde in locis exiles extravasationes exhiberentur, quæ, inter hæc pulcre veluti injecta vasa, plurimas quasi peticulas, seu petechias, referebant.

Hepar ingens lobo suo majore in medio epigastrio terminatum; minore autem lobo diaphragmatis inferiori laterali regioni, ope ligamenti fortis membranei, versus arcum infimarum costarum, connexum.

Pulmones, utroque pectoris in cavo, ab omni cohæsione cum vicinis liberrimi, cinereo colore in paucis, livido multis in locis, anterius ac lateraliter, conspiciebantur: postica vero facie universa ex rubicundo fere nigrescentes, ac facile ad levem contrectationem diffluentes. Quin & pulmones undique pressi, veluti per poros liquidum transsudabant:

hoc

hoc præcipue in lobo dextro ſuperiore ac medio : duri autem ab infarctu non erant.

In pericardio liquor non aquoſus, ſed obſcure ruber, paulo forte ſolito copioſior.

Cor utrumque perfecte vacuum, ut vix reliquiæ tantilli ſanguinis verſus ejusdem orificia ſupereſſent.

Diagnoſis morbi Ileus inflammatorius eſt, ex Colica periodica natus; ſeu Colica periodica in letalem Ileum verſa. Qualisnam autem Colicæ ſpecies fuerit, hominem, dum viveret, contuitus nunquam, non auſim determinare.

Quæ cauſa proxima ilei letalis? Incertum eſt utrum hæc in inflammatis, gangrænoſisque Ilei plagis, an vero in complicati Coli hæſerit locis. Equidem elapſis 42. a morte horis nihil quo inteſtinum ſive coarctaretur, ſive obturaretur, inventum eſt: verum, quamvis non ſemper, ſæpe tamen, relaxantur ejusmodi conſtrictiones, ſeu ſpasmodicæ, ſeu inflammatoriæ; aut ſuapte ſponte, aut gangræna in morte, imo ante mortem: ut pluries in incarceratis herniis vidi. Sed complicatæ Coli ſuperioris ac inferioris partes, dum hoc inteſtinum in principio morbi tenſum repletumque eſſet, potuere citra ſpaſmos, inflammationesque, viam aëri, fæcibusque, præcludere omnem: ſi jam, ut multis in Colicis, *Pictonum* maxime, fit, muſculi abdominales convulſiva contractione arctaverint abdomen, in complicatis hiſce Coli partibus cauſa morbi proxima eo facilius locata fuiſſe intelligitur.

Ex iis, quos a diro hoc morbo DEO dante, vel curavi, vel hominum illo affectorum interitum procraſtinavi, didici tutiorem certioremque eam methodum eſſe, quæ *tempeſtivis* V. S. quæ multo oleo, quæ purgantibus opio interpolatis, quæ clyſmatibus fumi Tabaci mature valde adhibitis, & ſi opus eſt, epoto mercurio, inſtituatur; quam quæ miſturis

ris dictis *Hoffmannianis*; quam quæ sera, imo seriſſima sanguinis miſſione, auroque fulminante, tentetur. Aurum fulminans si bene paratum eſt, nihil agit; non bene paratum, morbum auget. Nec laudavit id, quamvis ab aliis datum, *Cl. Hoffmann. Cap. de iliaco dolore.* Clyſmata fumi Tabaci, licet pluries fallant, maxime quando aut cauſa plane invincibilis obtinet, aut nimis ſero ad hoc auxilium confugitur, continuata tamen obſervatione reſtituunt multos. Exempla manifeſta attuli olim, & in mea vicinia nuperrimum habetur.

An *frigida*, quam æger clam hauſit, nocuit? Præſtantiam gelidæ aquæ in hoc morbo experimentis evici *Tomo* 2. *Cap. de Ileo.* Sed ſero nimis æger noſter eam bibit. Gangræna videtur quarto morbi die in priore loco doloris jam nata fuiſſe, eo quod, evaneſcente ibidem dolore, frigus, tremor, pulſusque cum debilitate frequens, obſervarentur.

An fæces liquidæ ac copioſæ, finiente altero morbi die miſſæ, boni augurii non erant? Et Iliacos, & Hernioſos, cum ejusmodi dejectionibus tam ſervari, quam mori, pluries vidimus. Vel enim obex ſolutus totus eſt, redditusque talis periſtalticus motus Inteſtinis, ut antiperiſtalticum viribus ſuperet; vel prodit tantum vi enematum aut pars, aut totum ſtercoreum, quod infra locum ubi cauſa proxima reſidet, hærebat; morbo nihil inde levato: vel tandem gangræna, partes relaxans, nata eſt; quæ ſi parva, inchoataque tantum, aliquando adhuc curabilis eſt; ſi magna, atque completa jam eſt, mortem infert. Vide quæ *Tom.* 1 & 2. *&* Parte 9. *de Ileo* & Hernia notata ſunt: maxime vero *Tomo* 2. *Capite* 17. *toto.*

Omenti defectum inter Colicæ cauſas haud abſurde quis memoret. Omenti enim eſt, inteſtinorum reſpectu, tegere illa; fovere, ac lubrica ſervare.

He-

Hepar etiam hic totum fere Epigastrium explens, imo sinistro in latere forti ligamento accretum cum Diaphragmate, confirmat toties datum monitum de necessaria prudentia in sede morborum ex solo partium situ determinanda.

Rarior observatio est hominis, pectore olim sic laborantis, ut multo tempore Phthisicus crederetur, postea que semper tussi aliqua laboraret; cui tamen pulmones ab omni cohaesione perfectissime liberi invenirentur. Caeterum Peripneumonicorum referebant pulmones: Peripneumonia enim periit, jam in Gangraenam tendente, ut in Acutis toties. Vi inflammationis sanguis omnis inflammatorie corruptus, ineptus demum fit, qui pulmones permeet; vel & organum respirationis, debilitate a morbo genita, ineptum fit, quod humores, quamvis per se adhuc permeabiles, sat efficaciter transmittat.

Cordis vacui thalami utriusque sat frequens est observatio, ut in prioribus patuit, ut in hoc casu patet, & in §. seq. patebit; inane ostendens conamen omne vitales actiones, eas Cordis praecipue, systemate irritabilitatis explicandi.

§. II. Delata in Nosocomium fuit 16. Dec. 1766. vidua 57. annorum, cujus haec Anamnesis. Ante elapsos ab hinc 30. annos viro profectae aetatis nupsit, ac primo quidem anno peperit, deinceps vero nunquam. Gravida vehementer vexata haemorrhoïdibus fuit; easdemque, post puerperium adhuc valde molestas, cum Medici consilium de aperiundis illis sprevisset, fistulam ani contraxit: a quo tamen malo operatione fortunata liberabatur.

Sexennium est, quod febre acuta laboraret, in qua integris sex diebus deliravit, & a qua non nisi post quatuor aerumnarum exactas septimanas emersit. Meminit sitis, eodem in morbo inexplebilis, ut a continuo potu temperare sibi non posset, quan-

tumcunque ne sibi irreparabile forte damnum inferret, assiduo moneretur. Quare etiam ex acuto hoc morbo in Hydropem intercutem brachiorum, crurum, ventris, lumbique, incidit. Ab illo tamen quopiam, quod ignorat, infuso, brevi curata fuit; ac sana integro postmodum triennio, flatu incommodo excepto, vixit.

Vitam sedentariam perpetuo, & hucusque, egit. Menses semper regulares in 45. ætatis annum habuit.

Triennium est, ex quo singulo fere sesquialtero mense latus abdominis lævum, mox sub costis, intumesceret sibi, tumore paulatim ultra medium ventrem porrecto, ibidemque veluti in acumen assurgente. Non doluit tumor, sed dum femina jocando ventrem tumentem sæpe percuteret, resonuit. Perstabat tumor tres quatuorve septimanas, perque alias duas tresve subsidebat. Disparente tumore copiosos commodosque emittere flatus potuit; eodem vero redeunte, nullos.

A medio pene elapso abhinc anno, urinam reddere cepit adeo acrem, ut sibi inde pudenda roderentur; copiosam quidem, sed frequenter urgentem, cum sedimento copioso, alboque; in medio limpidam, & quid crassi in superficie gerentem.

Medius quoque annus erat, ex quo in deglutiendo id incommodi pati cepit, ut deglutita ad certum quendam locum hærerent, quem nos conjectabamur eum esse, in quo OEsophagus Diaphragmatis fissuram transiturus est: sic ut nonnunquam ipsi per aliquot minutorum spatium interquiescendum esset, antequam ingerere quidquam de integro auderet.

Octiduo ante morbum, de quo mox, tristis, præterque morem morosa, levi quoque ac continua tussi, vexata fuerat.

Tandem 12. Dec. tota die inhorruit, citra vel inter-

termiſtum, vel ſubſecutum, æſtum. Appetitu caruit. Quo eodem modo & die 13. Dec. ſe habuit.

Die autem 14. Dec. hora noctis prima Ventris ipſi tormina oriebantur, haud eo, quo ſolebant loco, verum in Ventre medio, ita ut centrum doloris umbilicus eſſet, una cum ructibus nauſeiſque. Prælo quaſi ſibi præcordia premi, ac contorqueri, conquerebatur, & ex ventre quidpiam verſus pectus conſcendere, a quo Singultus primo, deinde Vomitus. Toto hoc die Vomitus cum reliquis ſymptomatibus continuavit, nec minus nocte. Quid vomitu reddidiſſet rogata tenuem, regeſſit, aquoſamque materiem.

Die 15. Dec. omnia hæc continuarunt. A biduo alvo carenti immiſſum Clyſma fuerat, quod duram eduxit materiem: repetiviſſentque, ait, idem, ni a priore Clyſmate male habuiſſet.

Die 16. vomens in Noſocomium Hiſpanicum invecta carpento eſt, moxque inde ad nos, geſtatorio.

Auditis feminæ querelis, mox Ventrem examinavimus. Dolebat ille & in loco antiquo, a margine ſiniſtrarum coſtarum, jamque adusque Ilei oſſis cavum; & in plaga nova, medio nempe ventre: qui dolor ab umbilico, ceu centro, ad ſemipedis in ambitu latitudinem diffundebatur; centro veluti acuminato.

Nullam aquæ fluctuationem, *tactu* deprehendimus; ſed potius, non quidem *ſonitu*, ſed *adſpectu* tumoris inæqualis, ac diviſi, adeſſe Tympaniam judicavimus. Dolor ab attactu augebatur.

Principio quo apud nos fuit, haud vomuit, ſed exprobravit; nec ſingultivit vere, ſed eructavit. Febricitantem acute a die 12. Dec. concluſimus ex inflammatione ventris. Cumque febris cum pulſu duro, eoque pleno increſceret, uncias xiv. ſanguinis

de brachio dextro misimus. In vasculum primum sanguis optime fluxit, levem duntaxat crustam formans: in alterum vas lente fluxit, & crustam modicam, priore tamen densiorem; in vas tertium celerrime fluxit, & densiorem prioribus crustam exhibuit.

Enema ex *emolliente Decocto, cum mellis & olei Lini* ā *unc. ii. & Nitri dragma*, injiciebatur; unde alvus post horam, cum multis parvis scybalis, & portione una majore. *Emulsi Libra cum uncia Syrupi Diacodii* dabatur, *molliens Cataplasma* toti Ventri circumdatum est, & *Scutum stomachicum, ex Uncia Empl. de Labdano, granis xij. Camphoræ & totidem Opii crudi, & Bals. peruv. q. s.* compositum, regioni Ventriculi admotum est.

Posthæc omnia Symptomata, dolore excepto, mitigabantur, appetitus aliquis nascebatur, & absque insequente vomitu comedit, quod petierat, jus carnis cum panis tantillo.

Venter ad noctem tumidior quidem, sed mollior. Cepitque frigus conqueri internum, cum tepore extremorum; quamobrem plura stragula conjecimus in illam. An frigore hoc nascens ab inflammatione Gangræna notabatur? Sed ipsa febris bidui frigore inceperat, & cum præsenti frigore pulsus parum modo celer, plenusque ille, Gangrænam negabat.

Sitis interim magna continuat. Mala nox fuit ob vomitus continuos, ructus, singultus, anxietates. Urina tamen, quæ prioribus diebus vix prodierat, hac nocte ultra libram prodiit, bene colorata, cum crassiore enæoremate, brevi subsidente; adeoque nullatenus gangrænosa.

Die 17. Decembris ad 6. matutinam reperi calorem ejus ad Therm. *Fahr.* 98. gr. pulsumque & fortem, & durum, & celerem. Calor ergo naturalem fere superans, pulsusque talis, metum removebant gan-

gangrænæ; licet quid adhuc supereſſet heſterni frigoris internarum partium.

Cum ergo ex enarratis febris aucta videretur, & dolor perſeveraret, aliam Venæ ſectionem tentavi, quam jacens probe ſuſtinuiſſet; ſed dolorum immanitate, & anxietate victa, ſubito erexit ſeſe, erecta animo linqui cepit: hinc mox deſtiti captis ſanguinis unciis quinque. Sanguis hic, qui bene fluxerat, non cruſtam, ſed optimæ conſiſtentiæ craſſamentum exhibuit.

Sitis multa perſeverat. Enema, heri ſecundo immiſſum, hodie ad 5. matutinam cum paucis ſcybalis; & ad 6. cum materia flava, pultem referente, exivit.

Calor poſtmodum hominis ſani, graduum 96. ſcilicet; pulſus fortior, durior, frequentior; Reſpiratio difficilior. Venter tamen mollior, in medio minus, ſed per totum æquabilius expanſus; in Epigaſtrio autem plus, quam heri, tumefactus.

Ambiguum profecto morbi ſtatum eſſe nemo non videbat. Etenim ab una parte inflammationis augmentum in ſextum diem jam continuabat, internumque jam ultra 20. horarum frigus, quod necdum omnino diſparuerat, metum faciebant gangrænæ ingentem: ab altera tamen parte calor, color, pulſus, ſuſpicionem hanc penitus fugare videbantur.

Ad Ileum igitur ſolvendum, allaborandum fuit: quæ enim ab enemate materies iterato prodierat, ex ſolo inteſtino Colo, haudquaquam a loco inflammato, videbatur prodire; ſiquidem nec pulſus, nec dolor, mitigarentur; quæque pridie ſiluerant ſymptomata, Vomitus, Singultus, Ructus, de nocte repetiviſſent.

Purgante itaque Chyli, Fæcumque, tentandum tranſitum ratus, primo Vomitum opiato ſopire debui,

bui, *Sydenhami*, & *Hoffmanni* experientiam, mea pluries confirmatam, religiose sequutus.

Cepit itaque quovis horæ quadrante Cochleare hujus Misturæ uti. ℞. *Laud. Liq. Syd. gtt. xxx. Syrupi Menthæ unc. jß. Aq. Melissæ simpl. unc. iij.* & propter casus ambiguitatem, *Extracti Cort. peruv. dr. ij.*

Mistura hæc, mirum dictu, quam mox ab initio, perque diem totam, cuncta pacaret; Vomitum, Singultum, Anxietatem, Dolorem! Sic ut ægra exclamaret præstantiorem nunquam in vita sua sibi datam Medicinam fuisse, deque universo morbo unicam superesse lassitudinem.

Minus igitur de Gangræna cogitatum est: quippe in qua pacantur quidem symptomata, sed dum pacantur, simul virium imminutio atque projectio advertitur, celerrimusque cum parvitate & inæqualitate pulsus, vultus præterea oculorumque collapsus, ac frigus: hic vero tota die pulsus decies, pluriesque, & a me, & ab aliis, exploratus, subdurus deprehensus est, & plenus, æqualis, & modice tantum celer: nec in vultu, oculisque, quid pravi cernebatur; extremaque calebant.

Toto antemeridiano, totoque pomeridiano tempore, læta ægra fuit, quod tam bene se haberet, quodque eousque, citra periculum suffocationis, citraque Vomitum & Singultum, dextrum in latus cubare non potis, commode jam cubaret in illud; petivitque iterato suam ne auferrem, mutaremve medicinam. Mutandi profecto illam non fuit mihi animus; a qua tam bene se habebat; & quæ spem dabat fore ut pacatis symptomatibus, viribusque adeo constantibus, alvus demum resolveretur, præsertim si molliore frequentique Clysmate sollicitare pergeremus eandem. Poteramus eundem felicem, subitumque ab Opio sperare effectum, quem *Rive-*

gius lætabatur *Cent.* I. *No.* 12. in ſuo juvene, cui in ventris acerbiſſimo dolore, a datis *Laudani opiati ſex granis*, tanta rerum mutatio fuit, ut intra bihorium dolor omnis cum ceſſaret, tum non rediret: poteramus ſperare, ita fortunatam ægram noſtram fore, quemadmodum laudatus mox Autor ibidem *No.* 86. refert Sexagenariam fuiſſe, quæ in diriſſimum hunc morbum tertio relapſa, ceterisque haud relevanda artis auxiliis, *granis Opii quinque* a dolore, & reliquis ſymptomatibus convaleſceret, nec relaberetur.

Sed ô vanas mortalium ſpes! ô fallacias! Dum ad veſpertinam horam ſeminonam clyſma, cum pauca flava, ac pultem referente materia, ægrota animoſe deponeret, anxia reddi cepta eſt, lævumque reclinata in latus oculos in altum defigere, petere qui aſſiſteret Sacerdotem, ac voce demum deſtitui. Pulſus interea bonus eſſe perſeveravit, Reſpiratio vix læſa, extrema quidem tepida, Vultus autem calidus manſit. Interim nihil eorum, quæ circa ſe gerebantur, gnara erat, neque ad validiores clamores vel minimum dedit mentis præſentis indicium. Brevi inde algere cepit, anxie reſpirare, inæqualem habere, parvumque, & celerrimum pulſum, pauloque ante decimam animam efflavit.

Toto hoc tempore me, lecto adſtantem, reſpirationis occupabat modus. Irregularis illa fuit, ſed adeo lenta, ut inter ſingulas reſpirationes alta ego voce numerarem unum, duo, tria, & ſic porro ad 20. usque, iterum ad 30. ad 34. ad 50. & ſemel ad 60. quod minuti circiter ſpatium explet. Inter antepenultimam & penultimam 60. iterum numeravi, inter penultimam & ultimam 30.

Animus fuit thermometro explorare corporis mox a morte calorem; quia vero id ilico ad manum non erat, quinto tantum a morte minuto fere expleto,

admotum eſt: quovis ſemiquadrante horæ, adeoque per integram horam octies, idem gradus hoſce, hoc ordine notavit. 92. 92. 94. 96. 97. 97. 96. 95. Nec ſuſpicetur quis thermometron continuata applicatione debito plus incaluiſſe, altioresque proinde notaviſſe gradus; nam nec in homine ſano, quotiescunque ultra quadrantem horæ admoveatur, etiam bihorii ac trihorii ſpatio, vix altius unquam, quam ſpatio quadrantis adſcenderat, adſcendit; deinde, dum ſenſim cadaver ad calorem Atmosphæræ reducitur, calentis thermometri gradus ſenſim quoque diminuuntur, ad eumque Atmosphæræ reducuntur: ita ut perpetuo verus ejus, quod exploratur, corporis, gradus notetur caloris.

Dives profecto doctrinæ clinicæ hic caſus eſt: quo autem ad illam contemplandam aptiores accedamus, Anatomen præmiſiſſe expediet, quæ horis 35. a morte expletis publice facta eſt.

Oculi utriusque corrugata cornea, & opaca; dextri autem minus.

Rigiditas infernorum ſupernorumque artuum ea major multo, quæ Cadaveris eſſe ſolet. Forti tamen ac lenta flexione Brachia, quæ angulum rectum cum Humero faciebant, in rectitudinem porrigebantur, rectaque manebant. Hæc in præcedentibus ſæpius ideo notata vides, quod clari Viri certas veræ mortis determinandæ regulas exinde cudere tentarint, frequentiore examine haud ſufficienter inſtructi. Cum oculis veluti vivis, cum Artuum vel nulla, vel maxima rigiditate, certam mortem adeſſe pluribus demonſtrationibus evici.

Panniculus adipoſus digiti lati craſſitiem habuit. Venter minus acuminatus in medio, minusque tumidus; ita ut corrugata jam cutis, ſulcataque, conſpiceretur.

Peritonæo aperto, Tympanites & Ventriculi & In-

Intestinorum omnium, manifesta fuit, excepta duarum Spithamarum portione in fine Ilei. Hoc & cetera omnia, quo clarius capiantur, inspiciatur Tab. II.

FIG. I. II. III.

A. Ventriculus tympaniticus.
B. Ejus os superius.
C. Totum id, quod de Hepate sub costis visibile fuit.
D. Fundus Vesiculæ felleæ.
E. Os Ventriculi inferius, seu Pylorus. In cadavere Ventriculus totum contexit sub se Pylorum: unde hic Ventriculum minus, quam par est, turgidum delineare debui, quo & Pylori sedem, & a Duodeni principio ortam jam Tympaniam, ostenderem. Una patet ad D. plica Ventriculi, ut & alia ejus plica, antequam Pylorum formet: nam ad usque F. Ventriculus est.
F. Angustatio corporis Ventriculi ad fundum Vesiculæ fellis, ex vesicula transsudantis, colore longe lateque tincta profundissime.
G. Locus designans umbilicum cadaveris, infra quem Colon intestinum protrusum inveniebatur. NB. Post Pylorum, mox tympaniticum Duodenum apparet; cui Literam, ne figuram obscuraret, non apposui.
H. Saccus Cæci parvus valde, cum processu suo vermiculari; qui processus hic neutiquam vermicularis, sed digiti instar in rectitudinem porrigitur.
I. Ilei intestini finis, quo in Cæcum se inserit, angustus admodum, complanatus, & in sua com-

planatione vix digitum latus. Melius conſpicitur in fig. II. & III. ab S. ad X.

K. Flexus Coli Hepaticus, ſeu dexter.

L. Humilis Coli ſitus in Abdomine, qui ut melius conſpiciatur, locus umbilici ad G notatus eſt. Coli quoque hic apparet amplitudo.

M. Colon ſubito vehementerque inter duos flexus arctatum.

N. Flexus Coli Lienaris, qui altior fuit quam in figura exhiberi potuit, ſub Ventriculo quippe delitescens.

OO. Colon valde anguſtum.

P. Iterum triplo amplius.

Q. Coli flexus ultimus, ubi in Rectum abit, cum relicta ea tantummodo ſui Meſocoli portione, quæ ad intelligenda ſequentia requirebatur.

FIG. II. & III.

Fig. II. anteriorem, Fig. III. poſteriorem faciem exhibet. Literæ duplices ad utraſque pertinent.

RR. Cæci Saccus.

SS. Anguſtum Ileum a ſua in Cæcum inſertione, ad X. uſque, ſpatio duarum ſpithamarum.

TT. Ileum Inteſtinum hic Tympaniticum, ut etiam erant Inteſtina tenuia omnia, ad Pylorum uſque.

VV. Extremum Coli, cum relicta Meſocoli portione.

W. Locus ubi Ileum ex tympanitico arctum fieri incipit.

XX. Plaga in Meſocolo, in fig. II. notata, deſignat

nat locum, ubi Inteſtinum Ileum ſuo in Meſocolon ingreſſu Herniam facit. In Fig. III. inverſa, Litera X. Herniam indigitat: utraque autem figura tenuitatem indicat Inteſtini Ilei, Herniam inter, Cæcumque: conſtrictum hic valdopere inteſtinum fuit, ſic ut eo educto vix minimi digiti apex per ſacci hernioſi collum potuerit tranſire.

In Pericardio vix aqua inerat. Magnum Cor. Sanguis multus grumoſus in thalamo ejus ſiniſtro; in dextro autem & copioſior, & polypoſior. Pulmo dexter nullibi, ſiniſter inferius ſuperiuſque, levi adhæſione cum Pleura nexus: uterque ab anteriore parte colore obſcurior, a poſteriore ſolito rubicundior.

Renes parvi, boni: bona Pelvis, Ureteres, Veſica.

Hepar univerſum ſub Coſtis reconditum, eam lobi majoris ſi exceperis portiunculam, quæ ad Lit. C. ſiſtitur.

Veſicula fellea ingens, cum Hepate ſub coſtis recondita, fundo ſuo prominebat infra coſtas, ſupra monſtroſi Ventriculi plicam, ut ad Lit. D. pingitur. In mundando, dum collum ejus ſauciaretur, bilis bene multa effluxit in ventrem; nihilominus adhuc ultra uncias duas ex veſicula eduximus bilis fere nigræ, ſolitæ ſpiſſitudinis.

Plica quam Ventriculus in F formabat, tranſſudante bile profundiſſime tincta erat, ad duos in latitudine, ad tres in longitudine, pollices. An ſic bilis intra ſanguinem reſorberi, hocque pacto Icterum creare poſſit?

Inteſtinum Ileum pluribus in locis leviter, propius ad Herniam multum, inflammatum fuit.

Atque hæc de viſis & repertis in Cadavere ſufficiant;

ciant; ut ad morbi pathologicam diſcuſſionem, Anamneſi in memoriam revocata, accingamur.

In Anamneſi ea coram ſtitimus, quæ ab annis retro 30. contigerint. Nemo anamneſticam noſtram prolixitatem queratur. Solemus enim ægrorum anteactam vitam ſcrupuloſe ſemper inquirere, ne quid nos fugiat, quod ad determinandas mali cauſas, naturamque, facere utcunque poſſit. Ea intentione reſponſa illorum Literis mandamus, atque bis, ter, pluriesque, examen repetentes, non pauca ſæpe corrigimus, deſiderata complemus, ac ſic perficimus totum.

Quæ ab annis 30. contigiſſe femina narravit, ad rem præſentem facere non arbitror; ſed quidem illa, quæ a Sexennio. Etenim valida febris acuta, in qua, ad ſitim inextinguibilem enormem aquæ copiam fatetur abliguriiſſe ſeſe, monitisque, ne ita ageret, iteratis, ob ſitis intolerabilitatem non obtemperaſſe; videtur corpus vehementer debilitaſſe, intercutem creaſſe Hydropem, tardam reduxiſſe ſalutem, nec vires ad illibatam ſanitatem requiſitas poſt ſe reliquiſſe; præſertim cum ſedentaria vita, quam coluit femina perpetuo, corpus ab ægritudine infirmatum non roboret, ſed debile, & iners, & flaccidum, relinquat.

Fundamentum itaque morbi, ſeu cauſam prædisponentem, vita ſedentaria una cum ſuperſtite hac debilitate poſuit: Flatus ac Borborygmi, quibus femina poſt acutum illum morbum obnoxiam ſe fuiſſe narrabat, hanc Ventriculi Inteſtinorumque, inertiam probant; huic deinde diſpoſitio tympanitica in ſiniſtra, eaque ſuperiore abdominis parte, ſe adjunxit: cauſa ſuſcitans prædiſponentem, ut cum eadem morbum, ſeu cauſam proximam, conſtituat, forte haud e longinquo quærenda illi erit, qui perpendit ſe-

ſecum viſcera cava illuvie nimia ſic extendi, ut multam faciant ſuæ contractilitatis jacturam: qua ex re conſequitur id, ut iterata ſæpius diſtendente cauſa, interea dum ipſe vitæ modus corpus debilitat, hæc ipſa viſcera vix ultra propellant contenta, hinc diſtendantur immaniter; &, cum propulſis contentis aër ſemper præſto eſt, qui in loco calido occluſus vehementer rareſcit, hinc in Tympaniam incidant.

Hæc porro Tympania Ventriculum præcipue occupaſſe videtur, ſiquidem tumor ſiniſtro in latere mox ſub coſtis, ad uſque medium Epigaſtrium, reſediſſe fertur.

Itaque Ventriculus flatu turgens, videtur primum fuiſſe ab Hepate, ne dextrorſum extenderetur, præpeditus, unde tanto magis anteriora corporis extendit: & quia obſervaverat femina a ſuperioribus paulatim ad umbilicum ſe extendiſſe tumorem, patet etiam ventriculum hunc debilitatum magis magisque, tandem ab aëre ita expanſum fuiſſe, ut totam hanc plagam occuparet.

Sed demum mulier ajebat tumorem dextrum quoque impleviſſe latus. Scilicet Tympanites ita crevit, ut pedetentim pepulerit ſua de ſede Jecur, inque ſuperiora truſerit; unde ſic Hepar ſe ſub coſtis recondere cogebatur.

Porro cum id lente admodum factum ſit, Bilis excretio in Inteſtina inde multum paſſa non eſt; eo quod ductus communis, ductus Cyſticus, & Hepaticus, ſenſim elongati, ſine notabili turbatione pervii manſerint: niſi poſtremo forte vitæ tempore, dum Veſicula bile tanta turgeret.

Ultimo in morbo haud Epigaſtrii, ſed & Hypogaſtrii eſt tumor conſpectus; Hypogaſtrii tamen maxime in ſiniſtro latere; quia prope herniam credibile eſt maximam Ilei expanſionem contigiſſe.

In-

Intestinorum ultimo in morbo nata Tympanites, Herniæ effectusne fuerit, an ejusdem causa?

Pro utraque sententia militat ratio. Primo namque Hernia omnem ex Ileo Intestino transitum negans, in causa fuit, ut hoc Intestinum ab aëre, & alimentis, medicamentisque, vehementer expanderetur. Et confirmari hæc sententia videtur, eo quod inferioris ventris tumor nonnisi cum signis Ilei morbi, sive Herniæ, comparuerit.

Ab altera parte, si a Tympania Ventriculi sensim, ut fit, Intestina Tympaniam quoque sibi contrahant, causæ Volvulorum, & Herniarum habebuntur in multis locis, iisque potissimum, ubi Intestinorum gyri supra se se mutuo reduplicantur. Ponamus Intestini Ilei ejusmodi plicam in pelvi fuisse, & vacuatis Intestinis Colo ac Recto, evacuataque Vesica urinaria, Ileum ante hanc plicam plurimo aëre tumuisse: si Coli finis, si Rectum Intestinum, si Vesica urinaria de integro sua quæque materia amplificentur, utique turgens Intestinum Mesocolon removere, in eoque, non satis retrocedente, Herniam generare potuit.

Notat autem Anamnesis Tympaniam non fuisse perpetuam, sed quovis sesquimense rediisse, sic ut una alterave septimana sileret. Quæ causa hujus? Si Catameniis suis, hisque quolibet sesqui altero mense redeuntibus, eo tempore adhuc ægra gavisa esset, quæpiam ratio phænomeni haberetur: imo si Mensibus cessantibus supervenisset hæc Tympanites periodica, causam hujus nonnullam ex menstruorum continuante nisu explicare forsitan anniteremur: Sed novem anni a mensium defectu ad principium Tympanias decursi, non admittunt ejusmodi explicationem.

Nunquid *Sanctorii* observatio de menstrua hominum Plethora lucis hic afferat quidquam? Quippe quæ

quæ hujuſcemodi irregularitatibus aliquando ſubjecta ſit, quibus ea Feminarum menſes qualibet 4ta. 5ta. 6ta. 8va. ſeptimana habentium Plethora, ſeu univerſa, ſeu uteri ſaltem topica, obnoxia eſt? Hac ratione cauſam quandam inſultus hujus Periodici caperemus, modo conſtaret *annoſiores* viros, feminaſque, ejuſmodi Sanctorianam Plethoram menſtruatim pati. Verum quidquid de hac excitante cauſa ſit, de eademque conjecturemur, veram certamque definire eam cum non valeamus, quæſtionem totam in medio relinquemus. Cogimur in ſimilibus ignorantiam noſtram candidi fateri. Hodie vir ſexagenario major, convenit me, qui calculum non mediocrem, eumque aſperum valde, in Veſica habet; ut quatuor Medici, unuſque Chirurgus, abſque ulla difficultate, primo Catheteris tentamine deteximus; interea dum a longo admodum tempore calculi cruciatus triduo tantum patiatur, triduoque denuo, nullo adhibito auxilio, liberrimus ſit. Multa ſimilia in *Rat. Med.* exempla protuli.

Duos autem veluti alios, novoſque morbos, mulier noſtra interea tolerare, medio ante mortem anno, debuit; quorum alter urinæ rodens acrimonia fuit, alter difficultas deglutiendi. Cum neutrius mechanicam in cadavere cauſam detexerimus, priorem ab humorum Cacochymia mucoſa, acri, ad ouropoieticum ſyſtema determinata; alterum a portentoſa Ventriculi expanſione, in anteriora vehementer aſſurgentis, Oeſophagique proinde finem diſtrahentis, vel Diaphragma quo loco Oeſophagum tranſmittit comprimentis, ſuam duxiſſe arbitror originem.

Tandem Febris videtur duorum dierum frigore, die 12. Decembris incepiſſe, tertioque ejus die vel Hernia entero-meſocolica acceſſiſſe, quæ Inteſtini Ilei inflammationem, tympaniam, gangrænamque ge-

genuerit; vel Hernia talis ex Tympanitide Inteſtinorum genita acceſſerit: quæ ipſa Hernia tam ſua conſtrictione, quam nata Inteſtini Ilei ante Herniam Gangræna, mortem 4to. die intulit.

Sed quæſtio gravis ex eo naſcitur, quod femina gangræna periiſſe videatur, interea dum in vita pulſus, pluraque alia phænomena, longe abeſſe gangrænam clamitarent. Quippe defuerunt hic, quæ in Gangræna provecta eouſque, ut mortem & minetur, & inferat, ſigna enarrantur: Virium projectio, Pulſuum cum celeritate parvitas, Frigus extremorum, Oculorum collapſus, Faciei, Labiorumque præcipue, livor &c. Utique ſi cum omnibus hiſce, aut ſaltem præcipuis, videatur æger quiſquam ſibi de futura ſalute blandiri, non eſt, quod propterea Medicus fallatur, indolentiæ partium, olim dolentium, cauſam ex Gangræna, eaque letifera, oriundam ratus: at vero nullo pravorum ſignorum præſente, ceſſante etiam, quod affuerat, frigore, ægrotam noſtram Gangræna interfectam eſſe, ut & ultima vitæ horula, & anatomicus docuit conſpectus; res profecto eſt, quæ, ut ut illam hinc ſtupemus, illinc ſubtiliore ratiocinio quadantenus explicare periclitamur, novum ſaltem hunc medendi Canonem cudere jubet, ut, quantumvis diſparentibus Gangrænæ ſignis, fallacem, infidamque quamcumque emendationem eſſe ſtatuamus, quamdiu haud redierit perfecta ſalus.

Exp. D. De Knobloch, natione Ruſſus, qui biennii, ni fallor, ſpatio, indefeſſa diligentia collegia mea omnia frequentavit, hujuſque feminæ & morbo adſtitit, & Anatomæ, Diſſertationis ſuæ inauguralis (quam laudatiſſimam fuiſſe, licet necdum acceperim, reor,) materiem, me annuente, inde ſumſit, dum æſtate elapſa in Alma & Inclyta Univerſitate *Leydenſi* gradum Doctoratus acciperet.

§. III.

§. III. Sartor 73. annos natus, plurima æſtatis & autumni parte anni 1766. Diarrhœa, ac ſubinde Dyſenteria laboraverat, incaſſum numeroſis medicamentis aſſumtis. Emollientia dein imminuere dejectiones, ſed non ſtiterunt. Agyrta demum arcanis ſuis peſſumdedit hominem, ſic ut 19. Dec. inflammatione Inteſtinorum laborare cœperit, quam biduo neglexit; dein antiphlogiſtica methodo, purgantibus, oleo multo, opio, mercurio crudo, ter ad libram mediam aſſumto, vindicari a morte non potuit, quæ contigit initio diei 27. Dec. Cadaver 30. horis a morte, ejus in ædibus, nonnullis Studioſis & Medicis adſtantibus, aperui.

In Abdomine aliquot unciæ aquæ rubellæ inerant. Inteſtina conſpiciuntur in Tab. III. Tenuia erant inflata valde; Craſſa autem valde tympanitica. Inflammatio multa iis non aderat, præterquam ad finem Coli, in quo obſtructio notabilis mox enarranda.

A. Inteſtinum Cæcum in dextra pelvi.
B. Flexus Coli I^mus^.
C. Flexus Coli II^dus^.
D. Reflexus Coli verſus ſuperiora, quam removi parum, quo clarius conſpiceretur. In cadavere enim pars D. & E. fere omnino latebat ſub B. & C.
E. Flexus Coli, iſque iterum ſub Hepate III^tius^.
F. Flexus Coli IV^tus^. iſque Lienaris. Turgens hic Inteſtinum valde, Diaphragma vehementer trudebat in altum; ut Cordis actio hinc quoque multum perturbaretur, oportuerit.
G. Deſcenſus Coli ab hoc ſuo lienari flexu.
H. Flexus V^tus^.
I. Flexus Coli VI^tus^.
K. Flexus VII^mus^.
L. Flexus VIII^vus^.

M. Flexus IXnus.
N. Flexus Xmus.
O. Flexus XImus.
P. Flexus XIImus.
Q. Inteſtinum Rectum.

Maxime notabamus flexus M. N. O. quos usque ad P. aperuimus. Inteſtinum ſub hoc loco toto M. N. O. complanatum fuit, ut in eo cavitas deeſſet. Pars ejus M. N. L. K. tympanitica compreſſit hos ſubjectos flexus.

Expeditum fuit Iter ex Ileo in Cæcum.

Mercurium ſplendidiſſimi ſalis inſtar invenimus ſtercoribus mollibus, non formatis, iisque copioſis, miſtum, 1mo. in Ileo prope Cæcum, 2do. in Cæco ipſo. Sed homini dragmam Mercurii dulcis, cum aliis purgantibus, datam in hoc morbo fuiſſe inaudivi: unde forte qui hic ita ſplendidus inventus Mercurius fuit, Mercurius ille dulcis fuerit.

Dum circa hæc invicem colloquebamur, & Mercurium hunc eluebamus, chirurgi interea cadaver ob immanem fœtorem conſuebant; absque examine facto neceſſario Inteſtini tumentiſſimi ad C. quo conſtitiſſet an forte ibi maxima Mercurii moles non hæreret.

Ventriculus parvus.

Pulmo ſublividus uterque; anterius firmiter, laxius in latere, laxiſſime in dorſo, cum pleura connatus.

Cor utrumque ita vacuum ſanguine, ut veluti elotum eſſet. Grumoſus ſanguis utriusque in ſinu, in dextro magis.

Quæritur utrum ſolo in abdomine an vero etiam in Thorace, mortis ſit quærenda ſtatuendaque cauſa?

Profecto in ſolo inteſtino Colo XII. flexus reperti ſunt, quorum plerique ad letalem obſtructionem ſufficiant. Et ut Colon, ita quoque inteſtina tenuia tym-

tympanitica erant. Sic ut & crassa & tenuia Intestina, longe amplius, quo apte continerentur, spatium exigerent. Ut ut enim Diaphragma & Peritonæum cedunt, tandem resistunt: si nunc totus hic tubus adeo immaniter expansus Clysmatibus hinc, medicamentis, alimentis, potulentis illinc, assiduo adhuc magis repletur; si aër, in eodem tubo adeo multus, mora vehementer rarescat; aër, inquam, qui in Physicis demonstratur decies & sexies amplius, quam primo spatium occupare posse; necesse est omnia hæc tumentissima Intestina inter se se vehementer compressa fuisse, viamque sibi mutuo præclusisse: Hinc ad omnes duodecim plicas, in Colo intestino; ad plicas Tenuium longe numerosiores; letalis obstructio nasci potuisset.

Si prætérea vim Mesenterii, quam ex eodem vulnerato, Ruischius didicit in vitam humanam ingentem esse, perpendamus; an non ab ejus in casu nostro compressione, vellicatione, contorsione, ac fere dilaceratione, horrenda phænomena, ipsumque consequi letum possint?

Gangræna equidem aut Mesenterii, ac Mesocoli, aut Intestinorum, nondum vera aderat: verum & hæc, & illa; quando eorundem arteriarum, venarum, nervorumque interceptiones, nervorum præterea vellicationes, attente recogitemus; universum systema arteriosum, venosum, ac nervosum commovere, Sensorium commune, Vitalesque turbare actiones, vitam demum sufflaminare, possunt.

Sed Vitales actiones lædere, ac sic sufflaminare, ut Cor vacuum utrumque repertum fuerit, & Hepar potuit, & flexus Coli superior, in sinistro latere: valida quippe horum in Diaphragma appressione, Cor cum suo Pericardio complanari, sicque basi sua flecti potuit, ut sanguis omnis in finibus colligeretur, hincque vacuus reperiretur uterque cordis thalamus.

 Quin

Quin & hæc Jecinoris in alta protrusio sola, forte necare hominem posset. Cogita eidem Venam cavam accrescere, hanc una cum illo attolli, violenter distrahi, comprimique; cellulositatem fortem qua vena eadem cum omnibus vicinis colligatur, vellicari, lacerari; Nervos in vicinia decurrentes, ac cellulositate eadem implicitos, una cum Vena cava distendi, convellique; an non præter pessima alia symtomata, capiamus sanguinem venosum, ab inferioribus refluum, hac lege præpediri ne in cor dextrum fluat? Idemque Hepar, si latum crassumque est, interea dum Diaphragma violenter attollit, an simul non comprimit subjectam Aortam, Venamque cavam, quo universus sanguinis circulus perturbetur?

§. IV. Quinquagenaria Matrona, Cacochymica, Hydropis nonnunquam experta primordia, duro tumore in medio Hypogastrio laborans, frequenterque Colicam clausam, a qua enematibus plerumque liberabatur, perpessa, tandem elapsa hac ætate, dum sat bene se habens aura rurali *Petersdorfiensi*, frueretur, sumsit, suadentibus in prophylaxin Amicis, lagenam Aquæ Sedlicensis. Vix vero epota illa, ventrem tormina vexant, nec solvitur alvus.

Auctis cum anxietate doloribus, injici jubet clysterem. Sed nec eo prodeunte, in urbem defertur. Clarus ejus Medicus, postquam multa auxilia artis frustra tentasset, Auri fulminantis vires explorare contendebat; sed nec sex ejus doses quid opis attulerunt. Vocatus fui die quarto in consilium. Conclusum fuit fumi Tabaci experiri Clysteres; hisque non opitulantibus, vivum Mercurium cum multo oleo amygdalino propinare.

Injecto porro hoc fumo, fæcum quidem aliquid prodiit, sed morbi interim increvere symptomata. An Tabacum nostrum vilius fuerit, ideoque non

pro-

profuerit; eo quod clarus *Heysterus*, qui hæc enemata tanti fecit, optimum ad id commendet Tabacum? Præstantissimum profecto mihi in posterum comparabo.

Igitur die morbi 5to. Mercurii vivi libra data est, qui cum Oleo amygdalino, trino haustu, assumptus mox omnem, ut solet, vomitum stitit, Ileumque morbum copiosa alvo brevi solvit. Rescivi postmodum ab illa, nobilissimoque marito, primis ab assumto hoc remedio diebus Mercurium alvo liberaliter prodiisse, deinde vero parcius: sic quidem, ut 14. ab ejus assumptione die adhuc globuli Mercurii cum fæcibus conspicerentur. Ex illo tempore & bona, & quotidiana Alvus est. Reliqua ejus incommoda perseverabant, & Hydrops crurum, femorumque: sed perseverante tumore Hypogastrii, atque Hydrope intercute artuum inferiorum redeunte, viribus sensim defecit, ac trimestri spatio a curato Ileo elapso periit. Inspectione cadaveris, ut audio, constitit corpus durum, atque ingens, ex Uteri substantia genitum esse. Forte id annorum aliquot spatio dolorem & obstructionem, Intestini sive Ilei, sive Coli, partem plus minus premendo, creavit, ipsumque demum Ileum: ita tamen, ut Mercurii pondus Intestinum compressum dilatare, reddereque potuerit permeabile. Optimus Hofmannus notavit quoque, Capite *de dolore & spasmo iliaco*, a sex Mercurii unciis assumtis intra 5. horas alvum prodiisse, & cum illa hujus semimetalli unciam, ultraque duas hebdomadas semper ejusdem quid piam in fæcibus conspectum fuisse. Casum hunc post sequentem historiam commentabor.

§. V. Anno 1752. vocabar ad Coquum Ileo morbo laborantem, *a Colica pictaviensi*, ut videbatur, orto. Pleraque auxilia frustra adhibita erant. Etiam autoritate *Galeni* ingens Cucurbita admota umbilico

 fue-

fuerat; postquam non modo non levatus fuit, sed in tantas convulsiones incidit, horæ quadrantem durantes, ut a tribus robustis viris vix teneri, vix gubernari, ne sibi noceret, lectove excideret, posset: ex convulsionibus autem, Epilepticorum instar in somnum stertorosum incidit, algido cum sudore, & omni modo pulsu inæquali. Cum autem æger pridie furibunde delirasset; validissimaque convulsione totus quantus in altum esset sublatus, perfectaque Amaurosi affici cepisset; non est cur convulsionem post Cucurbitam natam, Cucurbitæ adscribamus. Amaurosis hæc, ut &, quæ affuit, Ischuria, Ileum, ex Pictaviensium Colica ortum, designabant.

Post hanc convulsionem vomitus continuus fuit potus, alimenti, & medicamenti. Id autem constanter observatum est, quod cerevisiam, quam clam subinde frigidam hauserat, non evomuisset.

Quarto die sumsit unc. iii. Mercurii crudi cum unc. ii. Olei Amygd. Eo non agente, dedi sequenti mane, scilicet die morbi quinto, unc. iv. verum duas tantum deglutire voluit; duas reliquas sumsit die sexto.

Ut *Celeberr. Hoffmannus*, loco infra citando, in sua Matrona magnam ab assumto Mercurio tranquillitatem observaverat, ita quoque in meo Coquo, a tribus hisce singulis Mercurii dosibus, tres noctes longe tranquilliores sequebantur. Alvus tamen nondum solvebatur, nisi repetito enemate. Ab hoc demum alvus copiosa, sed absque ullo Mercurio. Nihilominus vomitus redibat cunctorum, præterquam frigidae cerevisiæ. Altero enemate injecto modica prodiit, citra Mercurium, alvus; ut & post tertium enema, quod elapso trihorio ab ultima alvo injectum erat. Doloribus inde crudelissimis obortis, insedit calido molliente balneo ad jugulum fere usque ¾ horæ. Quartum postea enema, idque purgans,

gans, injectum eſt; unde alvus quidem prodiit, ſed nullus cum ea Mercurius. Dolorum ferocitas & quintum clysma, idque oleoſum, & olei cum opio potum popoſcit. Septimo morbi die, poſt tolerabiliorem ab opio oleoque noctem, ſextum Clysma injectum eſt, ab eoque cum fæcibus copioſis pars Mercurii prodiit. A ſeptimo & octavo clysmate, ſine Mercurio alvus. Die octavo poſt nonum clysma aliquid Mercurii fæces habent. Jam demum ad ſe rediit mens, gutta ſerena ablata eſt, appetitus adfuit, pulſusque omni modo bonus. Nona die ſpontanea Alvus prima, cum plurima veluti corroſi, ac nigricantis, Mercurii parte. Diebus aliquot ſubſequentibus examinatæ fæces, naturali modo quotidie redditæ, nullum amplius Mercurium habuerunt. Graviſſimo hoc morbo ſoluto, nulla ſecuta Paralyſis eſt; quod in eos noto, qui Paralyſin, a Colica Pictonum oriundam, dato adſcribant opio. Sed hos refutare non eſt opus, cum experientia abunde evicerit 1mo. non raro Paralyſin jam cum morbi principio naſci; dum de opio aut dando, aut non dando, nulla adhuc quæſtio ſit. 2do. Nervorum vellicationibus, & diſtractionibus, prudenti opii uſu mitigatis, rariorem longe a Colica Pictonum Paralyſin obſervari, quam quando falſo præconcepta de Opio opinio uſum ejus in hoc morbo damnat.

Refractam valde Mercurii doſin dedi, cum quod ſummopere reniteretur æger, ut ex hiſtoria patuit; tum quod eandem, eave minorem, ſufficere clari Viri cenſuerint. *Riverius*, 1. 2. uncias ſibi ſcribit ſuffeciſſe. *Sylvius De Le Boe*, *idea prax. med. Libr.* 1. *cap.* 15. §. 53. idem confirmat. *Paræus Libr.* 21. uncias iii. ſufficere teſtatur. Alias majorem doſin Medici exhibere ſolent. *Rhodius Cent.* 2. N°. 80. ſcribit unc. v. melle roſaceo miſtis, Iliacum deploratum ſe curaviſſe. Celeberrimus *Hoffmannus Tom.*

4. *part.* 2. *Sect.* 2. *cap.* 4. *obs.* 4. Matronam unciis vi. sanavit. Et *Paræus*, qui tres modo uncias dedit, plus dari posse censuit, laudando *Marinum sanctum Paralitanum*, qui plus simplici vice libram, imo libram sesquialteram, mulieri dederit, eamque citra noxam alvo viderit brevi ejectam. *Zacutus Lusitanus Prax. adm. Libr.* 2. *observ.* 35. strenuissimo Duci libram optimo cum eventu propinavit. Imo *Libr.* 2. *de Princ. med. hist.* scribit multos in Ileo conclamato Mercurii libra, cum aqua calida hausta, ab imminente morte liberatos esse. *Kalschmidius in Actis N. C.* libram quoque dedit. Et Matronæ nostræ §. IV. libram generose dedimus, 1mo. quia, non ut Coquus, tergiversabatur, sed ad omnia paratam se exhibebat. 2do, quia metus mortis in procinctu erat, ni extemplo levaretur. 3tio. quia cum insons esse remedium constiterit, tutior magna, quam parva, dosis esse videtur.

Verumtamen obstat *Hoffmanni* autoritas, qui caute mercandum esse suadet, eo quod ægri a Mercurio epoto non minus iis, qui Mercurium fodiunt, depurant, aut quomodocunque tractant, Nervorum sibi contrahere morbos possint; idque videtur feminæ demonstrare exemplo, cui ultra 14. dies quid hydrargyrii alvo prodiret: „ ultimo vero loco, inquit, id non prætermittendum esse censeo, quod „ collectis licet viribus, somnoque & appetitu re„ deunte, tremorem in artubus, atque vacillatio„ nem & impotentiam in pedibus, ultra mensis ad„ huc spatium, perceperit: quæ permolestæ af„ fectiones dextro nihilominus Balneorum usu pror„ sus demum sublatæ, & discussæ fuerunt.

Negari utique non potest Mercurium, licet in sanis mox alvo elabatur, licet etiam in Ileo morbo sæpe cito pertranseat, tamen in Ileo, obstructis admodum Intestinis, diuturniorem aliquando moram

tra-

trahere. Coquus noſter eum ſex diebus ventre continuit; Matrona noſtra, & ea *Hoffmanni*, 14. diebus, licet copioſa quotidie alvus prodiret. Utrum duriore fæce, craſſove muco, involutus, in Coli cellulis demoretur, an in Cæci delapſus Appendiculum ſit, quibus a locis partitim lenteque depellatur, determinare non auſim. An in hiſce latebris moratus ab acrimonia quadam erodi poſſit? Sicque Nervos non tantum crudus, ſed & acer factus, lædere queat?

Quodſi hæc ita ſe haberent, annon præſtaret aureos globos deglutire? Aurum enim Mercurio tanto gravius, videretur eſſe quoque tanto ad fæces depellendas potentius; & ſi diutius in corpore moraretur, non foret Nervis inimicum ita, ut Mercurius. In Ileo datum fuerat fruſtra horrendum purgans ex granis. iv. Mercur. Vitæ, cum x. gran. Troch. Alhandal. Deglutitis tandem globulis aureis duobus, ſequenti die copioſiſſimæ fæces prodiere, & globuli aurei poſt 36. horas: vide *Burneti Theſ. part.* 1. *pag.* 357.

Sed contra: illuſtr. *Hoffmannus* unicum modo proferre potuit, quo hanc aſſertionem probaret, exemplum: deinde merito quæritur, num hoc exemplo id, quod probare conabatur, vere probaverit? 1mo. enim Paralytici morbi centies obſervantur curatos Iliacos a tergo ſequi, ſi Colica Pictonum in cauſa fuerit, licet Hydrargyron non potaverint. 2do. *Winklerus* apud *Bonetum*, *Med. Sept. Lib.* 3. *cap.* 30. exhibet hominem nobis, qui ope ſucci librarum ſex putridorum pomorum *Borſtorfienſium* ab Ileo liberatus, nihilominus contractura membrorum, ſpatio 18. ſeptimanarum laboraverit. Et 3^tio^. ægri mei, Mercurio ab Ileo curati, nullos paſſi ſunt Nervorum morbos.

Sed aliud quid timetur, ne ſcilicet frigore noceat.

 Un-

Unde & nonnullos id calido cum potu, aut jure carnium, ut mox ex *Zacuto* discebamus, ingessisse videmus: & *Henricum ab Heers Lib.* 1. *obs.* 2. „ne „Mercurius frigore suo interranea lædere posset, „statim clysterem ex puro cretico vino injecisse, „legimus." Hoc autem experimenta docere debent, quæ an adsint, videamus.

1mo. In Iliaca clari *Hoffmanni*, & in meis, Mercurius vomitum aut omnino, aut ad tempus, stitit; & symptomata plus minus pacavit.

2do. *Hoffmannus* ibidem casu V. ægræ suæ iliacæ dedit pro omni potu „aquam fontanam frigidam pu„ram, aqua Menthæ correctam, cujus libræ sa„lis Absinthii dr. j. & succi citrei unc. β. adjece„rat, more *Riveriano*.

3^tio^. Idem magnus Autor gelidae usum cum Collega *Naboth*, testatur egregium ejusmodi in morbis se observasse.

4to. Experimenta, *Part. IX. Rat. Med. Cap.* V. relata, docent Ileum morbum *Neapoli* aqua gelida curatum; potum frigidum eidem ægro postmodum, *Viennæ* eundem in morbum relapso, unice proficuum; Herniamque incarceratam gelidæ admotu fuisse sanatam.

5to. Illustris *Hoffmanni* Oenopola vomitu cuncta rejecit, præter aquam gelidam, cui quidem calentis frustulum panis injectum erat, calorem vero ab illo servare non poterat.

6to. Idem in Epicrisi ad hunc Iliacum morbum, hanc suam frigidam aquam laudat impense, testimoniumque *Amati Lusitani* affert, asserentis, „se atro„cem Intestinorum dolorem aquæ frigidæ exhibi„tione subito, & incantamenti instar, sustulisse.

7mo. Idem Autor præterea *Tom.* IV. *sect.* 2. *cap.* 5. laudat utrosque Lusitanos *Zacutum*, *Amatumque*, ut „qui Colicam *Biliosam*, (nobis dictam *Pictavien-* „*sem*)

„ *sem*) cum aquæ frigidæ potu, tum nivis usu,
„ curatam meminissent.

8vo. Adjungit ad hæc *Hoffmannus* observasse se se „ Paralysin, hac de Colica natam, frigidioribus, „ quam calidis Balneis, magis auscultasse.

9no. *Petrus Forestus Lib. 21. in Schol. ad Obs.* 12. mire quoque utrosque *Lusitanos* laudat „ quod aquæ „ frigidæ interno, externoque usu, complures & a „ Colicis, & ab Iliacis morbis, curavissent.

10mo. *Joannes Crato Lib.* 3. *cons.* 13. Medicos magnos existere ait, „ qui frigidissimam aquam adhi- „ beant in hisce morbis

11mo. *Burnetus* in *Thesauro Lib.* I. *pag.* 315. scribit *Franciscum Gautier* nonnisi frigidissimis tantum & exhibitis, & admotis, ab hoc morbo curari potuisse.

12mo. *Septalius Lib.* 7. *animadv. pag.* 248. Hominem ventris dolore ad omnia rebelli fere enectum, ut algidus sudor jam adesset, nullusque ultra percipiundus pulsus; aqua multa, etiam nive frigefacta, sic mutavit, ut mox in somnum 4. horarum incideret, ab eoque somno alvum copiosissimam deponeret, ac integræ restitueretur sanitati.

Ex quibus omnibus, ni fallor, conficitur id, ut Mercurius frigoris causa non modo non vituperandus, sed potius laudandus sit: ut cuncta in genere frigida actu, motum convulsivum a loco affecto Intestini versus superiora moderando, sedandoque, efficiant, ut motus peristalticus ab irritante in affecto Intestini loco causa exsuscitetur, animetur, solusque nunc agens, materiæ obstruentis determinationem versus inferiora promoveat.

Nunc forsitan, cum *Hippocratis* Tetani frigidae aquæ affusione curandi methodo, hujuscemodi convenirent Observata? Profecto si toties, aut totus Ileus convulsivus est, aut convulsio aliunde accedens, hunc morbum alias fors solubilem, jam irreso-

ſolubilem reddit, gelidorum Nervis applicatorum efficacia, videretur ex methodo *Hippocratis* explicanda: & eſſet quoque huc referenda Hiſtoria, quam *Ill. Præſes* ex *Act. Edimb. Tom.* 5. profert, in qua ad morem Hippocraticum prudens gelidæ *affuſio* Ileum morbum, qui conſuetæ methodo, calentibusque fomentis, minime obaudiverat, feliciter ſanavit: quo eodem modo illuſtris *Weſterhoff*, *Rat. Med. Part.* IX. *pag.* 56. incarceratam Vetulæ Herniam, calidis fomentis immorigeram, aquæ gelidæ applicatione ſanavit.

Eſt tamen methodus Tetanum curandi *Hippocrati* duplex: altera quidem frigidis, calidis altera admotis; ut demonſtravi *Part.* X. *Rat. Med. pag.* 112. Eodemque plane modo duplex & noſtra eſt: plures enim & calidis epotis, & calidis percuramus fomentis; nec, niſi his irritis, ad frigida audacter confugere ſolemus.

Quæſtio ſupereſt an tuto in hoc morbo violenta & acria remedia Umbilico adplicentur?

Varia argumenta videntur huic applicationi patrocinari. I^mo^. *Galenum* novimus ingentem Cucurbitam Umbilico admoviſſe, idque plures laudaſſe Practicos.

2do. *Ballonius Epid.* I. „ Vidimus, inquit, cuidam acerbitate doloris colici detento, placatos „ eſſe dolores, adhibito Umbilico modico emplaſtro cauſtico, & veluti Eſcharam faciente, & intus foras evocante. Sic refert ille, licet haud omnino id approbare videatur, ſed, ad affinia effectu remedia, aliquanto autem tutiora, ut confugiamus, hortetur.

3^tio^. D. *Sennertus Lib.* 3. *part.* 2. *Sect.* 2. *Cap.* 2. & quoque *Lib.* 5. *part.* 3. *Sect.* 3. *Cap.* 6. „ Efficax „ eſt ad Colicam Oleum Saponis, quod ſic paratur: „ ℞. Sap. Hiſp. part. I. Calcis vivæ part. II. De- „ ſtill. per alemb. vel retort. Oleum ab aqua ſepa-

„ re-

„ retur, cujus gtt. 6. vel 7. Umbilico cum goſſy-
„ pio imponantur.

4to. Diſſertatio *Duiſpurgi ad Rhenum* prodiit, anno 1763. Autore *Mathæo Bruckner*, de *Colica Pictonum*, cujus in cura commendatur lati, fortisque Emplaſtri Veſicantis, cum Cantharidibus parati, applicatio, ad locum Ventris plurimum dolentem. „ Hoc, inquit, ita agit per Nervos in Emiſſaria „ organorum excretoriorum, ut diſponantur ad „ transmittendum recrementum. Non extimeſcen- „ dus eſt ille dolor levis, inde excitatus, ac ſi do- „ lorem dolori adderemus. Nec volumus inquire- „ re, an revellendo, an attrahendo, an ſtimulan- „ do, agat illud? Scire ſufficit optatum impetrari „ effectum, puto doloris colici imminutionem ex „ topico tali, anodyno hic omnium ſummo." Sed cum in Colica Pictonum præcipuus dolor ad umbilicum ſævit, videtur Autor ille Veſicantis ad Umbilicum intelligere adplicatum: imo poſthac id videtur jubere, ſiquidem addit: „ Interea dum, hæc „ aguntur, nempe cum Veſica elevatur in regione „ umbilicali &c. Ergo umbilico applicandum ju- „ bet, idque diu tenere apertum; ſin minus, a „ latere alterum imponendum eſſe." Ac demum addit: „ curam tutiſſimam, citiſſimam, ju- „ cundiſſimam, *methodo noſtra conſtanter obſervavi* „ *ſuccedere*, qua *Pareſis* arceri & præcaveri poteſt, „ & debet: & quo citius his ſuccurritur, eo minus „ periculi.

Non video cur minus in deſperato hoc morbo uteremur Veſicantibus, quam in ſæva Pleuritide, poſtquam debitæ & evacuationes, & applicationes, vehementiam non moderantur doloris: unde cum Veſicans in Pleuritide ſæpe miranda præſtet; cum & Acria, & Veſicantia, Autores in Ileo morbo tantopere laudent; tuto nos in hoc morbo veſicantibus uti

uti posse arbitror; postquam, ut in pleuritide, consueta artis adminicula incassum adhibita fuerint. Et quemadmodum haud in laterum dolore Inflammatorio duntaxat, sed & in Rheumatico, atque Spasmodico, Vesicantium laudamus, extollimusque effectum, ita quoque in varia Ilei natura eadem confore reor.

Est autem aliquid, hac occasione monendum. Oleum Lini clysmate frequentius injectum, Oleum amygd. recentiss. ore assumtum, morbo huic egregie mederi non semel vidi; ipsum autem Lini oleum, cum nauseosum sit, ægrique hi continuo fere vomant, raro ore sumendum dedi: cum tamen idipsum nunc percipiam ab exp. Viro *Gallesky*, *Tilsitsensi Medico*, tot tantisque efferri encomiis, dum unum ejus, alterumve cochleare, quavis hora in potu aliquo calido exhibetur; ita quidem, ut etiam post stercoreum vomitum salutem afferret; tuto quoque inposterum explorare expedit.

Machinam Italicam, de qua *Part.* 8. *&* 9. egi, in hoc morbo tantopere laudatam, Brutis tantum applicui, non applicaturus hominibus, donec numerosa *Italorum* exempla majorem ingerant fiduciam audaciamque: tum quod semel iterumque sese obtulerit experimentum in Cadaveribus humanis, tantam esse nonnunquam Valvulæ Coli resistentiam, ut ne ingens quidem hujus Machinæ potentia eam potuerit superare; tum præsertim, quod mirandus ac formidandus ille casus, quem *Rat. Med. Part.* 9. *Cap.* V. retuli, homini profecto, si contingeret, letum indubitato esset illaturus.

C A-

CAPUT XVI.

De Vario Hydrope.

§. I. *Paracentesis Abdominis fortunata, quam Lympha educta sperabilem non fecerat. Laus Corticis Peruviani hoc in casu. Phænomena Lymphæ eductæ, & facta cum eadem experimenta.* §. II. *Altera Paracentesis Octennis puellæ. Aliquid circa requisitam corporis in Paracentesi positionem. Remediorum a Paracentesi datorum, Chinæ potissimum, recensio. Experimenta cum Lympha facta.* §. III. *Paracentesis tertia feminæ* 28. *annorum. Et quoque optimos a Cortice peruviano hæc est experta effectus. Occasione experimentorum, de Lympha captorum, quædam de Lithiasi. Explicatio Textus prognostici ex* Hipp. Libr. ij. Prorrh. *Quædam de Hydrope Peritonæali.* §. IV. *Paracentesis quarta. Phænomena Lymphæ. Duplex in hac femina morbus, Pectoris, Ventrisque. Incertitudo utrum cum Ascite Cysticus, an solus adesset Ascites? Reditus Ascitis post Paracentesin, & tandem Mors. Anatome. Epicrisis Tumor in Vita manifestus, in Cadavere non invenitur; ad quod explicandum* §. *sequens adornatur.* §. V. *Tumor Epigastrii mobilis; tumor profundior Ventris veluti emphysematicus, in vita percepti, citra eorundem in Cadavere vestigia. Ascites adfuit. Cur haud instituta in illo Paracentesis? Anatome mirabilis. Epicrisis. Phænomena Lymphæ. Curiosa Membrana inventa in Ventre. Ventriculi degenerationes frequenter prope Pylorum inveniuntur. Quid demum fuerit id, quod nobis tumoris dederit perceptionem? De interna externaque sanguinis transudatione. De judicatoriis nihil judicantibus.* §. VI. *Cysticus Hydrops, in quo octies est instituta Paracentesis. Enarrantur auxilia,*

quæ

quæ interne externeque admota sunt. Mors. Inspectio Cadaveris. Multa in eodem maxime notanda. Et Virgines quoque uterinos quosdam morbos, quos alias viro usæ, pati possunt. De Vermibus quædam. §. VII. *Pathologica disscussio quintuplicis nobis noti Hydropis, una cum serio examine Imo. Diagnosticorum singuli signorum; 2do. Auxiliorum, quæ peti ad singulum ex Medicina, Chirurgiaque, soleant; 3tio. ex demonstratione incertitudinis Diagnoseos, tutior medendi Methodus proponitur.*

§. I. Femina 25. annorum, convenit me die 15. Maji anni 1766. referens elapso abhinc sesquianno se, in quintum mensem gravidam, febre intermittente correptam fuisse, ab eaque non liberatam, nisi sexta demum a Partu septimana. Lochia parcissime fluxisse; vix detumuisse a partu ventrem; & in octavam usque septimanam sese macram, debilemque, lactasse infantem: febre autem sexta a partu septimana exulante, tumidiorem ventrem sibi redditum fuisse, cruraque tumere cepta: hæc tamen postmodum, non illum, detumuisse.

Deprehendimus manifestam in Ventre fluctuationem. Nonnullis Medicamentis frustra usa erat: & licet a sex retro septimanis Baccarum Juniperi infusum, quod sæpe confert, largiter bibisset, paucam tamen admodum urinam reddebat, multaque siti vexabatur. Menses tamen sub hujus infusi usu redierant, appetitus aderat, & quotidiana Alvus.

Dedi ipsi salem Alcalinum in Vino; Vinum squilliticum, aromaticum, &c. a quibus dum nihil omnino levaretur, ad Paracentesin obeundam in Nosocomio mansit.

Paracentesi 28. Maji instituta, prodiere 68. Libræ aquæ, non fœtentis quidem, sed subrubellæ, grumoso sanguine in Vasorum fundo paulatim collecto. Lympha

Lympha ad ignem parte multa avolabat, parte aliqua coagulabatur; admistu syrupi Violarum colorem non mutabat.

Emulsio leviter paregorica mox dabatur, admista uncia unica aquæ Cinamomi simplicis, a qua molesti post operationem flatus commode discutiebantur. Pressione aquarum ablata, promota mox urinarum secretio & excretio est: sic ut decima postea hora urinæ libram mingeret, deque die in diem copiosius, cum crasso sæpe sedimento.

Et hoc die, & toto tempore, quo in Nosocomio fuit, calor 96. 97. graduum, calor utique hominis sani, fuit. Mox bonus ab operatione appetitus, quamque passa inexplebilem erat, sedata sitis fuit. Intra 15. dies adeo convaluit, ut repeteret pagum suum.

Eventum adeo felicem aqua, ventre educta, sperare vetuerat. Copia namque magna cruoris singulo in vase, quo eam effluentem exceperamus, subsidebat. Hinc partis cujusdam Diabrosin, facileque insequuturam Gangrænam, similes olim captæ observationes vereri jubebant.

Ut autem, quoad ejus fieri posset, hanc infaustam Prognosin averruncaremus, dedimus feminæ mox a conspecta postridie hac Lympha, unciam integram Corticis Kinæ quotidie; domumque redeunti semilibram ejus procuravimus illi, ut unciam mediam quotidie adhuc sumeret.

§. II. Octennis puella, parvæ valde staturæ, rachitica, Variolas quinquennis passa, sana exinde, ceperat ineunte Octobri 1766. abdomine tumescere, & intra 14. dies ejus esse molis, quam nobis medio Januario 1767. in Nosocomio, cum manifesta fluctuatione, monstravit. Cum ab egregio solertissimoque Medico *S. Rathberger* optima ac selectissima remedia, summa quidem cum prudentia, incassum

vero, exhibita essent, autor matri fui, ne inani medicatione vires ultra dilapidarentur, ut paracentesi aquam extrahi sineret. Annuit. Jan. 21. eam instituimus.

Instrumentum triquetrum difficulter intravit, nec sine dolore solito majore. Causam rimati, deprehendimus eam hic esse, quod jacente corpore lympha minus in pubem gravitans, superiora versus fugiat, si Venter totus lympha non expandatur. Unde si quis postmodum evacuandus Hydrops est, qui universum ventrem non tendat, corpore erecto puncturam faciemus; ut a gravitante aquarum in Epigastrio mole tendatur maxume is, qui pertundendus est, locus.

Libræ duntaxat sex effluxere Lymphæ, nihil fætentis, ad ignem coagulabilis, ex flavo viridescentis, turbidioris, ac sensim ejusmodi floccos suspensaque filamenta contrahentis, ac si serum, aut lympha, in filamenta jam coagulata, in reliquo humore fluctuaret. Alvus, & urina, quæ pigræ antea, ac parcæ fuerant, mox libere, copioseque, fluxerunt. Dedi illi libram Emulsi cum uncia Syrupi Althææ de die, similemque nocte cum uncia Syr. Diacodii. Nulla sitis. Appetitus, somnus, pulsus, vires, bona. Urinæ plerumque major, quam assumti liquidi copia; sic ut videretur, liberatis ab aquæ compressione visceribus ouropoieticis, id, quod reliquum lymphæ, infimo in ventre fuisset, & absorptum, & renibus feliciter excretum fuisse.

Decima exinde die, quo restaurarentur omnia, & Recidiva averruncaretur, Cortex Peruvianus ipsi datus, eoque 3. septimanarum spatio sic usa puella est, ut decoctum unciæ mediæ Corticis absumeret quotidie. Convaluit egregie, ita ut Matri brevi restitueretur; ac medio ab illinc elapso anno sese nobis belle valentem stiterit.

Lympham Paracentesi eductam, in tribus majoribus vitris servatam, quotidie examinavimus, & necdum putrem eam 4. Febr., die post operationem 15., invenimus. Quin denuo hoc 15. die lympham nitido in cochleari igni exponentes, more seri sanguinis, & sani, & recens educti, in massam scissilem, albuminis ovi instar, coagulari deprehendimus. Cum Syrupo Violarum tamen viridescebat, virore post biduum evanido toto. An signum alcali hæc viridescentia? Flavi colores solent hunc syrupum viridem reddere perpetuo. Sed & serum non, aut vix, flavum, quod quorundam hominum sanguini misso adest, syrupum viridem reddere vidimus. Et ovi albumen, minime coloratum, syrupi viridem reddit colorem. An igitur cuncti humores animales latens quoddam Alcali possiderent, quod syrupus violarum præprimis indicaret? Attamen serum hydropicum §. 1. hujus capitis syrupi haud mutavit colorem: an hoc, quia pauca tantummodo parte coagulabile erat? Verum cur omnis ab hac miscela viror natus, intra biduum evanuit? Sed quoque in mixturis color, eisdem a syrupo hoc conciliatus, brevi mutatur.

Die 12. Febr. qui a Paracentesi 23. erat, ipsa hæc Lympha, eousque conservata, manifesto efferbuit cum aceto. Alia ejus portio ad ignem coagulata fuit: indurescebatque præterea in scissilem massam glutinosa illa materies, quæ in Lympha hac primo diu suspensa, ad fundum denique subsederat. Liquor proinde animalis, qui quiete, in aëre aperto, 23. dierum spatio, & putrefactus, & alcalinus erat, vim adhuc plasticam suam, seu coagulabilem, servat; ubi tamen humores putredine resolvi, ac sua coagulabilitate privari, vulgo creditur. Doleo me tentamen cum syrupo Violarum hoc tempore neglexisse.

 §. III.

§. III. Femina 28. ann. procera, torosa, venusta, convenit nos die 25. Octobr. 1765. enarrans sequentia.

Decennium erat ex quo nupserat. Vix nupta autem, dolore, atque ardore Abdominis immani, cepit torqueri spatio nucthemeri; qui, ut alvo pertinaciter clausa ceptus, ita quoque enemate passim solvi solitus est. Quotannis hucusque idem malum repetivit, semper autem ad enema consuetum conticuit. Quinquennium numerat ex quo intumescere cepit Abdomen, paulatimque sibi visum est augescere. Passa quoque totis hisce annis Cephalæam gravem, frequentemque, est. Gravida nunquam fuit. Catameniorum perpetuo ordinatum fluxum habet. Album fluorem primo sex menses passa, citra ullum ardorem, doloremque, postmodum vero tantum circa menstruum tempus. Mane solet tussire, crassamque ejicere, glutinis instar, materiem. Alvus bona. Facies sana, pulcra. Nullus unquam crurum pedumque tumor. Decies & octies, dierum 9. spatio, *Baadensi* balneo usa citra levamen est; nisi quod recuperaverit, quem amiserat, appetitum: attamen angi a pastu solita, appetitum explere non audet. Non sitit unquam fere in vita sua. Sedentaria est.

Ex observationibus, quas occasione alia §. VI. recensebo, Hydropem aut saccatum, aut peculiarem inter Peritonæum ac musculos abdominales locatum, suspicari quis posset; sed manifesta fluctuatio arguebat Asciten. Quamobrem remediis in Ascite plurimum laudatis, ac potissimum Vino, bulbo recenti Squillæ, Aromatibusque, medicato, morbum debellare ultra duos menses annisus, spem aliquando magnam fovi salutis; verum malo rursus increscente, Paracentesin suasi; quam cum repudiaret, rem commisit naturæ, nec rediit.

Tan-

Tandem die 29. Julii hujus, quem vivimus, anni, se rursum stitit, monstrose tumens, maxime hypogastrio, Paracentesin subitura: quam elotis pridie intestinis, die 3. Augusti perfecimus. Ascites enim haud minus jam, quam olim, ex fluctuatione manifestus apparuit: quin & nunc raram Alvum, ac paucam conquerebatur urinam.

Figura hæc abdominis, monstrosius nunc ad Hypochondrium penduli, atque ad media femora descendentis, revocabat nobis in memoriam Ventris effigiem, quam *Job van Mekeren in suis Observationibus* dederat, una cum phænomenis, eorum, quæ femina nostra patiebatur, consimilibus: circa quæ egregius vir *J. B. Morgagni* haud minore cum judicio, quam experientia, commentatus est: & circa quæ ipse postmodum fusius differam.

In Paracentesi ægra doluit transeunte instrumento, minus principio, quam fine, antequam totus venter esset penetratus.

Aqua limpida, inodora, non colorata, librarum 54. pondere effluxit; ultimo in vase leviter tincta cruore, eo quod aquam omnem vacuare conati, vulnus utcumque irritassemus.

Ut omnes, ita hæc femina, nullam debilitatem, nullam anxietatem, nullam vultus mutationem passa est. Quippe causa horum incommodorum prævenitur, hodierno more adaptando machinam Aqualiculo, quæ illum totum pro ratione eductæ lymphæ molliter, æquabiliterque, stringat. Et quod omnes passim numerosi flatus ac borborygmi torquent, nostra non est passa, cujus rei mox forte ratio patebit.

Cum nunquam sitiret, vix bibit die libram emulsi, & Panadellam in nutrimentum sumsit. Nihilominus sex & ultra libras urinæ misit. Pulsus,

somnus, optimi. Atque ita a principio operationis bene se habens, domum rediit 13. Augusti.

Verum quemadmodum prioribus, sic & huic mulieri, Corticem Peruvianum dare cepimus jam tertio ab operatione die, mediæ unciæ quantitate spatio nucthemeri; ne scilicet operationem Gangræna sequeretur, ut vires conservarentur, fluida compingerentur, ac demum adstringerentur, roborarenturque sic solida, ut omnis recidiva, quoad ejus fieri posset, averruncaretur. An igitur quod ægri nostri tam belle se se post Paracentesin, habeant; quod quovis pravo Symptomate careant; quodque tam cito ad negotia sua redeant; Corticis Peruviani usui magnam partem adscribendum est?

Lympha asservata in spatioso cubiculo, in quo, ope venti admissi, calor Amosphæræ, foras calidissimæ, vix 70. gradum excederet, ut non in eductione fætuerat, ita nec toto quatuor dierum spatio fætorem ullum contraxit: his demum elapsis sensim fætere cepit; omnium vero primum illa, quæ ultimo educta, sanguinis id pauculum, cujus memini, gerebat. Porro idem ille sanguis pauxillatim disparebat, atque lympham pellucidam relinquebat, minimeque coloratam: hæcque iterum lympha, corrupta demum penitus, exhibuit nobis copiosam arenam, ad latera vasis affixam, eodem plane modo, quo toties in Urinis ægrotantium contemplamur.

Confirmatur inde Lithiasin haud unice ab urina, verum etiam ab aliis generari humoribus; mirumque propterea non esse, quod quocumque humani corporis in loco calculos Medici, atque Anatomici, invenerint. Nec minus capitur causa, ob quam ruber noster sanguis rubedinem pedetentim amittere possit; sic ut demum pallidus humor, vix coloratus, in

in internis palpebris, labiis, internis naribus, totoque ore interno, appareat.

Lympha hæc & principio, & post quatriduum, & cum demum fœtebat, in puro cochleari igni imposita in massam scissilem coibat. Confirmatur hinc observatio §. præcedentis.

Redeamus paulisper ad Diagnosin nostram, quæ vel cum Hydrope ascite Cysticum, vel Hydropem peculiarem, Peritonæum inter musculosque abdominales, designare videbatur; eoquod in utraque hac specie, collectis sententiis *Nuckii in Adenographia*, *Gullmanni Tom. 3. actor. C. N. Obs.* 105., *Maucharti. Eph. N. C. Cent.* 8. *Obs.* 14., *Drelincurtii in Resp. ad Epist. de rec. med. st. Littræi Acad. Sc. Reg. Par.* 1707. pluriumque aliorum Autorum, id evidenter constat, quod mensium naturalis fluor, faciei nativus color, appetitus, vix sitis, crura non tumida, virium integritas, priore saltem tempore, observari soleant: quæ profecto omnia in nostra femina aderant. Sed dubium brevi solvebatur; ut mox patebit. Eductis Paracentesi aquis, Venter quidem nobis minus justo concidisse videbatur, verum cum Machina quæ, suppositis hinc inde pulvinarculis, abdomen arcte constringere debebat, conveniens ejusdem impediret examen, nostrum suspendimus eodem tempore judicium; donec post Octiduum, machina ablata, tumor ventris appareret, & quidem Cysticus ille, & magnus, & fere medio in abdomine, sub umbilico sinistrorsum locatus, quoque corporis situ vario volubilis in omnem, maxime in sinistram, partem. Sic quidem ut Hydropem cum Cysticum, tum Asciten, una in ventre femina gereret; & hoc punctura ablato, illum adhuc pateretur.

Hæc data a claris scriptoribus signa Hydropis, sive Cystici, sive inter musculos abdominales,

Peritonæumque locati, ea ipsa sunt, quæ magnus *Hipprocrates*, diffuso suo textu *Prorrhet. Lib.* II. ad felicem in Hydrope Prognosin absolute requirebat. Eadem signa nostræ ægræ in Hydrope & Ascite aderant, & Cystico. Ascites hinc bonum exitum per Paracentesin habebat: sed Hydrops cysticus, si ex bonis istis signis internoscatur, non sustinet tamen bonam Hydropis, quam *Hippocrates* curabilem facile existimabat, prognosin; utpote quæ serius ocyus in interitum vergat. Neque etiam bona eadem signa bonam sæpe Prognosin in ea Hydropis specie formant, quæ Peritonæum inter musculosque est: quandoquidem distinctos prope Umbilicum tumores crebro habet, a quibus degenerascentibus ejusmodi Hydrops sæpe nascitur, & a quorum malignitate mortem inferre solet. Ergo bona hæc signa faustam quidem prognosin & in Hydrope ἀνὰ σαρκά, & in Ascite formare sæpe solent; rarius vero in Hydrope Cystico, & eo, qui musculos abdominales inter & Peritonæum fit.

Mulier nostra, quæ, ut retuli, Corticem Kinæ mox a principio sumsit, sumere illum ad medium Augustum, summo emolumento, optimisque cum excretionibus, continuavit. Dolore Colico tunc, cum modica admodum fæcum urinarumque excretione laborans, purgante *Aq. Lax. Vienn.* bis sumto, datisque Paregoricis ac Mulcentibus, brevi convaluit: ita tamen, ut novi Ascitis post hanc Colicam principia iterum animadverti videantur. Ut autem urinæ fluor, qui post hanc ultimam Colicam parcus erat, promoveretur, sumsit remedii compositi ex Bals. peruviani dr. jß. Vitelli ovi n. I. & syrupi Glycyrrhizæ unc. iij. cochleare parvum omni trihorio: hujus auxilio urinæ laudabilissimæ, cum virium, cunctarumque functionum restitutione, tumorisque decremento, hucusque profluunt.

§. IV.

§. IV. Convenit me in Nosocomio femina 33. annos nata, die 26. Nov. 1766. narrans ab ipsa sua infantia difficiliore respiratione se laborasse; sanam cæterum ac vegetam octo infantes se feliciter enixam esse, atque lactasse; ita tamen, ut dum infantem octavum lactaret, nonnihil sanguinis cum sputis reddidisset. Elapsis autem 15. ab hinc mensibus, se passam esse abortum, ac sanguinis octo integris septimanis perseverantem fluxum: quo vix cessante, denuo concepisse se, ventremque in eadem graviditate præter consuetum graviditatis morem intumuisse; tussi deinde, ac vomitu, floridique expuitione cruoris laboranti sibi, Venam tusam esse; quo effectum, ut sputi sanguinis cessaret quidem violentia, sed idem tamen cum glutine nonnunquam adhuc prodiret. Nec ventrem solum præter graviditatis morem extumuisse, sed tribus ante partum septimanis & crura tumida fieri cepta. Medio demum Septembri se peperisse quidem feliciter, vix vero ventrem concidisse, octiduo primo infantem lactasse se se, monente autem Medico, ablactasse. Die a partu octavo, more vulgi Austriaci, Templum se adiisse, recrescentibusque brevi viribus, & ventrem sic a data medicina collabi cepisse, ut jam durum quoddam in eodem corpus, cum a se se, tum a medico, deprehenderetur: verum triduo post in molem priore duplo majorem extumuisse abdomen, idque ita pertinaciter, ut nec priora, nec alia selectissima remedia, nec ipsa, quæ diu affuisset Diarrhœa, quidquam profuissent. Respirationem laboriosam nunc sibi esse, Tussim acrem, noctes insomnes.

Hac facta ab illa, maritoque, Anamnesi, ad formandam Diagnosin, & Prognosin, multo non erat labore, opus: ex enarratis quippe facile constabat, quemadmodum in casu proxime priori, Ascitem, &

ſimul aut Cyſticum eſſe Hydropem, aut alius generis tumorem; defectu autem bonorum ſignorum, quæ ſupra recenſuimus, ambiguam valde eſſe Hydropis utriusque Prognoſin.

Cum manifeſta perciperetur Lymphæ fluctuatio, cum vita feminæ miſeranda, ac fere intolerabilis eſſet, viresque palliantem ſaltem admitterent Paracenteſin, quin & eandem expeteret ægra; 27. Nov. inſtituimus illam. Haud ultra 30. Libras educere potuimus. His eductis, mox durum corpus, & inæquale, dextro in latere, pone Umbilicum, deprehendi. Thermometrum in oblongo vitro Lymphæ, mox eductæ, immerſum totum, notavit gradus 99. quos eosdem ipſa mulier paulo ante operationem notaverat.

Lympha educta flava, & limpida, dum & mox a Paracenteſi, & octiduo poſt, igni imponeretur, ſic diſparuit, ut levis modo, ac tenuis, pellicula relinqueretur. Conſervabatur omnis Lympha in 15. vitris majoribus, quorum in uno alterove ſubaciduli quid odore advertebatur die 8vo, die vero 11mo quid putridi, absque ulla tamen cum aceto efferveſcentia. Cubiculum in quo ſervabatur hæc lympha gradus caloris 62. 64. perpetuo notabat, niſi forte ſemel iterumque paulo vehementius accenſo fornace.

Urinam, poſt operationem, paucam ſemper ægra reddidit; &, contra id, quod cum in noſtris urinis ſanis, tum in iis febricitantium, quotidie obſervamus, urinæ ejus, in 12. diem aſſervatæ omnes, nec mihi, nec mecum examinantibus multis aliis, vel minimum exhibuere fætoris; quamvis indies magis fuſceſcerent, ſedimen formarent, imo ſitum quendam, eæ priorum dierum ſaltem, contraherent. Sedimen urinarum quatuor priorum dierum lateri contrito, ut Hydropicorum ſæpe eſt, ſimile fuit; reliquorum autem dierum ſubflavum.

Quo

Quo tempore urinæ ſedimen lateri trito ſimile, eodem tempore febricula adfuit. Cortice actutum tunc dato, & febris ceſſavit brevi, & ſedimen ruſſum. Febriculam hanc pulſu, haud vero thermometro, cognovimus: hoc enim perpetuo calorem ſignavit naturalem.

Flatus poſt operationem affuere quidem, ſed haud moleſti. Dolorem a die quarto a Lumbis ad inguina tendentem queſta eſt.

Quæ præcedentibus, & huic data emulſa ſunt. Miſcui cum Cortice Peruviano diuretica: hæc nihil operabantur; illius vero ope & febris ſilebat, & renaſcebatur appetitus, ſomnusque, & pectus liberum fuit, & ceſſantibus antiquis torminibus Ventris, alvus quater, quinquies quotidie, cum levamine, commodeque, poſita fuit; vires tandem eo creverunt, ut tota fere die extra lectum eſſe amaret.

Cum omnibus hiſce emendationibus, lymphæ die 7mo reditum percepimus, ita ut tamen durum corpus, de quo ſupra, adhuc deprehenderemus.

Itaque duo morbi principes videntur adfuiſſe: alter pulmo debilis, ac, cum tuſſi, ſæpius quid ſanguinis ſputis commiſti, ſemel ſanguinem purum floridumque, ejiciens: id quod a diatheſi jam infantiæ, a repetita toties graviditate, partuque; nec minus a tot infantum lactatione, oriri potuiſſe facile capimus. Alter morbus, Aſcites; quem in graviditate nona, a nimia per abortum hæmorrhagia eam reor contraxiſſe: qui & ipſe Hydrops aſcites, utrum a tumore quopiam præternaturali cujusquam in ventre viſceris originem duxerit; an vero præter Aſciten verus Hydrops Cyſticus adeſſet, coram Auditoribus determinare non potui.

Creſcente immaniter Ventris tumore, Paracenteſin alteram ſuaſi, viribus egregie conſtantibus: maluit

luit vero illa proprios repetere Lares, aptisque ibidem medicamentis uti.

Posthac sæpius se stitit coram, statum exhibitura suum, auxiliumque petitura: hyeme vero asperiore solus maritus venit. Tandem vi morbi victa maritum ursit, ut in sella gestatoria in urbem, & nosocomium, se se ferret; quo a me examinari, & sive medicamentis, sive altera Paracentesi, suis levari miseriis posset. Marito id renuncianti præ letali ejus debilitate dissuasi. Dies 17. Martii calamitatum finis fuit.

Die 18. Martii, elapsis 30. a morte horis, cadaver examinaturus accessi, non modicam Medicorum ac Studiosorum inveniens catervam. A diuturna ponderosi corporis decubitu, ab humorum putredine, vitaque diu minima, consumserat Gangræna lumbos, femora, nates: purpureusque color crura, ventremque, deturpabat.

Tumidissimus sane ac monstrosus Aqualiculus fuit: extantibus cum Sterno costarum infimarum cartilaginibus plurimum extrorsum. Eratque adhuc ita tumidus tunc Venter, licet non in Paracenteseos loco, sed pone illum, facta sponte apertura inveniretur, qua liquor de ventre extillasset, jamque, moto pauxillum cadavere, ingenti jactu erumperet.

Spontanea hac apertura cultro dilatata, aqua copiosissima prosiliit, eaque limpida, subflava, fætida admodum. Mensurare eandem, ac ponderare, defectus in his ædibus vasorum, instrumentorumque, vetabat.

Evacuatis illis, animus erat tumoris duri, quem in vita toties deprehendebamus, examinare originem, naturamque; verum nihil ei simile reperiimus. Quid ergo Mulier, quid nos, dum videbamur ingens

gens ibidem corpus toties deprehendere, revera deprehendimus?

Cunctorum inteſtinorum ſuperficies gangrænoſa apparuit. Ipſa vero inteſtina, in hoc ſpatioſiſſimo ventre, ſpatium haud majus, quam in parva puella expleſſent, occuparunt: Aquarum quippe prodigioſa moles inteſtina omni ex parte in parvam compegerat maſſam.

Sed antequam loco quidquam moveremus, obſtupeſcebamus eam gibbi Diaphragmatis altitudinem; quæ Thoraci, pro corde pulmonibusque locandis, vix ſpatium relinqueret. Haud enim, ut ſæpe, gibba Diaphragmatis pars mammarum æquabat altitudinem, verum una coſta in ſiniſtro latere, duabus coſtis in dextro, altior fuit: Sic ut Cor ad jugulum fere hæreret, Diaphragmate æque altiſſimo, quo loco ad Pericardium connaſcitur, quam alibi.

Aqua haud Inteſtina duntaxat, ſed & Ventriculum, & Jecur, & Splenem, verſus dorſum compreſſerat ſic, ut ipſa hæc aqua ante omnia hæc compreſſa viſcera, interque eadem & truſas extrorſum infimarum Coſtarum cartilagines, muſculos abdominales monſtroſe expanſos, elatumque valde diaphragma, ampliſſimum ſane ſpatium occuparet.

Quamvis brevis adeo Thorax, inferius ſcilicet plurimum repandus, nihilominus præ Diaphragmatis altitudine jecur totum intra Thoracem delituit; lobo majore dextrum, mediaque parte ſiniſtrum, non dico Epigaſtrii, aut Hypochondriorum, verum ingentis illius cavi, ab elato Diaphragmate formati, omnino explens. Vid. Tab. II. Fig. IV. Lit. H.

Hepar pallidum totum; & dum diſcinderetur, non tactu, ſed viſu, apparuit granuloſum.

Modice plena veſicula fellea duriuſculi quid intra ſe gerere credebatur; perſciſſa autem bilem exhibuit, non ſpiſſam modo, ſed & grumoſam, & ut

Hip-

Hippocrates Bilem atram depinxerat, fæci olei ſimilem.

Splen magnus valde ab aqua quoque verſus poſtica preſſus, pro maxima parte infra lobum ſiniſtrum Jecinoris locatus erat; mollioris ille ſubſtantiæ, digitisque in pultem facile conterendæ. Lit. G.

Ventriculus magnus ſub conſpectum non venit, niſi Colo Inteſtino remoto; ſic ut oblique deorſum tenderet inferiore valde abdominis loco: id quod facile ibi fieri potuit, ubi Ventriculus Diaphragma, hic non elatum, pertranſit, Oeſophago pollicem & ultra infra Diaphragma elongato; ut pluries in cadaveribus obſervamus, & ut clarus Vir *Morgagni* haud raro obſervavit. Lit. F.

Colon, cæteraque Inteſtina, in locum, id quod mox monui, longe arctiorem, collecta erant, cunctaque livebant: tenuia parum, imo ſolito minus, expanſa; Colon vero valde ampliſſimum a Cæco usque ad plexum in ſiniſtro latere ad C.; ubi vero de ſuo plexu devolvebatur, ad D. anguſtius inaniusque fuit: Nec flexum Hepaticum, nec Lienarem fecit, at vero ſic decurrebat, ut ad A. ex Cæco Inteſtino oblique aſcenderet ad B. inde oblique ſiniſtrorſum ad C. quo in loco ſupra ſe ſe reduplicatum erat: emerſumque inde ad D, non ad latus lævum abdominis extremum, ſed ſecundum Lumborum ſpinam deorſum tendebat, formaturum ad E Inteſtinum Rectum.

Boni Renes: Ureteres ſolito multo ampliores.

Uterus feminæ, quæ decies pepererat, illo Virginum haud major erat: Ovaria bona. Monſtroſum ſane ſaccum apertus totus Aqualiculus referebat: & moles omnium Inteſtinorum ad ſeſe mutuo compactorum, vix molem inteſtinorum pueri æquabat. Laminæ perſciſſi crucialiter Peritonæi, in latera reflexæ, explebant fere totam latam valde Tabulam, in

in qua Cadaver repositum erat; quod, quoad ejus facere potui, in Figura exhibui. Quamobrem eo magis doleo nos, præ vasorum defectu, effluentium aquarum mensuram, quæ omnem forte fidem superasset, capere non potuisse. Vide Lit. KKKK. Quæ autem Literis II. notantur, sunt oblongæ ac leves eminentiæ, quæ a retroflexis cum Peritonæo integumentis formabantur, formantes quasi latera abdominis.

Atque hucusque Diaphragma insolitam suam servabat, quam prius mirati fueramus, altitudinem: dum vero Thorax incidebatur, mox idem quadam veluti vi deprimebatur: quin & albidi valde Pulmones spatiosiorem longe locum mox occupabant. An pulmonibus in statum violentum compressione redactis, ea insedit, superfuitque, expandendi se, atque naturalem in molem se ampliandi, potentia?

Numquid athmosphæricus aër, glottide in Pulmonem illapsus, mox ab ablata externa pressione, eousque extendit eundem?

Modica sinistri Pulmonis cum Pleura cohæsio, dextri nulla; id quod in compressione adeo forti, & diuturna, vix expectari potuisset.

Paucæ guttulæ rubellæ in toto Pericardio.

Cor dextrum primo incisum, congrumato sanguine plenum fuit; lævum quoque, sed dextro minus.

Hydrops igitur fuit Ascites, a nimia quidem cruoris in Abortu jactura ortus, qui una cum insequente mox graviditate inchoans, cum graviditate aliquantum, post partum vehementer auctus, remediisque haud auscultans, Paracentesi evacuatus quidem, sed, causa remanente, renatus fuit. Aqua hæc, Paracentesi educta, non plastica, ad ignem fere evanescens tota in auras, haud tamen putrida, putredinem valde sero contraxit; quemadmodum & Urinæ, post Paracentesin missæ, solito tardiorem contraxere pu-

tre-

tredinem. Ipſa hæc Hæmorrhagia ut cauſa, quemadmodum vitalem liquorem ita profundit, ut demum ſenſorio communi deficere videatur id, quod Nervorum proſpiciat actionibus; ſic quoque vaſa eandem ob cauſam debilitat, redditque deſidia in agendo. Unde humorum tenuium, haud compactorum, pars aquoſa per flaccida, deſidiaque vaſorum oſcula, in cava corporis effunditur; ibidemque, quod vaſa inhalantia ad reſorbendum inepta ſint, colligitur, ac ventrem explet. Eductis his Paracenteſi aquis, defuit tamen Sanguini id, quod Cerebro debuiſſet dare: manſit flacciditas vaſorum, inertiaque talis, ut ne optima quidem Cardiaca & replentia, & adſtringendo roborantia, apta hiſce vitiis reparandis eousque fuerint. Unde mox novus oriretur tumor neceſſe fuit. Hunc forſitan altera, tertia, compluresque Paracenteſes, ſuſtuliſſent; ita ut ſic vel mors procraſtinata fuiſſet, vel etiam, auxiliis aptis ſolida ſors reſtaurata, inque ſua fluida rite agentia, penitus hanc Hydropis cauſam deleviſſent. Jam vero Paracenteſi neglecta, aquæ eousque ventrem inundarunt, omniaque impleverunt, ut viſcera vitalia ad ſuam functionem redderentur inepta; ut Inteſtina compreſſione fierent gangrænoſa; ut gangræna etiam a defectu circulationis oborta, corporis extrema corrumperet, & ſic denique ægra ſummis pectoris anxietatibus, viriumque defectu, ſuffocaretur.

Supereſt ad duri tumoris, & ab ægra, & a nobis, toties percepti, ac nulla ſui in cadavere veſtigia relinquentis, examen nos convertamus. Poſſibilene eſt molis corpora tantæ, ſponte ſcilicet ſua, fatiſcere ſic, ut nullæ eorum reliquiæ, nulla omnino veſtigia, poſtmodum advertantur?

Ad hanc quæſtionem ut reſpondeam, Hiſtoria enarranda alia eſt; poſtquam duos hoſce parietes una fidelia dealbare conabor.

§. V.

§. V. Mulier a die 17. Maij, anni 1757. ad medium fere annum 1759. nos sæpe convenerat, varia variis conquesta diebus, dolorem autem præcipue, pondusque in medio Epigastrio perpetuum; postquam pluribus antea annis eodem in loco non, nisi imminente Mensium fluxu, doluisset: pondus hoc durum sibi videri, tendi nonnunquam, volvi, moverique, aliquando in duos tresve globulos divisum sibi visum esse, &c. Gravida interim facta, ultimoque graviditatis tempore miserrime habens, die 17. Jul. 1759. in Nosocomio peperit: qua occasione de morbis gravidarum, parturientium, puerperarum, atque infantum, publice egi. Tempore postremo graviditatis, ipso in puerperio, postque idem, dum illam propter infantis incommoda aliquot septimanis in Nosocomio detineremus, hoc de pondere, atque dolore, vix conquesta est. Brevi autem postea, siquidem lactare infantem non posset, cum redeuntibus mensibus periodicum hoc pondus, atque dolor redierunt, & cessantibus tandem, præ annorum L. ætatem, Catameniis, denuo afflixere perpetui.

Tandem anno 1764. mense Septembri, gravi ex alto in Ventrem casu, validam Hypogastrii contusionem passa est, enormemque dolorem, ad quem non modo nullum auxilium adhibuit, sed &, ad quem summa paupertas cogebat, laborem, ligna in 5tam. contegnationem quotidie ferendi, perrexit. Victa demum morbo, lecto commisit se, alvo ab octiduo carens, quam demum sale amaro solvisse se ait. Conquerebatur per Epigastrium tubera nodosque, veluti concatenatos, initio percepisse se; in Hypogastrio autem, quo tempore aut alvum, aut urinam, aut flatus, emissura esset, adeo vehementes dolores expertam esse, ut quos toties enormes passa erat partus dolores, eosdem longe superarent. Ad

hæc omnia tandem universi Abdominis tumor accessit. Totoque hoc tempore somnum vix oculis viderat, vix appetiverat, nec nisi urinam paucissimam crudelissimo cum dolore miserat unquam.

Duodecim diebus a lapsu exactis, venit demum Maritus in nosocomium, petiturus auxilium. Vix rem ex illo capiens, palliantia quædam præscripsi, & omnem operam navavi, ut in urbem ac nosocomium deferretur. Die 4. Nov. huc delata est. An motu currus effectum id, ut urinam, quam toto hoc tempore nonnisi guttatim, dolentissimeque reddiderat, copiosam nunc. minusque dolorificam, ac pleno jactu, ex quo in Nosocomium suscepta esset, emitteret?

Ventrem examinavimus actutum. Conspectu ille externo, tactuque, tubera & inæqualitates duras, Tympanias in morem, nobis exhibuit; sonitum vero Tympanias non dedit, sed obscuram potius Ascitis fluctuantis ideam. Non sitiebat, nec cruribus tumebat. Itaque Ascitis atque Tympanitidis suspicio erat; ast dolor tantus, & ante casum ab alto, & post eundem, perceptus, non solet horum alterutrum aut a principio, aut perpetuo, concomitari; præcipue ad Vesicæ, Rectique Intestini, excretionem. Anxia quoque pectore perpetuo fuit, nec lecto decumbere unquam, nisi elatiore pectore & capite, potuit. Tussis frequens aderat, sputaque glutinosa. Alvus perpetuo dolorifica & dysenterica; flava quidem ac pultiformis, posthac vero tenesmoidæa, cum muco non pellucido, sed lineis sanguineis notato, quibus Recti successit prolapsus. Frequenter nauseat. Aquarum fluctuatio sensim manifestior fit.

Ex principiis artis de Paracentesi hic cogitandum non erat, sed pro crebritate ac varietate symptomatum, sæpe contraindicantium, agendum. Varia dedi-

dedimus ad ea quæ potiſſimum urgerent, iisque ſolamen multum, inſtabile tamen, conciliavimus. Et cum in Hydropis cura tantopere laudaverint cum Priſci, tum recentiores Medici, clyſmata urinæ ſive Ovium, & Aſinorum, ut *Avicenna*; ſive Vaccarum, ut plures Moderni; ſive etiam hominum, ut *Valeriora*; qui Lib. 1. Obſ. 2. „ enema ex impuberis pueri urina parabat, cocta cum tantillo „ fermento panis, ſeminis Carthami, cum melle „ deſpumato, eoque mirifice Hydropem allevari „ teſtatur: nullo enim magis, quam hoc, detumeſcere ventrem, aquoſa excerni, & flatuoſa „ diſcuti, æger ſentiebat: eſtque hic, inquit, Clyſter mihi in ejusmodi affectibus familiaris, atque „ probatus." Et in *Actis Acad. Reg. Sc. Pariſ. anni* 1707. clarus *Lemmery* multa de Juvencæ urina commentatus eſt, variasque attulit ad hujus uſum conditiones. *Michelottus* quoque apud *ill. Morgagni* aſſerebat „ Juvencæ urinam ſibi feliciter, nec ſemel, adverſus Anaſarka ceſſiſſe." Et ipſe *Morgagni Epiſt. Anat. Med.* 38. „ hanc medicinam animalem petenti ægro conceſſit, & ore quidem aſſumendam, quæ principio quandam ipſi ebrietatem concitavit, ſed non, quam prioribus, utilitatem."

Duo præterea Viri expertiſſimi extranei, hanc noſtram ægram inviſentes, Vaccinæ urinæ enemata ſummopere commendabant, pulcerrimis id experimentis edocti. Unde intra octiduum quater ejusmodi clysma injici curavi; ſed deſtiti, cum nullam evacuationem notabilem promoveret, & ſingula vice vehementer dolorem augeret. An forſitan malum provectius, quam ut admitteret medelam?

Menſe Januario 1765. major, quam unquam, ventris tumor, ambitu quidem mollior, in medio vero longe durior, & quidem ſic, ut in hoc medio

durum corpus inesse perciperetur, quod dextrorsum sinistrorsumque extendens sese, in dextro tandem Hypochondrio terminabatur. Ardor illum ac dolor comitabantur. Sed jam cum tumore strepitum validum plures Medici, ac Medicinæ studiosi, mecum integro adverterunt octiduo, quo elapso, ultra perceptum hujus nihil. Accessit Hydrops intercus. Pectore quoque dolens ac tussiculosa toto quidem morbi tempore, circa vitæ vero finem cum maxime fuit. Gangrænam intestini elapsi, eamque natium, lumborum ac scapularum, licet tribus ultimis vitæ septimanis ægra nunc inscia, nunc involuntaria, lectum putridis fecibus continuo conspurcaret; nos tamen, mutato lecto creberrime, inungendo bis die cunctas, in quas decumbebat, partes unguento, quod ex albumine ovorum cum spiritu Vini paratur; & admoto ad intestinorum prolapsum decocto corticis Peruviani, feliciter præcavimus. 20. Martii obiit.

De morte certi Anatomen, transactis 16. ab illa horis, fecimus, mirati externum corporis, internumque viscerum abdominalium calorem; quamvis cadaver mox a morte in frigida admodum cavea depositum fuisset. Doleo me antea non explorasse cadaveris ope Thermometri calorem, nec illum, aperto ventre, viscerum: unde forte detexissemus, quo usque calor, quem sæpius fere naturalem, bihorio post mortem, deprehenderamus, etiam hic sedecim a morte horis cadaveri, saltem visceribus ventris, perseverasset.

Libras xiv. lymphæ ex ventre eduximus, quæ ex albo fuscescebat, ac plures fuscas pseudomeninges gerebat; ubi autem aliquantisper steterat, gelati quid in superficie sua habebat: In portione Libr. V. postremo educta, separatis vasis excepta, inerat multum gelati, ei consimilis, quod in educto de

venis

venis ſanguine, dum in compactam cruſtam non formatur, ſemipellucidum, ac ſæpe copioſum, contegit craſſamentum ſanguinis.

Sed Pſeudomeninx alia noſtram mentem figebat. Non enim, ut aſſolet, flava erat, ſed plane rubra, tenuia inteſtina tegens, extendens ſeſe ſupra Colon, ipſumque Jecur, quo usque hoc viſcus, ut mox patebit, non erat cum vicinis partibus connatum: emittebatque de ſeſe proceſſum, qui ad Meſenterii centrum, & alium, qui ad Lienem ſeſe affigens, ſecundum poſticum Coli latus in pelvim deſcendebat.

Hepar concretum undique cum Diaphragmate ſurſum, & a poſticis, anterius cum Peritonæo, deinde cum Colo, ipſoque cum Ventriculo; excepta plaga quadam in ipſius, nempe Jecinoris, dextra parte, aliaque ſub cartilagine mucronata. Concretio hæc fortis, ac membranacea fuit, hinc vi, illinc non niſi viſceris dilaceratione, ſolvenda. Ruffum Jecur erat, totumque granuloſum.

Ventriculus ab Hepate connato ſolutus, ad Pylorum duos in ambitu pollices durus erat, tuberoſus, ſcirrhoſus, hic tres, ibi quatuor, alio iterum in loco ſex lineas craſſus.

Coli fuſco-purpureus color.

Ren ſiniſter durus; dexter tota ſua corticali ſubſtantia cartilagineus.

In veſicula fellea pauca flava bilis, & calculus unicus, aſper, fere rotundus.

Uterus exiguæ admodum cavitatis, ſubſtantia ſua nonniſi durum cartilagineum corpus.

Circa pelvim inteſtinum Colon firmiſſima, ac membranacea concretione cum Inteſtino Recto coaluerat, & contractum glomerem cum omnibus, quibus adjacebat, partibus, referebat, ſic ut hic omnino immobile hæreret.

Pulmones ambo cum Pleura, cum Diaphragmate, cum Pericardio, Mediaſtino, mutuisque inter ſeſe lobis, firma ac membranacea concretione, unicum veluti corpus componebant: ſiniſter poſtica parte gangrænoſus totus. In una aliave non connata plaga Thorax uncias aliquot lymphæ collectas gerebat. Modica in Pericardio aqua. Cor ſuo apice cum Pericardio connatum erat ope proceſſus fere cartilaginei, tres lineas craſſi, digitis non dilacerandi. Cordis dextri ſubſtantia tenuis, ac flaccida; ſiniſtri digitum craſſa, atque ita compacta ac ſolida, ut abſolute non videatur contrahi potuiſſe: maſſam quippe referebat præ duritie vix flexibilem. Sanguis grumoſus in eodem, quam in dextro, multo copioſior.

Igitur Hydropem Aſcitem invenimus, adeo vero mediocrem, ut ventri admodum extendendo par non fuerit; ita ut alias cauſas inquirere tanti debeamus tumoris, tantorumque phænomenôn, quæ cum in viva, tum in denata, circa ventrem animadverterimus.

Ac primo quidem ex tota hiſtoria morbi evidens fit ventriculum omnium primum ſe male habuiſſe, & ex obſtructione, vel ex roſione acrium lenta, in enormem hancce craſſitiem, perfectumque denique ſcirrhum degeneraſſe.

Sed hujus mali ſedes prope Pylorum inventa eſt. Notemus hic 1mo. *Ill. Hoffmannum* ejus ſententiæ fuiſſe, ut in Cardialgiis Pylorus & potius, & primario, afficeretur. 2do. Optimum *Morgagni* cenſere haud quidem omnes, ſed pleraſque chronicas ventriculi degenerationes, exulcerationes, indurationes, atque ſcirrhos, in ea ejusdem parte reperiri ſolere, quæ pone pylorum eſt. *Epiſt. Anat. med. 29.* Quare a vero haud alienam eſſe *Hoffmanni* cenſet ſententiam. Multa quoque nobis ſuadent duros penduloſque tumo-

mores in cadaveribus prope pylorum inventos, plerumque oriri a laceris, & callosorum ibidem ulcerum membranis, eorumve reliquiis degenerascentibus.

Porro ajebat femina a decennio se in medio Epigastrio pati: ac primum quidem periodice ad mensium tempora: sic ut bene fluentibus illis, dolore, tumore, pondere, anxietate, flatu, nausea, careret; menstruis vero propter ætatem cessantibus, se hisce incommodis perpetuo excruciari. Prava ventriculi conditio principio exigua, atque paulatim duntaxat aucta, ad menstruam plethoram, motumve, potissimum irritata fuit, eaque soluta, quievit: at vero malum indies crescens deficientium Catameniorum tulit omne pondus; eo profecto modo, quo aliis atque aliis feminis, aut caput, aut pectus, aut lumbus, aut intestinum, aut uterus, aut vesica, a cessante motu menstruo potissimum afficitur. Eamque ob causam, & antequam illa ad nos veniret, & quamdiu apud nos fuerit, ac præsertim postquam lapsus in ventrem violentus hanc partem gravius affecerit, dolor haud ultra periodicus, sed continuus fuerit, oportuit. Atque hæc si sic fiunt, secundum leges ordinarias, secundum communes fiunt observationes. Quod ideo noto, quia lege plane extraordinaria deprehendimus homines nunquam aut hæc, aut similia, in vita esse conquestos, quorum tamen cadavera & has, & his deteriores degenerationes, seu in ventriculo, seu prope eundem, seu in visceribus aliis, dudum habuisse, pluries demonstravi.

2do. Causam aliam capimus, ob quam mulier dolorem dolentem in medio Epigastrio primum periodice, tandem continuo, perpeti debuerit. Actionem ventriculi, contenta versus pylorum promovendi, perturbari magis oportuit magisque, partis hujus indies augescente rigiditate, atque crassitudine,

 ne,

ne, ab accedente primum plethora menſtrua, ſeu univerſali, ſeu ſaltem uterina, poſtmodum ab eadem plethora jam continua. Mirum proinde hoc non eſt, quod amplificaretur ventriculus, quodque magis indureſceret; eo quod contenta in ſe edulia, potum, aëremque, diutius longe debuerit retinere, antequam per eam induratam ſui partem, perque arctatum transmittere potuerit pylorum. Nauſearum hinc intelligimus, moleſtorumque flatuum, quos conqueſta toties fuit, originem.

3^{tio}. Ab ejusdem ventriculi cum jecore & colo, cohæſione, actio ejusdem digerens, miſcens, movens, compingens, atque ad pylorum determinans, vehementer impedita, expoſita mox ſymptomata multum augere debuit.

4to. Sed cur plures nonnunquam tumores, catenatim veluti invicem nexos, loco inſtabiles, & conqueſta illa eſt, & nos aliquando tactu percepimus?

Tactu, viſuque, Tympanitidem ſæpe videre videbamur, eo tantummodo deſiderato, qui Tympanitidis eſt, ſonitu. Sed lympha cum Tympanitide præſens, ſuique præſentiam fluctuando notans, an non ſua interpoſitione ſuffocavit ſonitum? Credibile. Itaque cum inteſtinum colon, prout in cadavere patuit, ea emetitum ſpatia ſit, in quibus duri illi tumores obſervabantur, merito credimus colon hoc ſæpe in globos tympaniticos, & quidem nunc in medio ventre ſuperiore, nunc dextrorſum, deorſumque expanſum fuiſſe, ſicque concatenatorum globorum perceptionem creaſſe tangentibus: idque profecto eo magis, quo hoc ipſum colon cum ventriculo & hepate firmius eſſet connatum, hincque ſua in actione plurimum turbatum.

5to. A caſu in ventrem graviſſimo, contuſio, & inflammatio ejus Coli partis, qua in gyros convolutum ſupra principium Recti inventum fuit, immanem

illum effecit, quem Anamnesis refert, dolorem: & quia inflammata pars, quod non perspiret, cum vicina coalescit, ac fortiter cohæret, actio omnium harum partium læsa fuit. Inde ea dolorum sævities, quando tanta vi diaphragmatis, & abdominalium musculorum, ad exitum fæcum, flatuum, & urinarum, per coalitas hasce partes promovendum, opus erat; & quando Colum in sua actione Rectum, hocque vicissim illud, in expulsione suæ materiæ distrahebat, ac vellicabat. Quippe dilacerationi sæpe proximas fuisse hasce mutuo adeo coalitas partes, in egerendo necesse est. Præterea externa recti intestini tunica cum illa coli connata cum esset, interior ejusdem tunica cedere impetui debuit, anoque prolabi: unde etiam, dum nonnunquam alvus & urina & flatus commodius redderentur, intestinum hoc non prolabebatur. Quoad dolorem autem in reddenda urina, licet cum ceteris Vesica haud coaluisset, actio tamen respirationis ad mingendum necessaria, dum æque in intestinorum concretorum glomerem pressit, quam in vesicam, etiam mictus creavit dolorem.

6to. Undenam strepitus ille, quem tangendo toties, primum ad coli principium, deinde paulo elevatius, idque non externe, sed profundius in abdomine, clare percepimus?

Strepitum ejusmodi raro, nisi ab aëre in crassa alicubi materie, aut in cellulositate, diffuso, percipere solemus; non enim memini me aut proprio experimento, aut lectis didicisse Autoribus, aëra in cavo intestino tympanitico, aliove cavo majore, strepitum edidisse: non enim strepitum vocamus Borborygmorum murmur. Unde credibile est emphysema tunc temporis inter varias intestini membranas adfuisse; idque vel ideo a morte non patuisse, quod diu ante mortem cessante strepitu, intestino-

 rum

rum membranæ, abeunte aëre, iterum collapsæ essent, & sic ne aëris quidem vestigia servare potuerint.

7mo. Quid de mira illa Pseudomeninge cogitandum?

Si revocemus nobis in memoriam, quo pacto omnes illæ pseudomeninges, a transpresso sero sanguinis visceribus atque membranis circumfusæ, nascantur, haud multum laboris hæc explicatio habebit. Notavi suo loco in lympha, ventre educta, gelatam materiem, eamque copiosam, apparuisse: videtur proinde ex arteriis viscerum abdominalium exhalantibus multa materies, ejus, quæ alias crustam inflammatoriam facit, simillima, exhalasse; visceribus autem pro more minime concrevisse, quod aqua undique alluens, concretionem ad viscerum superficies prohiberet. Igitur exhalans hoc inflammatorium serum in lympha fluitavit; eodemque modo, quo eadem lympha in vitris nostris quiescendo collectum hoc serum exhibebat, etiam idem serum, in vita feminæ in aqua fluitans, videtur in diuturno decubitu fundum lymphæ petiisse, visceribus incubuisse, & sic pseudomeningem illam cum omnibus suis processibus genuisse.

Regeres cum pseudomeningibus ad viscera, membranasque adnatis, non inveniri commistum cruorem, adeoque, quæ data fuerit, solutionem, non satisfacere: respondeo quemadmodum viscerum exhalantia vasa, ut pro rore serum sanguinis inflammatum transsudent, multum dilatentur sit necesse, ita eadem, gradu dilatationis uno majoris, globulos sanguineos transmittere: qua unica ratione explicatur quoque sudor sanguineus, quo nonnulli in plena sanitate ad axillas laborent, & quo quosdam a metu ingenti, hosque inter Sanctimonialem, ab invadente milite stuprum metuentem, toto corpore perfusos fuisse,

fuiſſe, Hiſtoria refert. Vide *Schenckium*, aliosque. An non peripneumonicorum, pleuriticorumque ſputa, lineis ſanguineis notata, eodem modo explicari queant? Unde neutiquam miror amplæ huic pſeudomeningi tantam adfuiſſe cum flavo rubedinem.

Inſtabis ultra conſideratione mulieris temperamenti, quod a tot tantisque chronicis ærumnis in Hydropem quidem converſum, a ſtatu autem inflammatorio alieniſſimum fuerit. Sed refero in majoribus obſtructionibus, viſcerumque compreſſionibus, ſanguinem liberis in vaſis comprimi, denſari, compingi, diſponique ad inflammationem: qualem inflammationem videre quandoque eſt in ſanguine Hydropicorum, qui vel ſecta imprudenter vena, vel narium profunditur fluxu, vel ventriculo, pulmonibusve, eructatur.

Confirmavit hanc experientiam meam ipſa hæc noſtra Mulier; dum, nona & octava ſeptimana ante mortem, ab ingente febre, eademque continua, & ab intolerabili anxietate, præſentiſſimo in mortis periculo verſans, nec alio ſublevanda auxilio, terna ſanguinis miſſione modica ab interitu veluti reſurgeret. Sanguis enim ſingula miſſione craſſe compactus, cruſtam nobis exhibuit duram admodum, ac flavam, valdeque contractam. Tandem ſputa, quovis die, pluribus ante interitum ſeptimanis, nonnunquam partim, nonnunquam tota quanta puriformia, absque ullis Pulmonum vomicis, tuberculisque, inventis, hanc perennem diatheſin ſanguinis inflammatoriam oſtendunt, evincunt. Verbo, membranas denſas, ac flavas, ſero coagulabili inflammato genitas, haud ſecius eorum in cadaveribus invenimus, quos lenti, quam quos acuti morbi, ſuſtulerint.

Attentionem autem noſtram excitat ſputorum, alvi, atque urinæ, pluribus ante obitum ſeptimanis,

nis, quotidiana Coctio, ac veluti Critica evacuatio; dum interim, in pejus labente de die in diem ægra, cunctæ hæ evacuationes veræ coctionis, criſeosque, notis caruerint. Profecto in morbis acutis, atque in inflammatoriis, hæc κρίσιμα μὴ κρίνοντα, ut ea *Galenus* vocabat, ne tuta crederemus, toties nos monuit *Hippocrates*, niſi reliqua bona ſigna una adeſſent. Videtur autem ſic cum hac re comparatum eſſe: inflammatoria ſanguinis Diatheſis, nata a morbo acuto, morbo coquitur, vinciturque ſic, ut ultra non adſit. Diatheſis eadem nonnullis ſanis naturalis, morbo acuto aucta, vi acuti morbi eatenus aut reſolvitur, aut critice expellitur, ut id, quod ab acuto morbo antiquæ diatheſi adjectum fuerat, deleatur; ea ejus portione ſuperſtite, quacum olim in ἰδιοσυγκρασίᾳ tali affuerat ſanitas. Nata tandem in corpore eadem diatheſis tota præternaturalis, ſed ita abundans, ut, quantumvis ſputorum, aliarumve excretionum, ope evacuetur, nihiloſecius inexhauſta perſiſtat; nihil emendationis affert, & demum corpus peſſumdat. Exemplis pluribus *Ratio medendi* hoc demonſtravit.

Atque ita problemati §. proxime præcedentis, cui poſt relatam hanc morbi, atque Anatomes, hiſtoriam, reſponſum diſtuleram, abunde me reſpondiſſe reor. Cauſa nimirum intelligitur, cur tumores, iique & majores, & plures, ita diſparere ſuapte ſponte queant, ut poſtliminio ſive in vita multos annos ſana, ſive etiam perpetuante ſe morbo, ſive denique in denatis corporibus, nullum ſui veſtigium exhibeant. Unaque ex hiſce liquet, haud quaquam omnem eſſe inſanabilem Tympaniam; quandoquidem in utraque hac ægra, in utriuſque miſerabili, brevique perituro corporis tabernaculo, ſponte concidit.

§. VI. Anno 1765. medio Auguſto Puellam 16. annorum examinavi, toroſam, optimi coloris, rite men-

menstruantem; quæ ab aliquot retro mensibus, in plena sanitate, paulatim tumefieri orsa, plurimum jam tumebat. Tumentis abdominis expansio inæqualis tympanitidem quidem referebat, ast, qui tympanitidis indicium est, sonitus deficiebat. Desiderabatur quoque ea, quæ Hydropen Asciten designare solet, fluctuatio. Tribus postmodum Medicis, præclaris in arte Viris, mihique, Puellæ repetentibus examen, obscurior quædam animadversa fluctuatio est. Dixi Hydrops si sit, eum cysticum esse, quam diagnosin dudum ex ejusmodi ægris, quorum cadavera postmodum incideram, didici, quamque postmodum a Cl. *Morgagni Epist. Anat. med.* 38. §. 67. 68. 69. 70. 71. multiplici observatione confirmare vidi. Nullum enim hic dubium, utrum Cysticus esset hydrops, si revera hydrops esset, an vero illa hydropis rarioris species, quæ inter Abdominis musculos, atque Peritonæum fit: ut seq. §§. clare patebit.

Fluctuatione manifestiore indies percepta, Paracentesis decreta in consilio fuit, ac die 29. Augusti instituta, sinistro in latere, in sacci cujusdam majoris veluti fundo: dixi enim supra, ventrem inæquali extensione loca eminentiora, ac depressiora exhibuisse.

Prodiit aquæ fuscæ, turbidæ, non fætentis, copia mensurarum quinque, 20. Librarum medicarum. Nihil ultra educi potuit. Neque subsedisse venter nobis visus est. Nullus unquam fætor in singulæ Paracenteseos lympha, spatio 24. horarum conservata, observatus est.

Die 1. Septembris similem copiam ex prominente loco lateris dextri eduximus: inodora lympha fuit, sed minime turbida.

Finiente Septembri in sinistri lateris prominentia facta paracentesis, haud ultra tres mensuras evacua-

re

re potuit aquæ turbidæ valde, inodoræ.

Cum altero die Epigaſtrium univerſum vehementer turgeſcere deprehenderetur; quamvis viſu, tactuque, communicare inter ſeſe utriusque lateris aquæ viderentur; inſtituta quarta paracenteſis eſt in dextro latere, paulo altius, plusque verſus lineam albam, quam antea. Educere non potuimus plusquam tres lymphæ inodoræ, pellucidiſſimæ, ac ſtraminei coloris, menſuras.

Iterata ſic quater operatione, lymphæ, dextro de latere ſemper limpidæ, de ſiniſtro perpetuo turbidæ, Libræ 64. cum aliqua confidentia ventris evacuatæ ſunt. Color interim, vires, appetitusque, boni.

Senſim tamen urina inquietudinem pariebat. Toto tempore morbi in Septembrim usque, urina copia debita, conditione ſana, reddita erat; jamque cum dato vino ſquillitico & longe profuſior urina prodiret, & longe prominentius abdomen redderetur, concluſimus diuretica attenuando & ad renes determinando agentia, in hydropicas cyſtides, veluti legibus vix ultra ſubjectas circulationis, non agere ultra; agere in humores corporis ſanos, in quos ſolos agere non debuiſſent: valedicendum itaque eſſe hiſce, quæ quo operantur potentius, eo plus, humores diſſolvendo, augent hydropem. Neglectus hujus obſervationis innumeros ægros ante diem, humano more loquendo, perdidit.

Dixi mox Cyſtides hydropicas legibus circulationis vix ultra ſubjectas eſſe; aliquem tamen locum adhuc ſupereſſe, unde ſanies, ichorve, intra ſanguinem abſorberetur, urina indicavit: hæc enim Septembri menſe, eoque fere integro, turbida fuit, ac craſſa, opaca, ex albo quandoque leviter ſubcæruleſcente pellicula tegebatur, ſedimentumque deponebat ſurfureum: medio autem Septembri fætor,

is-

isque ingens sæpe, adjunxit sese; ita ut urina quo missa momento erat, cum aceto effervesceret. Qua de causa conclusum est corpus potu *Limonada* dicto, quem ægra vehementer amabat, implere; Kinamque porrigere.

Parciori Corticis dosi minime auscultans fætor, tandem mense Octobri liberaliori ejus dosi disparuit omnis.

Interea totus venter tumidior fit, absque ulla, hucusque imminuta ventriculi, pectoris, viriumque integritate. Vide hic iterum *Epist.* 38. *Morgagnianam*.

Ventre igitur longe tumidiore, ex sacco eminentiore lateris dextri eductæ sunt XI. Libræ aquæ limpidæ, atque inodoræ: biduoque post de lævo latere aquæ fuscæ & turbidæ Libræ XIV. Posterioris paracenteseos hujus vitrum prius nonnihil fætebat, reliqua minime. Ventre æque turgescente, Puella omnes functiones comedendo, respirando, gradiendo, optime perficere pergebat.

Die 4. Jan. 1766. in consilio decretum fuit septimam instituere Paracentesin, in eoque eorum opinio prævaluit ut, lympha educta, saccus injectione aquæ hordei mellitæ elueretur, & ab adhærente ad ejusdem parietes muco vel sanie detergeretur; ut optimis Parisiensibus Chirurgis moris esse *Tomus secundus Acad. R. Ch.* fidem facit. Utque etiam cannula bene adaptata, & firmata, qua lympha & mucus jugiter extillare posset, in vulnere maneret. Hoc ipso die hæc omnia tentabantur: quin & vacuo Siphone aërem sæpius ex vacuo aquis sacco extrahere tentatum est.

At vero, quod ab illis, qui non abiverant in hanc sententiam, prævisum erat, ilico contigit. Elapso scilicet trihorio dolor ingens oboriebatur, ac febris valida. Hinc protinus educta cannula eit, febrimque, quæ perseverabat, deinde cortice peruviano,

qui

qui una possset metuendæ gangrænæ prospicere, abigere conabamur.

Die 14. Jan. Ventre ubique, ac superius maxime, turgente, octava paracentesis facta est sinistri lateris, qua non plus tribus libris turbidæ, multumque mucaginosæ materiæ, educi potuit. Tentata iterum sacci detersio, aërisque eductio.

Ex septima autem Paracentesi dolor ventris, febrisque continua remittens, ægrotam perpetuo vexarunt, quamvis continuo Kina uteretur. Paucas urinas minxit, easque cum copioso russo, rubrove, sedimento; appetitu plane destituta, noctes insomnes, anxiasque transigens, quantumvis paregoricis usa, & inexplebiliter sitiens. Ita ut, febre, bis ad 10. matutinam, tertio die ad meridiem, cum horrore, ac vomituritione, ingravescente, demum die 27. Jan. piam animam creatori redderet.

Elapsis 24. horis, cadaver aperuimus. Inducto instrumento per cicatricem Paracenteseos, aut prope illam, materiem partim purulentam, partim glutinosam, eduximus. Aperientes hunc sinistri Hypogastrii saccum secundum ejus longitudinem, deprehendimus eundem omni ex parte liberum, præterquam ad peritonæum, quocum vagis, fortibusque fibris, cohærebat. Quibus fibris, ut & iis aliorum saccorum, dissolutis, universum abdomen denudavimus, quo conspectui omnia paterent.

Sed turbatum parumper examen fuit. Quo expeditior Anatome fieret, abdomen Chirurgi perforaverant, ut eductis aquis mox paterent contenta ventris. Animus autem mihi fuerat accurate explorare, utrum Hydrops Cysticus solus, an quoque Ascites adesset? quod haud inepte quis ex aqua limpida, quam ex dextro latere semper eduxeramus, suspicari posset. Jam vero elabente ex sacco pertuso aqua, corpore simul in latus, anterioraque, reclinato,

to, incertum plane fuit, utrum aqua, quæ paracentesi cadaveris prodierat, effluxisset per cannulam omnis; an vero etiam saccum inter Peritonæumque, quocum sacci laxe tantum cohærebant, furtim sese insinuasset. Impediebamur inde quoque examinare num injectio detergens non etiam parte sui effusa in ventrem esset.

Peritonæo toto usque ad margines costarum ablato, nihil ab ima pelvi, ad diaphragma usque, excepto eo, quod primo intuitu credebatur Hepar esse, nisi unicus, ast tumore vario inæqualis saccus, ventrem videbatur explere: quæ inæqualitates in vivente nobis veluti totidem sacci esse apparuerant: videbaturque totus ille, ingensque saccus, suam ducere ab uno Hepate originem.

At vero propius omnia intuiti, reperiebamus rem longe alio modo se habere: Hepar nempe intra costas delitescere totum, quodque Hepar credideramus, esse peculiarem sacci tumorem.

Saccus porro qui, ut supra relatum, vagis productionibus, potissimum prope umbilicum, pauloque altius, cum Peritonæo concreverat, lata valde basi versus pelvim cohærebat cum uterino systemate.

Unde saccum universum cum utero, tubis, ovariis, e ventre solvimus. Apparuit tunc evidenter adhæsionis sacci principium ad mediam fundi uteri partem inchoare, cohærere deinde cum mesenterio, cum peritonæo ad ossa pubis, ad musculum psoam & iliacum internum, ad nervum, vasaque cruralia; terminari tandem digito lato a dictis musculis, dextrorsum.

Uteri collum oblongum admodum; sinistra ejus cavitas naturalis capacitatis; dextra in parte, concretis parietibus, cavitas nulla: quam ob rem nec ibi vestigia tubæ. Sed neque sinistro in latere, ubi uterus ceterum naturaliter se habebat, tuba patebat.

Ovarium ſiniſtrum naturali duplo majus, cartilagineum, ſcabrum, ſcirrhoſum, una denique inſigniore, pluribusque exilioribus hydatidibus, plenum.

De Tuba dextra tota, deque dextro ovario, nulla veſtigia: lata modo membrana a medio uteri fundo ad inguen ſeſe fortiter affigebat.

Porro craſſa hæc membrana tres quatuorve latos digitos lata, a fundo uteri & inguine adſcendens, mox expandebatur in ſaccum inæqualem, tuberoſum, integrum abdomen replens, atque inferiore ſui parte extuberante univerſam quoque pelvim explens, protuberantia ſua inferiore obvelans craſſam illam, unde originem ducebat, membranam.

Veri ſimile itaque fit, ipſum ovarium dextrum in hunc immanem ſaccum degeneraſſe: cujusmodi ovarii degenerationes ſuperioribus in tomis retuli complures; maxime *Tom.* II. *Cap.* 2. §. 3. ubi eodem modo, quam hic, Ovarii ſaccus accumbendo cum utero concreſcens, æque latam in origine baſim referebat.

Saccus ipſe hic lineam, ibi duas, alibi digitum, pollicemque craſſus, hinc inde mollis, nonnullis in locis cartilagineus, in aliis ſcirrhoſus, in tria potiſſimum tubera diſpeſcebatur, quorum ſiniſtrum maximum erat, inferius minus, dextrum minimum, ſed omnium ſolidiſſimum: qua de cauſa, uti etiam ob figuram ſitumque, principio nobis impoſuerat ac ſi hepar eſſet, a quo ſaccus ipſe naſceretur: color autem eo hepatis albidior, ipſumque demum altius inventum hepar, revelarunt errorem.

Notavi ſupra Chirurgos, ante adventum meum pungendo ventrem, magnam contenti in eo liquidi copiam profudiſſe. Quamobrem non potui in ſacco tali loculamentum invenire, ex quo 20. libras aquæ unica vice eduxeramus; collapſa enim omnia erant. Neque in dextri lateris cavitatibus eam limpidam lym-

lympham reperii, cujusmodi olim in ſingula evacuatione prodierat. Forte tempore poſtremo limpidam haud amplius, ſed turbidam, ſed mucaginoſam, dexter hic ſaccus continuit aquam, vel forte, ut ſupra innui, limpida illa aqua aſcitica fuit.

Ipſe ſaccus, qui hucusque nobis in tres diviſus apparuerat, hoc modo ſe habuit: quocunque in loco incideretur, membranaceis ſepimentis in varia variæ amplitudinus loculamenta diviſus erat. Loculamentorum horum majora, tubercula continebant, quæ aut ſcirrhos inæquales, politasve cartilagines, referrent, aut hic aquam, ibi pus, alibi mucaginem, continerent. Pus enim, mucusve tenax, aut aqua, cavitates omnes ſive majores, ſive minores, explebat. Singularis autem nigredo, ſeu ex atro profunde fuſceſcens color, majoribus inerat cavitatibus, haud a gangræna, ſed eo modo ubique apparens, uti ille, qui in oculo retinam, uveam, ciliaresque proceſſus, conveſtit.

Itaque ovarium dextrum, paulatim degeneraſcens, in tantæ molis ſaccum excreverat, ovulaque cum calicibus ſuis in tot loculamenta mutata erant. Hæc porro ovula ſcirrhoſa, cartilaginea, hydatica, facta ſic erant in hoc monſtroſo ovario, quemadmodum mutata reperiebantur proportione minore, (*en miniature*) in ovario ſiniſtro: perinde ac ovarium ſiniſtrum, in ſua parvitate, veluti prototypon eſſet monſtroſi Ovarii dextri.

Membrana autem ſacci univerſi, membranæ cunctorum loculamentorum, tumorumque, rubris vaſis, iisque permultis, ſcatebant, diametro auctis cum ovarii incremento. Non referebant ergo hydaticas membranas, quæ vaſis carentes, coagulato albumini ovi, in planum effuſo, ſimiles, & æque lacerabiles, eſſe ſolent. Vid. *Part.* VII. *Cap.* 16.

His patienter luſtratis, ad contemplanda reliqua

 viz

viſcera nos convertebamus. Hepar jam dixi ſic intra coſtas delituiſſe, ut certo ſenſu pateret haud erraſſe *Hippocratem*, Hepar viſceribus annumerando Thoracis. Permagnum autem ita erat, ut lobo majore cavum dextrum, a marginibus coſtarum infimarum, ad altitudinem coſtæ octavæ, numero ab inferioribus inito, partemque cavi ſiniſtri, expleret; minore vero lobo hypochondrium ſiniſtrum ad arcum coſtarum usque, occuparet. Bilem veſicula copioſam ſatis, probeque tinctam, continebat.

Sub lobo minore Jecoris ventriculus, integræ manus magnitudine, a ſacco duro complicabatur, ut modica tantum cavitate gauderet. Poſtque & ſub eodem, lien non magnus, ſpinæ dorſi, quam arcui coſtarum, proximior. Lienem hoc loco ſæpe inveni: ut dolores tumoresque lateris ſiniſtri externo tactu patentes, perceptive, ſæpe perverſe Lieni adſcribantur.

Inteſtina omnia ab incumbente ſacco compreſſa valde. Colon ab origine arctum, parvis ſcybalis plenum, ſiniſtro in hypochondrio ante ventriculum triplo amplius, denuo valde contractum inferiora petebat. Nulli in inteſtinis Vermes.

Cor cum pericardio bonum. Nunquam vidi pericardii extimam membranam pluribus majoribusque ſcatentem vaſis. Cor ſiniſtrum grumoſi ſanguinis multum, dextrum plurimum habuit.

Pulmo dexter omni ex parte a Pleura liber: ſiniſter undique membranaceis productionibus, haud facile dilacerandis, cum pleura connaſcebatur.

Itaque vidimus Puellam tantis cum malis, vultu, oculis, viribus, reſpiratione, appetitu, catameniis, optima ſanitatis indicia præbuiſſe, ad paracenteſin ſeptimam usque. *Clariſſ. Bianchi*, *Taurinenſis Profeſſor*, ejusmodi in morbis bilem ſcripſerat aut nullam eſſe, aut aquoſam inertemque. Hic non ita;

nec

nec ita in pluribus hydropicorum cadaveribus deprehendi; ut saltem Viri clarissimi non sit universalis observatio. An bona Puellæ bilis ad tantam tot functionum contulit præstantiam? Plausibile hoc foret, nisi prioribus hujus operis Tomis cum bona copiosaque bile, has functiones languidissimas esse deprehendissemus. Vide de his plura *Tom.* I. *cap.* 31. *a pag.* 299. *ad* 303.

Familiare est in feminis, quæ peperere, systema uteri universum hujuscemodi morbis affici: incommoda graviditatis, inflammationes a difficili partu, a lochiis retentis, generare talia solent; sed in innuptis, in honestis, castisque puellis, rariora longe deprehenduntur: fieri tamen quoque in hisce, & præsenti exemplo, & aliis *in Part. hujus Operis sexta*, *pag.* 109. *&* 113. relatis, constat.

Vermium symptomata in vita passa puella non est: vermem unicum in morbo excrevit, postea nullum; quod, propter conspecta, & accurate examinata a Medico excrementa, certo novimus: nec vermis ullus in cadavere reperiundus fuit. Exemplum sic haberetur *Solitarii* lumbrici teretis, ut datur tenia *Solitaria*. At vero ut teretium raro solitarium esse numerum novimus, ita & teniarum non solitariarum, sed complurium, exempla nobis ex variis Auctoribus collegit *Ill. L. B. van Swieten Tom.* 4. *com. Cap. de morb. infant.* Et in cane Auditoribus meis illos numero xij. demonstravi. Et proferam deinde historiam integrarum teniarum numero octodecim, quam femina emisit, necdum a symptomatibus vermium immunis: imo adhuc particulas teniæ excernens.

Sed putridum urinarum, verumque earundem alcali, qua cretum origine, qua arte ablatum est? Putrida materies ex sacci plaga quadam resorpta intra sanguinem, olim mox a bona Natura ad renes

demandabatur: ita ut ſanguis continuo ſe per renes expurgaret ab eo, quod eſſet reſorptum. Hinc eodem tempore appetitus, vires, menſes, ſomnus, motus, veluti illibatæ ſanitatis. Præſtitiſſet nihilominus putridam non adfuiſſe fomitem, qui metum perpetuum incuteret, ne, aucta ea, penitus corrumperentur diſſolverenturque humores. Interim corticis Kinæ requiſita doſis, una cum acido potu, videtur progreſſum corruptionis ſtitiſſe, eandemque jam factam minuiſſe ſic, ut poſthac multa de ſe ſigna præbere, niſi vita ad metam properante, non potuerit. Egregia exempla Noſocomium vidit putredinis humorum in maculis rubris, purpureisque, cutis, & in mictu cruento malignorum morborum, quam feliciter ſtiterit, Cortex. Videtur ſane in hac morborum malignitate putridum omne ex ignoto fomite ſic a ſanguine verſus cutem, renesve, determinari, ut primo ſaltem tempore, humores univerſos corrumpere nequeat: ne autem corrumpat demum, Medici Peruviano cortice prævertere conantur.

§. VII. Longus fui, ſed longus eſſe debui, in referenda varii Hydropis hiſtoria; morbi quippe formidoloſi, ac toties eo citius letiferi, quo ſtudioſius eidem medicari fueris anniſus. Equidem ego in eodem pertractando ſemper multus, communemque olim Praxin ſecutus, in ſpecie morbi quacunque, quibuslibet ſelectioribus remediis, & ſi mitiora haud opitularentur, generoſioribus, aquas pellere conatus ſum: hoc vero incaſſum tentato, ad Paracenteſin, ægris ſi vires necdum confractæ eſſent, tandem confugi. Quin etiam ipſam hanc Paracenteſin, etſi hominem non curaret, nihiloſecius laudabam, ut quæ alias imminentem brevi interitum procraſtinaret. Nunc vero in Praxi me quodammodo conſeneſcentem, ipſoque propterea uſu rerum tutiora e-

doctum, Palinodiam canere, ac vulgari praxi renuntiare, monet, jubet, urgetque, proximi salus. Porro ut hujus mutatæ sententiæ rationes exponam, necesse erit omnes Hydropis species, seorsim singulas, suo in ortu, suo in progressu, suo denique in fine, mature examinare.

Quinque Hydropis species enumerare Medicina solet. 1mam Hydropem intercutem, quem & *ἀνὰ σαρκὰ* vocant. 2dam Hydropem Asciten. 3tiam Peritonæalem. 4tam Cysticum, seu saccatum. 5tam Tympanitidem.

I. Hydrops intercus, qui aquam, aliquando gelatam materiem, imo & nonnunquam quid aërei intermistum habet, cum consuetis artis auxiliis semper tractandus sit, nos hic morari non debet.

Altera species, Ascites, nos aliquantisper detineat oportet. Aquarum moles est, in ventris, seu Peritonæi, cavo collecta. Hanc adesse novimus, caussarum præcedentium primo gnari, Hæmorrhagiæ, Potuum aquosorum ingluviei, Spirituum abusus, Colicæ Pictonum, Acutorum morborum male curatorum, aut non rite judicatorum, Febrium intermittentium, similiter se habentium, Urinæ parcioris, non auctis excretionibus aliis, Coloris, oculorumque, a priore statu sano mutationis, Chloroseos, &c. si deinde cum hisce tumor in Hypogastrio, & ad Ilia, si a Venarum Iliacarum inde nata compressione nonnullus observatur crurum tumor, si variato corporis situ fluctuationem quandam observat æger, si moles corporis sensim inde crescit, si vires, si vultus, si appetitus, si urinæ excretio, si mensium in feminis profluvium, quocunque modo vitiantur, Asciten agnoscimus.

Si semper hi Ascitici se nobis principio examinandos sisterent, morbum paulo facilius sæpe agnosceremus, nascentemque felicius, atque crebrius, per-

ſanaremus. Cum vero annoſi, atque inveterati, ſæpe nos primum adeant, fere immemores modi, quo ceptus morbus, quo cretus fuerit, minus profecto certam, minusque tutam formare Diagnoſin poſſumus.

2do. Si jam venter primo examine diſtentior eſt, fruſtra ſæpe expectamus fluctuationem, Aſcitis testem: Advertit jam *Duverneyus* junior hic, veluti in veſica aqua diſtenta nimis, fluctuationem non percipi.

3tio. Idem clarus autor, &, ſi quis unquam, in diagnoſi Hydropis cujuscumque ſagax, & exercitatus, pro ſuo, quo erat, candore fatetur, ſe aliquoties in diagnoſi deceptum fuiſſe, dum fluctuationem percepiſſe ſe ratus, nullam in cadavere aquam, verum inteſtina muco & aëre plena, deprehenderet.

4to. *Sydenhamus* in ſuo *de Hydrope* tractatu teſtatur nobis & Aſciten adeſſe ſuis ex ſignis creditum fuiſſe, & vel meras excreſcentias carnoſas, vel flatus adfuiſſe, qui mentirentur Aſciten.

5to. *Sepulcreti T. Boneti Tomus alter* plurima nobis exhibet variorum exempla morborum, quos exercitati etiam Medici falſo ſalutaſſent aſciticos, ipſiusque graviditatis: quam ego quoque a celebrioribus artis Antiſtitibus pro Aſcite eousque tractatam vidi, donec in lucem prodiret vivus Hydrops.

6to. *Refert Acad. Reg Sc. Par.* anni 1732. & Hydropem ſalutatum quendam ventris tumentis morbum fuiſſe, & inſtitutam quater, licet nullus unquam humor prodiret, Paracenteſin: tumore interim univerſo a Rene ſiniſtro 35. Librarum pondere gallico, & paucula aqua, quæ fluctuationis ſenſu Medicis impoſuerat, oriundo. Similem utcumque hiſtoriam Renis prioribus in Tomis retuli.

Tertia Hydropis ſpecies ea eſt, quæ inter Peritonæum,

næum, & Abdominales musculos colligitur; & *Hydropis Peritonæalis* nomine venit. Hujus signa Diagnostica minus evidentia esse apparent, quam vulgo credunt, & statuunt.

Egregius *Littræus*, cui in hisce, aliisque, multa debemus, regulas quasdam *Ac. R. Sc. Par. an.* 1707. condidit, quo fiamus præsentiæ hujus morbi certiores. 1mo. *Si Hydropis hæc species non nisi plurium annorum spatio (plusieurs années) formata fuerit, & progressum, maxime in initio, lentissimum fecerit.*

Sed & Cystici Hydropis lentissimum incrementum quandoque est. Mulier, §. *III. hujus ejusdem Capitis*, quinquennium numerabat, ex quo intumescere cepit abdomen, paulatimque sibi augescere visum fuit. Constitit autem manifesto eandem non Peritonæali, sed Cystico laborasse hydrope: e contrario *Chomel*, *Acad. R. Sc. P. anni* 1707. Peritonæalem Hydropem puerperæ refert, intra 15. dies, a suo principio numeratos, ita crevisse, ut venter æque jam esset, quam ante partum, tumidus. Ergo regula fallit, cum idem lentoris incrementum morbi & in quarta ejus specie obtineat, & ipsum hoc signum in eadem specie desit.

2do. *Si & circumscriptus tumor est, & tumoris figura mutato corporis situ, vix mutetur. Camerarius* Pater tamen, & *Drelincurtius*, & alii complures, tumorem circumscriptum, acuminatum, divisumque, suis in ægris non invenerunt, sed ventrem æqualiter tumidum. Præterea ovarii cysticus Hydrops, dum ventrem nondum integrum mole sua explet, circumscripti tumoris externi figuram habet, tactuque percipitur circumscriptus: quod si simul Peritonæo accreverit, ut pluries vidi, situ corporis mutato, non ipse mutatur. Ergo & hoc alterum signum Hydropis Peritonæalis fallit.

3^tio^. *Littræus* vult *ut in conscripto tumore fluctuatio*,

extra limites vero ejusdem nulla perceptio fluctuationis sit.

Attamen *Nuck*, *Hochstetter*, *Camerarius* Pater, negant omnem Peritonæalis Hydropis fluctuationem; saltem *Nuckius* absentiam fluctuationis inter bona signa connumerat.

4to. *Si crura aliæve corporis partes non extumescant, nisi provecto jam multum morbo.* Quamquam plures ita censeant, dico tamen primo *Gabrlipii* feminam ab initio tumidis extitisse cruribus: secundo, saltem hanc 3. speciem a subsequente 4ta. non discriminari, in qua idem signum habetur.

5to. *Si præter ponderis molestiam vix quid incommodi toleret ægrotans.* Pariter, ut ad præcedens, respondeo, & *Nuckii* feminam vehementer sitivisse, vehementerque potantem, urinam parce misisse; & iterum ob idem signum hanc speciem morbi non interstingui a specie sequenti, qui idem signum scribitur habere.

6to. *Si mox a punctura, antequam aqua emittitur, sonda longa, per Cannulam inducta, per omnem ventris capacitatem duci nequeat.* Verum idem vidi Chirurgos experiri in tumore quocunque Cystico, sive minore, sive etiam ventrem explente totum, quando divisus in partes, variaque loculamenta est. Dices forte instrumentum triquetrum in Hydrope Peritonæali mox penetrare in cavum; in Hydrope vero saccato longum emetiri debere spatium, antequam integumenta, musculos, Peritonæum, ipsumque penetraverit saccum, adeoque vel sic distinctionis haberi notam. Sed regero, experientia edoctus, instrumentum in gracili ventre, & sæpe gracili Cystidis plaga, mox penetrare, adeoque hoc ad distinctionem non sufficere. Vide quam tenuis cystidis membrana esset in Historia *Morandi* Ac. R. Sc. Par. anni 1719.

7mo.

7mo. *Si per eandem ſondam non eas percipiamus inæqualitates, quas inteſtina, cæteræque formant abdominis partes.* Hoc ſignum aliquid probaret, niſi ſaccos inveniremus tenues, ac fere politos interna ſua ſuperficie, in quibus proinde idem *ſonda* doceret.

8vo. *Si poſt Paracenteſin paucum admodum aquæ in cavo reſtitaverit.* Sed vix remanere quidquam in Aſcite, & in Cyſtico, aliquando deprehendimus.

9no. *Si poſt eductas aquas reſupinato corpore liquor per cannulam injectus, per eandem extemplo exſiliat.* Idem in Cyſtico adverti.

Cum præter hæc novem, alia ſigna apud Autores non enumerentur, hæcque ipſa fallacia eſſe demonſtrentur, imo hanc ſpeciem morbi cum ſubſequente confundant, concludi fas eſt, Diagnoſin Hydropis Peritonæalis incertam admodum eſſe.

Quamquam autem *novem* tantummodo ſigna, ut mox dixi, eaque incerta valde, enumerari ſoleant, an *decimi* ſigni loco numeranda non eſſet iniqua ſexus feminei ſors, in quem fere unicum hæc Hydropis ſpecies cadat? Quantum enim pro mea virili hiſtoriam medicam diſcuſſerim, necdum plus unico viro, quem invaſerit, ſe obviam mihi fecit; ſcilicet *Abornii* Adoleſcens, cujus etiam meminit laudata toties *Morgagni* Epiſtola.

Hoc ſic ſe habente, haud eſſet, Viro tumidum gerente abdomen, ulla fere unquam de Peritonæali Hydrope formanda ſuſpicio. Sed undenam ſolis feminis familiaris? Legendus hic omnino eſt incomparabilis *Winslow* in *Acad. Reg. Sc. Par. an.* 1741. *a pag.* 76. *ad* 80. *& a pag.* 234. *ad* 250. *Edit. in* 8vo. ſuper durioribus atque rigidioribus Thoracibus, qui inferiores feminarum coſtas deprimendo, comprimendoque Hypochondria, ad hæcce, & alia peſſima mala generanda, apti nati eſſe videntur. Sive enim inde compreſſa vaſa lymphatica in nodulos, quos de-

texit Anatome, primo assurgunt, ac dein crepando hunc Hydropem generant; sive potius a tumoribus præ thoracum compressione in cellulositate natis, tandemque sic auctis, ut a Peritonæo musculi abdominales secedant; Vasa lymphatica, a Peritonæo ad hos musculos pertinentia, rumpuntur, & sic lympha in hanc intercapedinem illapsa, eandem auget: abunde intelligimus thoracum pressione gigni hanc Hydropis speciem sæpe & posse, & debere. Præterquam quod, præter alias *Cysticorum* tumorum, de quibus mox, causas, etiam hac thoracum pressione eorundem ortus, atque progressus, haud difficulter intelligatur: qua de re legi meretur *Targioni Tozzetti prima raccolta di osserv. mediche.*

Describitur 4ta. *Hydropis species*, *cystica*, seu *saccata*, dicta, quæ a variis ventris visceribus, partibusque, originem trahere suam potest.

Ac 1mo. quidem ex Ovario alterutro, quod, quemadmodum pluries demonstravi, & in variis hujus operis partibus descripsi, vel magnam ventris partem explere, vel totum, potest.

Secundo, a Tuba alterutra: quemadmodum quoque antea descripsi.

Tertio, ab ipso utero, ut observarunt Autores.

Quarta ab Hydatidibus natis in Hepate insignioribus, Hepatis molem monstrose extendentibus; quales Auditoribus meis publice demonstravi: vel etiam ab Hydatidibus numerosissimis ex hepate, ex liene, ex utero, alioque quocumque viscere propullulantibus, vel & inter omenti laminas, in Peritonæo, aut quoque in cavo Omentum inter, Peritonæumque, formato, inventis.

Signa Hydropis Cystidis nunc investigemus accurate. Ore omnium veluti scriptorum, *Mauchartus*, *Eph. N. C. Cent.* 8. *Obs.* 14. & *Nuckius in Aden:* hæc signa collecta dederunt.

„ Quæ

„ Quæ Hydropicæ, ſcribit *Mauchartus*, nec pal-
„ lent, ſed roſeum potius genarum ſervant deco-
„ rem, nec pedes habent tumidos, ut potius, aucto
„ licet indies abdomine, gracileſcant cum reliquis
„ artubus & corpore: hæ ſi diu, absque notabili
„ actionum læſione ſarcinam hanc circumferant,
„ appetitum habeant bonum, non admodum ſitiant,
„ nec tuſſiant, alvus autem faciat officium, urina
„ naturalis ſit, & moles abdominis nec purganti-
„ bus, nec diureticis obediat, & præcipue malum
„ a partu difficili, puerperio infelici, molæ geſta-
„ tione, aut abortu ducat originem, nec ſigna Ca-
„ chexiæ concurrant, Hydrope ovarii, ſeu Saccato,
„ vel Cyſtico dicto, ſæpe tenentur. "

Et *Nuckius*: „ Ego, inquit, experientia didici
„ illas, quarum facies colore grato eſt roſea, quæ
„ ſatis bene comedunt, bibunt, alvum deponunt,
„ urinamque ſine notabili moleſtia excernunt, qua-
„ rum corpora nec purgantibus, nec diureticis, nec
„ diaphoreticis, multum auſcultant, illas, inquam,
„ ordinario affectu uteri, tubarum, vel ovariorum,
„ laborare Hydropico, lymphamque peculiari ſac-
„ culo incluſam nulla arte curari poſſe. "

Obiter advertamus ſcriptorum horum priorem de ſolo ovarii Hydrope agere, poſteriorem de eo, & ovarii, & tubæ, & uteri: priorem malum deducere a partu difficili, puerperio infelici, molæ geſtatione, aut abortu; non excludere tamen ab hoc morbo virgines bene menſtruantes, quales vidimus, cum non dicat has *ſolas* affici, ſed *præcipue*.

Advertamus ſecundo nullam in utraque hac deſcriptione fluctuationis fieri mentionem, quam, ut ut ſæpe abeſt, obſcuriorem ego deprehendi tamen, & *Clar. Targionius* in ſua matrona invenit manifeſtam. Ergone & abeſt & adeſt, ut in Peritonæali? ob idque nihil in Diagnoſi juvat?

Si nunc animo perpendamus pleraque ſigna in hoc Cyſtico Hydrope veluti Diagnoſtica, imo Pathognomica tradita, convenire cum iis, quæ in Hydrope Peritonæali ſignorum Diagnoſticorum, atque Pathognomicorum nomine cluebant, convincimur præter conjecturam, aut ſaltem præter probabilitatem, nihil reliqui fieri.

Sed ad alia quam plura attendamus oportet. Dantur *veri* Cyſtici tumores, dantur & *ſpurii*; & ſic quidem, ut crebro ſigna nobis deſint, quibus verum a ſpurio diſcriminemus, ſpuriumque a vero. Neque veluti gratis me hæc aſſerentem ii incuſabunt, qui hac in re pluries ſe ſua in praxi norint eſſe deceptos. Videantur quæ *celeberrimum Valſalvam* obſervaſſe clarus per omnia referat *Morgagnus*. Tumido in vita exiſtente abdomine, a morte tumor invenitur pondere 25. librarum, e meſenterio enatus, proceſſibus ſuis Jecur & Lienem premens, infra cum tumido teſte ſiniſtro communicans, ſubſtantiæ cancroſæ.

Mulieri adeſt in vita ingens medio in ventre tumor: in denata illius baſis invenitur ad meſenterium, ipſeque cum colo unitus, hic firma, ibi mollior. *Marcellus Donatus* ejusmodi tumoris meminit, pure repleti.

Poſt tumidum admodum in vita ventrem, tumorem cadaver exhibuit prægrande hominis caput æquans, is natus ex uteri poſtica parte, carnoſa ſubſtantia durior, duos in ſaccos diviſus, quorum alter vacuus, ſevo alter plenus. Primum liber tumor, poſtmodum utpote cum vicinis concreſcens, immobilis fuerat.

Tumor ingens, immanis, totius non Epigaſtrii, quod notandum, ſed Hypogaſtrii, ſæpius de die variæ magnitudinis, diu ægrum torquet. Invenit *Valſalva* molis ingentis ventriculum locatum in Hypo-

po-

pogaſtrio. Similem refert *Mangetus* Anatomen. *Ill. Morgagni* immenſum talem ventriculum deprehendit, qui etiam vacuus, vix a pubis diſtaret oſſibus. *Ill. Macneven o Kelly ab Agrim* in Diſſ. *de raro Ventriculi caſu*, 1760. edita, ventriculum demonſtravit, Scirrho Pylorum fere obturante, eam in molem amplificatum, ut, ſacci inſtar, univerſum abdomen expleret, ſuoque fundo inter Rectum atque Veſicam ſeſe inſinuans, cauſam tenesmi extitiſſet, frequentisque ſtranguriæ. Ingens adeo hic ventriculus erat, ut, referente Clariſſimo Autore, „ filum arcui majori „ circumductum, antequam evacuaretur, ulnam „ *Bohemicam*, cum tribus quadrantibus & duobus „ pollicibus, æquaret: minor arcus tres daret ulnæ „ quadrantes cum uno pollice. " Et, quem apud *Riverium Antiſſiodorenſis* Medicus *Jodon* deſcribit, ventriculus, quantane mole ventrem extenderit, qui nonaginta librarum pondere liquidum intra ſeſe comprehendere, inventus eſt? *Moinichenius* Ventriculum vidit ſic univerſum explentem abdomen, ut coöperiret inteſtina omnia. Profecto ſimiles tumores, antequam ventrem penitus impleant, Cyſticorum more ſe habere, nobisque imponere poſſunt; & grandeſcentes demum ſic, ut & expleant totum ventris cavum, & liquore turgeant, fluctuatione ſua Aſciten mentiri queunt.

Inteſtina concreta mutuo inter ſeſe, ac conglobata, ſenſum tumoris inæqualis ſaccati Medicis exhibuerunt. Monachus creditur Aſcite mediocri laborare, una cum tumore forte cyſtico, quo preſſo flatus per inferiora excludebantur. In cadavere invenitur tumor a conglobatis inteſtinis tenuibus & partim quoque craſſis, ope craſſorum atque cartilagineorum ligamentorum. Qui hanc Hiſtoriam refert *Morgagnus*, addit ſe in alio principium hujus tumoris una cum Aſcite inveniſſe. Anni ſunt 23. quod publicæ

blicæ lucis fecerim hiſtoriam feminæ, cui Paracenteſin tres Medici feceramus, veluti Hydrope Cyſtico laboranti; in cadavere invenimus ope Omenti monſtroſi, geminos digitos craſſi, Ventriculum, Jecur, Colon, Jejunum, Duodenum, in unam veluti faſciam coiviſſe & concreviſſe. Rubellus liquor, quem pondere 16. vel 17. librarum Paracenteſi eduxeramus, & qui integro triduo poſt hanc foramine extillaverat, in unico ventris cavo, quod in ſiniſtro latere inveniebatur, non ſaccato, hæſerat.

Cyſticum tumorem mentita veſica urinaria eſt, quam *Ill. Morgagni* invenit immenſam in burſam eſſe amplificatam, ac Peritonæo connatam: ex veſicæ quippe orificio corpora quædam alba excreverant in veſicam; unde perpetuum quidem urinæ ſtillicidium, ſed etiam urinæ plurimæ diuturnior in eadem mora: quo ſenſim factum, ut in ſtupendam hanc molem Veſica excreviſſet, in parietibus ſuis digito craſſior. In *Boneti Sepulcreto* tumor ventris ingens, isque Cyſticus, reperitur, ab abſceſſu ingenti, inter Veſicæ tunicas anteriores oriundo.

Part. IV. Rat. Med. demonſtrationem publicam communicavi Jecinoris atque Lienis, ſubſtantiæ quidem optimæ, ſed molis adeo incredibilis, ut viſcera hæc utraque univerſum ventrem, Hydropis ſaccati modo explerent, parva modo parte verſus pubem excepta.

Part. VI. exhibui immenſæ molis omentum, omnia explens, & univerſa abdominis viſcera fere obvelans. Similia & *Ruiſchius* deſcripſit.

Ren invenitur apud *celebr. Morgagni* cujus portentoſa mole cuncta ventris viſcera premerentur in Peritonæum. Medici *Pariſienſes* homini cuiquam tentaverant quater ventris aquas Paracenteſi educere; nec eduxerant quidquam. Ren demum in cadavere in-

invenitur 35. librarum Gallicarum. Semel quoque ejusmodi Renem publice demonſtravi.

Uterus, vel in cavo ſuo hydropicus, vel pure, ichore, ſcirrho, in ſubſtantia ſua horrendæ molis, aut graviditatem mentitus ſæpe eſt, aut Hydropem. Omitto tumidos ventres a vermibus, ab Aneurismate, a ſyſtemate venæ portarum obſtructo, &c.

Sed & ipſa ovaria, ut ut Hydropem cyſticum verum formant, ita non minus frequenter ſpurium, ut ante jam monui; utpote aut pro majore parte, aut tota, ſive atheromatoſa, ſive ſteatomatoſa, ſive cartilaginea, ſive ſcirrhoſa, ſive cancroſa, &c.

Ex quibus omnibus mature conſideratis ſponte, opinor, liquet, & Diagnoſin 3. & 4. ſpeciei Hydropis plerumque dubiam haberi, & Paracenteſin, rariore quidem caſu proficuam, plerumque vero aut periculoſam, aut letalem eſſe.

Quinta Hydropis ſpecies eſt *Tympania.* Tumor ſcilicet ventris natus ut plurimum ab aëre & materia chyloſa, mucoſa, ſtercorea, ventriculum & inteſtina vehementer extendente. Negandum tamen non eſt conſtitiſſe experimentis, quæ rite capta ſuppono, rariſſimis tamen, Tympanitidem naſci poſſe, ſi aër Peritonæum inter ventriſque viſcera contineatur, aut ſi aër & inteſtina diſtendat, & ventris cavum, aut ſi & aër ſimul & aqua cavo in ventre reperitur, aut denique aër inteſtina tumefaciat, & aqua abdomen.

Signum 1mum. Tympanias Medici ponunt ventris minorem, quam in Aſcite, tumorem: hoc ſignum fallax eſſe demonſtravit Tympaniticus, cujus hiſtoriam dedi *Part.* 2. *Rat. Med.*

2do. Ajunt fluctuationem non percipi. Hoc certe non ita generale ſignum eſt, quin candidus *Duverneyus* junior fateatur ſe *aliquoties* deceptum fuiſſe, dum fluctuationem ſe percipere crediḋiſſet, & poſt-

liminio deprehendisset, loco lymphæ, aëre, ac multa glutinosa materie, repleta intestina fuisse.

3^{tio}. Sonitum Tympani madentis, aut obducti, statuunt Tympanitidis signum esse. Quanquam sæpe numero id verum est, fateri tamen debemus hunc sonitum, neque perraro, adeo esse obscurum, ut utrum adsit, nec ne, jure dubites. Symbolam tamen hæc tria enumerata signa conferunt, si cum hisce homo est ad stateram levis; cum e contrario in Ascite, & Hydrope quocunque alio, ponderis insignis ægri sint ob colluviem aquæ.

Verum neque hoc quidem ultimum citra exceptionem in diuturniore Tympanitide admittebat Vir præstantissimus, hac elapsa æstate nobis morte ereptus, *Werlhofius*. Et dum amplissima Tympaniticorum intestina *Duverneyus* crassa materie mediam partem repleta videret, an hoc signum levitatis ponderis admittere potuit? Ad rem hic *Morgagni*, „*Hurterus*, inquit, in Tympanitico puero cum miraretur crassa præprimis intestina distenta adeo, ut Colon sua mole jecinori vim attulisset, & sinistrorsum compulisset, materiem intus invenit tanta copia, quanta id facere potuerat, pultiformem, spumescentem, & ex albo flavescentem: quæ res in morbum, quem adstricta alvus comitatur, tunc, opinor, maxime conjicienda est, cum aut paulo antequam morbus evidenter inciperet, multa ægri ingesserunt, aut non perpauca, postquam incepit, porro ingerere perrexerunt." Adeoque non erunt tales, ratione suæ molis, pondere leviores.

Et quoad penultimum, de ventre resonante; in *Casparo Lombria*, Patricio Veneto, *Ill. Morgagni* describit ventrem tumidum *Tympani instar resonasse*, dum tamen in Anatome „Venter aquæ fœtidæ, ex viridi flavæ, copiam habuit, quantam maximam præter omnem modum distentus habere potuit."

Nec

Nec modo aliquando deeſt hoc ſignum in tympania, verum etiam adeſt in Opiſtotono ſic ut Aretæus Cappadox Lib. I. de C. & S. Ac. cap. VI. illud inter ſigna hujus morbi diagnoſtica ponat: προπετέες κοιλίην καὶ θώρηκα . . . ἐπιγάστριον ἐπιτεταμένον, καὶ εἰ ἐπικρούοις, ἐνηχεῦν. Opiſtotonos autem nihil commune cum tympanitide habet. Sic ut etiam reſonantia tympani non monſtret perpetuo tympanias præſentiam.

Atque ita demum Hydropis, ſingulas ſuas in ſpecies diviſi, ſigna tantum probabilia invenimus, quæ ſane & alterum, & tertium poſcunt, antequam quid certi aut ſtatuamus, aut pronuntiemus, examen: quamquam & aliquando tunc adhuc hæſitare Medici prudentis ſit. Quod enim centies olim, quod noſtris toties contigit temporibus, ut Viris, vere in arte præclaris, hæc res turpiter impoſuerit, idem & aliis, & nobis omnibus, poteſt contingere. Quare nihil indecentius turpiusque in Medicorum conſilio eſt, quam quod ſuam quisque ſententiam acriter, crebroque in aliter ſentientes ignominioſe, proferat ea in re, de qua nemo certitudinem, ad ſummum vero meram habeat probabilitatem. Exemplo nobis hic ipſe ſit præclarus *Morgagni* qui *Ep. A. M.* 39. in referenda conſultatione quinque Medicorum, ſuper tumido ventre *Rev^mi^ Brixiani* Antiſtitis habita, vel ob id ſolito longe diffuſior eſſe videtur, quo diſcerent Medici omnes & in ægrorum ſalutem, & in mutui tutamen honoris, ſuam quique mentem, ſuam quique proferre ſententiam. Dum ipſe quartus perorans, ſuam ſententiam dixerat, „ Veruntamen, „ addebat, non hæc a me dici, quaſi aliorum ſen„ tentiæ conjecturam præferrem meam, quam om„ nium judicio ſubjicerem, nihil ipſe ut in re ar„ dua, & præobſcura, definiens, ideoque, nec „ quod aliis viſum eſſet, contemnens."

Diagnosi variarum Hydropis specierum plerumque incerta, incerta sæpe quoque prognosis erit; minus tamen crebro, quam diagnosis: sæpe enim calamitatem ægrotantium, vitæque discrimen, agnoscimus ex functionum læsione, cæterisque prognosticis signis, licet genuinam necdum capiamus naturam speciemque morbi.

De curatione nunc pauca videamus.

Ac primo quidem in ejus Hydropis cura, qui consultis cunctis experientiæ regulis nobis Ascites esse appareat, isque verus, cum alia quacunque specie non confusus; in hujus, inquam, cura, indicans, indicatio, & indicata, omnium optime invenientur in *Immortalis Boerhaavii Capite de Hydrope:* potissimum si una conferantur, quæ ex numerosis Autoribus, ac multiplici sua praxi & experientia, ad hoc caput, pulchro concinnoque ordine, *Ill. L. B. van Swieten* commentatus est: ea tamen lege, ut si æger ab auxiliis selectissimis non emendetur, imo pejoretur potius, serio perpendamus, num forsitan hydrops hic aut non complicatus sit cum alia ejus specie, aut inveteratior, quam ut solis internis levetur, abigaturque auxiliis.

De Paracentesi tunc deliberandum est, ne, si sit instituenda, ea demum ægro incurabili facto, in artis vituperium instituatur. Quæ si levet ægrum, rarius unica vice salutem affert, unde pluries repetenda est.

Novi equidem claros in *Anglia* Viros conatos fuisse, injectione in ventrem adstringente ac roborante, composita ex aqua Bristolensi & vino rubro, calide injecta, reditum præcavere aquarum post paracentesin, sed cum bona illorum venia necdum imitari illos ausus sum. In sua enim historia candide enarrant, ægram sub ipsa injectione, pungentes pectore percepisse dolores, perque omnia viscera lanci-

na-

nationes, habuiſſe reſpirationem difficilem, pulſum vacillantem, redeuntem ſyncopen, aphoniam: quæ profecto, licet ægra reconvaluerit, quam parum a vera morte abfuerint, cuique liquet. Quantane hinc inquietudo! Quanta, ſi mors ſequeretur, Artis noſtræ exſurgeret infamia! Si tamen exempla complura hanc curam confirmarent abunde, ſequeremur eam audaciores. Solemus autem curarum eximiarum poſteriores, quæ priores confirment, ſæpe fruſtra deſiderare repetitiones, ac ſi quapiam duntaxat fortuna prima vice contigiſſent: ad quod credendum eo magis adducor, quo crebrius viderim, quanti laboris ſæpe ſit in locis externis, v. g. in Tibia, ſic vaſa lymphatica conſtringere, ut nunquam ultro ſuam lympham effundant.

Quæ porro reliqua de Aſcitis cura monenda ſint, hæc in curatione cæterarum ſpecierum ſponte patebunt.

Quæritur igitur quænam curatio 2^{dæ} ſpeciei Hydropis ſit, ſcil. Hydropis peritonæalis?

Viri doctiſſimi, *Tulp*, *Van Mekeren*, *Nuck*, *Coster*, *Walæus*, commendarunt paracenteſin. Cenſet *Nuckius* Peritonæum, lympha educta, brevi cum abdominalibus muſculis coaleſcere, & ora vaſorum lymphaticorum, ductuumque glandularum excretoriorum, olim abrupta, jam hoc coalitu Peritonæi cum muſculis ſic claudi, ut omnis ſit ablata hydropis cauſa.

Et hanc curam ſeſe ab ipſa didiciſſe Natura quidam ſcribunt; contemplati in *Ahornii* hiſtoria, *Eph. N. C. Cent.* 9. *Obſ.* 100. quo pacto Natura bis exiguo a ſe foramine facto levamen attulerit, felicem tertio ſanationem, & quo pacto in femina, cujus cauſa *Cl. Chomel Act. Ac. Reg. Sc. ann.* 1728. ſuam diſſertationem adornavit, Natura aperiundo umbilicum, Medicis oſtenderit viam ſalutis: quomodo præterea

Doctiss. Brehm. Act. N. C. Tom. IX. *Obs.* 79. feminam solo per umbilicum facto sponte, die alterno, sub alvi exoneratione, aquarum copiosissimarum effluvio, Natura curaverit.

Verum enim vero licet Natura aliquoties hac via attulerit salutem, intulit quandoque via eadem interitum, ut *Hagedorn in N. C. Cent.* 2. demonstravit.

Secundo, in laudatis hisce historiis, ita fortunatis, dubitatur, num revera, Peritonæalis Hydrops adesset?

Tertio, licet Natura sic revera hunc morbum curasse statuatur, hoc non impedit, quo minus Paracenteseos negotium magnis implicitum difficultatibus agnoscamus. Si præter aquam nihil vitii locus habet, fortunata aquarum eductio esse potest. Verum cadavera toties, post eductas aquas, tumores nobis revelant pravos, ulcerosos, cancrosos, quos occultaverat lymphæ moles. Hinc *Perill. Morgagni Ep. A. M.* 38. „ Ac priusquam, ait, a te suscipia„ tur æger, exquiras diligenter velim, num duri„ ties, aut tumor aliquis antea fuerit, quem nunc „ magna abdominis extensio occultet: præterea „ num dolor, non eum dico, quem ipsa illa di„ stensio parit, sed ulcerosus, testis erosionis, æ„ grum torqueat, aut certa aliqua in parte arctius a „ te contrectati abdominis excitetur." Ratio cur Paracentesis tunc nedum juvet, sed mortem præcipitet, aër est, qui putredinem accessu suo exulceratis affert partibus: imo & absque accessu aëris paracentesis non levat, eo quod exulceratæ partes pergant more suo corrumpi, augeri, quodque ex erosis, apertisque lymphaticis vasis, scaturigine scilicet prioris hydropis, novus hydrops regeneretur. Equidem Autores nonnulli methodum commendarunt ejusmodi exulcerationes depurandi & curandi, verum quid de ea cogitandum sit, mox patebit in sequentibus.

Pro-

Profecto si ab una parte cum tentatæ curationis periculum, tum acceleratam ab illa mortem, intueamur; ab altera vero parte morbi sibi demissi cum tolerabilitatem, tum etiam diuturnitatem; ne quam curam unquam, sive in hac, sive in sequenti specie, suscipiamus, facile persuademur. *Tulpii* femina, cujus mortuæ venter 110. libras aquæ inter Peritonæum & musculos gerebat, tulit hoc malum integro generosa septennio, sic, ut potuerit, perinde atque sanissima, deambulare, peregre proficisci, imo & *Cliviensium* conscendere turrim. Femina *Brehmii* morbum tulit 14. annis. Virgo *Munnickii* annorum 18. spatio. In *Actis Anglicanis* mulier alia morbum 30. annis tulit, alia annis 44.

Consideranda 3tio. Hydropis, quem saccatum ajunt, cura. Et Paracentesi hanc perficiendam esse Medici arbitrantur: quin & nonnullæ enarrantur, paucæ tamen, curationis ejusmodi fortunatæ. Vid. laud. mox *Act. Ac. Reg. Sc. ann.* 1728.

Verum enim vero, cum antea constiterit, quam difficulter diagnosis vera hujus morbi capiatur, cumque ab altera parte laudatæ curationes sanitatem reddentes, num res ita se habuerit, anatomica demonstratione haud potuerint evincere, curationes eædem id non probant, quod earum intendunt Autores.

Alios proinde consulamus. Egregius *Duverney* junior, in *Actis iisdem anni* 1707. multus est in docenda arte ea, qua, post Paracentesin, ope injectionum, saccorum exulcerationes depurentur, postea etiam comprimantur ac vinciantur, ipsique si adsint tumores, incidantur, suppurandoque consumantur. *Acad. Chir. Reg. Par.* in suo *altero tomo* consimilia suadet.

E contrario 1mo. innumera exempla monstrant, præter eum, quem pertuderis, saccos dari plures:

ſic ut vel aqua, vel pure, vel glutine, ex ſacco uno educto, & alii & complures, ſacci adſint, qui nihil communicantes cum priore, minime concidunt; interea dum aër in aperto priore omnia diſponat ad corruptionem.

2do. Plures etiam ſi pertundantur Cyſtides, quid demum id proderit? Scimus enim ſepimentis, inter ſeſe neutiquam communicantibus, ſuam ſingulo in ſacco contineri, ut plurimum, materiem: unde non raro a paracenteſi vel nullus, vel parcus admodum materiei effluxus.

3^{tio}. Et unicus modo ſaccus ſit, isque ſepimentis non diviſus, quid inde? Certine ſumus, ſi ille aut nihil, aut partim tantum, cum peritonæo concrevit, nec Omentum intereſſe, nec inteſtinum, quod infeliciter forte pertundatur? Aut poſſimusne aſſeverare de aperto ſacco non effluxuram in cavum ventrem materiæ corruptæ portionem, quæ letum inferat brevi?

Imo evitari ſe hoc ajunt poſſe, feminam locando in ventrem pronam, quo totum cyſtidis pondus in Peritonæum gravitet. Verum *Ill. Morgagni* id principio poſſibile quidem eſſe concedit, minus vero, quando ſaccus nunc ab evacuatione flaccidior, minus apprimitur ad peritonæum: neque etiam hunc effluxum tunc impediri, quando filamenta in liquore natantia cannulam obturaverint, liquore tunc juxta cannulam in ventrem tranſſudante. Et demum aër, quacunque adhibita cura furtive intrans, ſacco minabitur gangrænam. Quotiesne præterea ſaccus pauculorum ſpatio dierum æque, atque antea turget, & pejorem ſequenti Paracenteſi materiem fundit? Frequenti enim cadaverum apertura didicimus collabentis ſacci aperturam coire, ut ex eodem denuo repleto nihil in ventrem effundatur: ſin autem quandoque non coiverit, ut perpetuum fiat corrup-

tæ

tæ materiæ in ventrem ſtillicidium, ſicque iterum ob aliam, quam hucusque expoſui, cauſam ægra pereat neceſſe eſt.

Sed cannulam, inquiunt, in apertùra relinquemus, ut ſaccus continua novæ materiei evacuatione, concidat tandem, materieique, ſacci collapſu, coalituque, ſcaturigo annihiletur. Reſpondeo, ut olim, ita & nunc, cannulam irritando, aëremque continuo admittendo, gangrænam mortemque accelerare; ut allato ſuperius exemplo in noſtra puella conſtitit.

Hinc neceſſe foret ſaccum poſſe conſumi. *Littræus* quædam hunc in finem propoſuit: *Cyprianus* etiam aliquid tentare auſus fuit, ſed in occaſione tam rariſſima, ut mille, milleque Medici, eandem nunquam aut fuerint adepti, aut adepturi ſint. Vide ejus tractatum impreſſum poſt Librum, cui titulus: *Belloſte Chirurgien de l'Hopital.* Chirurgi Pariſienſes *in Actis Acad. ſuæ*, Ovarii exſtirpationem audacter propoſuerunt, eo quo brutæ femellæ caſtrantur modo, hæc autem, ſpeculatione ingenioſa genita, non videntur per tot annos, qui exſequerentur, habuiſſe. Vide quæ *Part. IV.* de hac re diſſerui.

Duverneyus tamen judicabat, educta materia, collabi ſaccum, collapſosque inter ſeſe coire parietes, eoque modo par feminarum ſe integræ reddidiſſe ſanitati. Cum vero vixerint poſtmodum ambæ, neque apertæ a morte fuerint, de natura illarum morbi, incertam adeo diagnoſin habentis, jure merito dubitamus.

Et quidni dubitemus? Ipſo ſcilicet hoc claro Autore ſponte, & ingenue, fatente: „Je n'en ai „ point vu guerir: au contraire pluſieurs femmes, „ qui jouiſſoient d'une aſſez bonne ſanté, & qui „ n'avoient point d'autre incommodité, que celle de

„ porter un gros ventre, font péri en peu de tems,
„ pour avoir voulu s'en defaire."

Nec *Nuckii*, licet fpeculative Paracentefin propofuiffet, alia fententia fuit, eas nempe, quæ Cyftico Hydrope laborarent, nulla arte curari poffe, candide afferentis. Adftipulatur *Targionius*.

Nullane igitur in Cyftico Hydrope paracentefis locum habet? Nullane auxilia alia? Quod *Duverneyus*, & *Nuckius*, & *Targionius* mox, idem ego, idem mecum complures teftantur; omnes fcilicet feminas, quibus, in hac morbi fpecie, aut inftituta paracentefis fuerit, aut multa antihydropica remedia exhibita, morbum brevi habuiffe calamitofiorem, citiusque letalem.

Interim bonum vitæ regimen, nimiique qui nocere poffet, motus, nec non violentarum animæ paffionum, follicita evitatio; Diæta quoque falutaris, aërque falubris, conferent multum. Rifu crepuit Cyftis in *Cl. Morgagni* Matrona, unde peffimus natus Afcites. Feminæ meæ, de qua *Part. IV.* a motu nimio per plateas, faccus crepuit, & funeftus quoque fequutus eft Hydrops.

Quid fi probabilitas magna eft & Cyfticum Hydropem adeffe, & Afciten? Servatis regulis generalibus, Paracentefis profutura videtur, ut faltem faccus, eductis aquis majore libertate gaudeat. Quid de remediis demum internis? Si ceterum femina valet, abftineat ab illis; cum five per diurefin, five per alvum, five per fudores, hæc agant, femper turbabunt corpus, alias bene fe habens, & citra ullam facci, extra leges circulationis hærentis, emendationem, vires ægræ fruftra dilapidabuntur. Sin vero femina male habeat, palliative, pro re nata, adjuvetur.

Quintæ denique fpeciei Hydropis, Tympanitidis dictæ, curam, moderata frictione, medicamine atque

que alimonia vires reſtaurantibus, inerteſque inteſtinorum fibras apte exſtimulantibus, tentare ſolemus: interpolamuſque purgantia, quæ, dum in morbo nondum conclamato, deſides inteſtinorum fibras in actionem cieant, aërem, contentamque in inteſtinis materiem eliminando efficiunt, ut area morbi finibus conſcribatur arctioribus, atque ita morbi cauſa minuatur, ac forte tollatur. Cortex Peruvianus, qui multos haud minus alvo laxat, quam viribus reſtaurat, addita frictione, affert aliquando plurimum boni.

CAPUT XVII.

Anatomica quædam, & expoſitio Tabularum.

Viſcerum, ac potiſſimum abdominalium, ſitum, configurationemque, in ſingula cadaverum apertura, ut Auditores mei accurate notent, hortari ſoleo; ut exinde intelligant, quam crebro 1mo viſcera hæc eum non occupent locum, quem vulgo credimus eadem occupare. 2do Quam ſæpe contingat, ut eorundem moles, longitudine, latitudine, amplitudine, capacitate, connexione, vel partim, vel integre, aucta, imminutave, reperiatur. 3^tio^ Quam fallax noſtrum judicium ſæpe in morbis ſit, dum v. g. Hepar in dextro Hypochondrio quærimus, ubi idem intra coſtas totum deliteſcit: dum Hepar in dextro tantummodo latere locari arbitrati, non raro idem vel totum Hypochondrium ſiniſtrum, vel magnam ejuſdem occupare partem reperimus: dum Hepar ſolito in loco eſſe creditur, idque tamen invenitur a Diaphragmate ad Umbilicum, imo & ad longe inferiora, ventrem occupare: dum ſplen in

extrema parte ſiniſtri Hypochondrii, ſub arcu coſtarum, quæritur; ubi interea ſæpe aut nihil omnino infra coſtas eminet, aut verſus dorſi ſpinam locatur, aut in abdomine infra Hepar depreſſus invenitur, aut intra lobum minorem Hepatis, jam maximum, involutus: dum dolente ægro in læva, atque media Epigaſtrii plaga, ventriculus accuſatur, isque interea ſæpe aut poſt jecur dorſum verſus, aut poſt tympaniticum Colon, aut totus fere in dextro Hypochondrio, aut elongato Oeſophago infra craſſum Jecur ad umbilicum protruſus ſive horizontaliter, ſive etiam perpendiculariter locatus eſt, aut molē ingens totum ſæpe Epigaſtrium ſic implet, ut tangat utrinque infimarum coſtarum arcus, aut totus deprimatur infra umbilicum, aut tandem explet ſic univerſum ventrem, ut aperto Peritonæo omnia viſcera a Diaphragmate adusque pubem contegat: quam e contrario autem aliquando adeo parvus ſit, ut vix uncias quatuor, tres, imo duas, capiat, & parvi contracti inteſtinuli formam habeat: dum inteſtinum Colon in colica accuſamus, ubi illud in loco dolente minime jacet, & e contrario veri colici dolores iis in plagis hominem torquent, in quibus nemo fere Colon quæreret: dum ipſum hoc inteſtinum ſupra Jecur, Ventriculum, ac Lienem decurrens, imo cartilaginibus coſtarum ſpuriarum ac mucronata cartilagine tectum, aliarum potius partium morbos refert, quam ſuos.

Ipſa autem prava conformatio, quam pro parte jam in recenſione loci, quem occupant, alieni, magnitudine aucta, minutave, vidimus, mirificum ſæpe adſpectum præbet, docetque homines multas cauſas proëgumenas morborum intra ſeſe gerere, ut puta, Colicæ variæ, imo etiam Pictavienſis, Ilei, Tympanitidis, &c. quorum alii ejusmodi morbos pluries in vita vario perpetiuntur inſultu, alii rarius,

alii

alii vero nihil omnino: docet præterea morbos complures immedicabiles sæpenumero esse, quia eorundem causa prædisponens tolli nequit; Medici tunc esse, ut in causas evigilet excitantes, quibus averruncatis, haud raro Diathesis sopietur sic, ac si corpori non inesset. Tandem dum partium degenerationes, sæpe enormes, obfirmatas, ac proinde antiquas, eorum cadavera revelant, qui in vita sua signa harum degenerationum præ sese non tulissent, docet hæc eadem denatorum inspectio aut 1mo. partes misere affectas, non quo loco hæreant, gignereque morbos debeant, sed in dissitis multum plagis seu nervorum commercio, seu quadam arcana lege, corpora lacescere: aut 2do. grandes morborum causas Mortalium inesse Visceribus, quæ in actum prorumpant nunquam.

Discimus igitur ex his omnibus prudentiam in Diagnosi formanda: discimus cur sæpe eandem deprehendamus fallacem: discimus Prognosin majoris quandoque non esse certitudinis, & proinde curam ea prudentia & cautela incipiendam, promovendamque esse, ut, quando auxiliorum admotorum effectus intentioni non respondent, imo morbum exasperant, serio inquiramus, an forsan causa in his, de quibus hic sermo est, quærenda, reperiundaque non sit?

Tabulæ hic adpositæ multa eorum, quæ dixi, explanabunt. Sunt in iis, quæ ad varias historias hujus *Part. XI.* pertinent; sunt quæ minime: *hæc* prout sunt, repræsentabuntur, & explicabuntur; *illa* paginam libri notabunt, in qua historia eorundem enarratur.

TABULA I.

FIGURA A.

Inteſtinum colon juvenis 18. ann. qui Hydrope Aſcite, ſed potiſſimum pectoris, & pericardii periit.

A. Cæci amplus ſaccus.
B. Flexus Hepaticus.
C. Reflexus ſupra ſe.
D. Tertius flexus.
E. Quartus flexus.
F. Quintus.
G. Hucusque inteſtinum tympaniticum, jam poſt volvulum ſuum gracileſcit, & format flexum Lienalem, flexum ſcilicet ſextum.
H. Flexus ſeptimus, ab eoque ad renem pergit.
I. Flexus octavus a rene ad latus abdominis.
K. Flexus nonus.
L. Flexus decimus.
M. Saccus magnus tympaniticus.
N. Principium Recti.

Juvenis hic triennio ante mortem Dyſenteria laboraverat. An infirmatum inde Colon, in haſce degenerationes abiverat? Inteſtinum, quo loco contractum, in eo craſſum valde ſua in ſubſtantia erat. Hiſtoriam reliquam ob ſui mirabilitatem in aliam occaſionem reſervo. Cæterum morbi ex hac mala conformatione non extiterunt.

FIGURA B.

Viri 26. annorum eſt, qui ſex ſubſequentium ſibi annorum ſpatio febre, partim tertiana, partim quartana, laboraverat, a ſeptem autem ultimis vitæ annis non amplius, ſed quidem tuſſi frequentiore, ac ſemel Hæmoptoë; jam vero præter tuſſim quandam a biennio ſanus, demum in febrim ardentem incidit, ejusque 21. die periit.

A. Flexus coli hepaticus.
B. Flexus lienaris, a quo usque ad C. tympanitica expanſio.
C. Subita Coli contractio usque ad D.
D. Flexus iliacus, mox abeuns in tympaniticum ſaccum.
E. Subita & priore arctior contractio ad F. usque.
F. Tertius ſaccus tympaniticus.
G. Contractio coli tertia breviſſima.
H. Quartus tympaniticus ſaccus.
I. Contractio quarta.
K. Rectum inteſtinum dilatatius.

Homo hic nunquam ventris incommodis, quantum ex tota anamneſtica hiſtoria ſciri potuit, laboravit. An forte puerorum juvenumque conſuetudo, alvum cohibendi, occaſionem formandorum ejusmodi ſaccorum præbere poſſit? Sic ut loca fæcibus aëreque repleta, expandantur, & irritatio inde nata contrahat loca intermedia, non expanſa?

FIG.

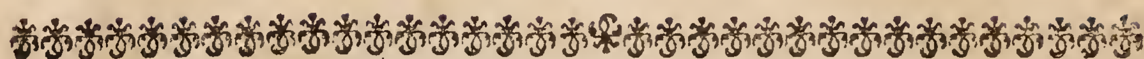

FIG. C.

Colon inteſtinum pueri novennis ſpina ventoſa peſſima mortui.

A. Inteſtinum cæcum profundis cellulis a parte externa inciſum ita, ut fæces per anguſta admodum ſpatia ſe penetrare debuerint.

B. Appendiculus cæci.

C. Flexus primus coli ſub hepate.

D. Flexus levis alter.

E. Flexus tertius. Tumor inteſtini hic loci inter Hepar & Peritonæum extabat, & potuerat in vivente puero, ceu tumore magno hepatis exiſtente, imponere, & pro dolore colico, hepatis fingere dolorem. Prætera Colon hic ſæpe turgens, & hepar fricans, comprimens, ac veluti contundens, potuiſſet inflammationem, indurationem, ſcirrhum hepatis efficere.

F. Flexus coli quartus. Locus, quem hic ſub hepate ad usque F. & ab F. ad mediam partem ſpatii F. P. Colon occupat, cum ſit inteſtinorum tenuium conſueta ſedes, imponere poſſet pro dolore colico iliacum mentiendo.

G. Coli flexus quintus admodum altus.

H. Sextus & ſeptimus flexus parvus coli.

I. Octavus flexus.

K. Nonus ubi Rectum L. format.

M. N. P. Hepar magnum, ad umbilicum fere pertingens, magnam quoque ſiniſtri hypochondrii explens partem. Igitur cum hoc frequenter jecur faciat, erramus dum hepatis morbos in dextro duntaxat hypochondrio quærimus. Lien, qui hic apte exhiberi non potuit, ingens quoque erat, & digitum latum infra arcum coſtæ ultimæ pro-

prominebat. Utriusque autem viſceris bona ſubſtantia fuit.

D. Ventriculus ſub hepate, infraque idem, fere perpendicularis, & ultra umbilicum extenſus, ſi doluiſſet parte dextra ſua, non ſui, ſed tenuium potius inteſtinorum dolorem mentitus fuiſſet.

FIG. D.

Inteſtinum Colon hominis ſexagenarii, qui aſthmate peſſimo diu laborans, de futuro mox Paroxysmo, ex anxietate & dolore ventris, præmoneri ſolitus erat. Sed quod in ventre præſentiebat, nonniſi cauſa excitans aſthmatis fuit, cauſa prædiſponente in Thorace abundanter inventa, de qua alia occaſione.

A. Cæcum inteſtinum tympaniticum.

B. Inteſtinum Ileum contractiſſimum antequam in Cæcum abiret.

C. Proceſſus Vermicularis ad lacunar tympanitici cæci.

D. Coli principium anguſtum, ad E. anguſtius, ubi ſub ſui portione F. G. decurrit.

F. Circumflexio coli hic iterum dilatati.

G. Reflexum colum anguſtiſſimum.

H. Flexus coli hepaticus, qui jam tertius eſt.

I. Brevi ultra I. Contractio firma coli notabilis. Ab I. ad O. colon eſt naturaliter expanſum.

K. Levis ejusdem deſcenſus.

L. Flexus lienaris.

M. Flexus quintus.

N. Flexus ſextus.

O. Contractio magna coli, brevis tamen.

P. Dilatatio ejusdem.

Q. Anguſtatio.

R. Dilatatio.
S. Angustatio.
T. Dilatatio.
V. Ejusdem denuo angustatio antequam in Rectum abeat.

Notemus hic maxime coli a K. ad L. adscensum supra jecur, id est inter jecur & peritonæum; ileique intestini ad B. coarctationem, & coli quoque universi vicissitudinariam expansionem, & coarctationem. Cum enim æger futurum paroxysmum dolore & anxietate ventris præsentiret, eumque non eodem semper in loco: cum præterea æger nunquam diutius liber ab asthmate esset, quam alvo per epicrasin perpetuo soluta; an ergo colo toties a materia fæcali ad omnes has angustias irritato & convulso, asthma nervorum iterasset consensu? An idem irritatum ac tumidum, interque K. & L. inter peritonæum & hepar locatum, Hepar irritavit, quod certe *Doeveriano* experimento irritabile viscus est; hepar autem, diaphragmati connatum, ipsum diaphragma irritando paroxysmum genuerit? Aut potius colon inter K. & L. hepati vim inferens, illud sursum trusit, sic ut diaphragmate irritato, & sursum pulso, cor & pulmones misere affecti redintegrarent paroxysmum?

FIG. E.

Exhibet Ventriculum, & intestinum Colon Juvenis, Ileo morbo defuncti: vide Cap. XV. §. 1. ubi Morbus & Anatome describuntur.
A. Cæcum valde tumidum.
B. Colon a principio valde amplum, levem contractionem ad B. habet, ac toto suo transverso cursu ventriculi basi incumbens.

C. Colon adſcendens circum ventriculum.
D. Colon hic ſub ventriculo ad œſophagum pertingit.
E. Idem a D. & ultra E. ſub ejusdem portione C. D. comprimitur. In ipſo cadavere C. D. multo magis ſupra D. E. extenſum erat, & ventriculus magis ſupra C. D. incumbebat.
F. Anguſtius colon.
G. Flexus paulo amplioris coli iliacus, isque totius coli tertius.
H. Flexus quartus.
I. Quintus.
K. Sextus.

Hi tres flexus a ſeſe verſus latera reclinati repræſentantur, quo diſtinctius appareant: cæterum in cadavere ſupra ſe invicem poſiti erant, & cruſta craſſa flava inter ſe mutuo connexi, quæ eadem cruſta partes C. D. & D. E. inter ſeſe conglutinabat. De cauſa Ilei morbi vide textum ipſum, Cap. XV. §. I.

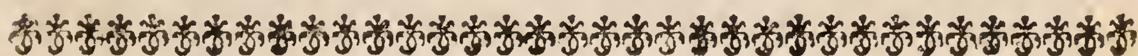

FIG. F.

Inteſtinum Colon hominis, cujus morbus & Anatome Cap. XIV. §. II. habetur.
A. Cæcum inteſtinum.
B. Flexus coli primus.
C. Colon compreſſum valde ſub portione ejus E.
D. Flexus coli ſecundus.
E. Flexus tertius.
F. Compreſſum iterum colon ſub flexu D.
H. Colon prope umbilicum, una cum ventriculo, hærebat; arctius autem multo contractum, quam vitioſa hic figura exhibet.
G. Flexus quartus.

I. Flexus quintus.

K. Flexus ſextus. Cauſæ hic apparent multorum in inteſtinis morborum, qui tamen in homine non affuerunt.

TABULA II.

FIG. I. II. III.

Notas hic adjicio nullas, ſiquidem eæ inſertæ ſunt in hiſtoria ipſa capitis XV. §. II.

FIG. IV.

Exhibet ventrem Hydropicæ feminæ cap. XVI. §. IV. cujus notas quoque ſingulas hiſtoria continet.

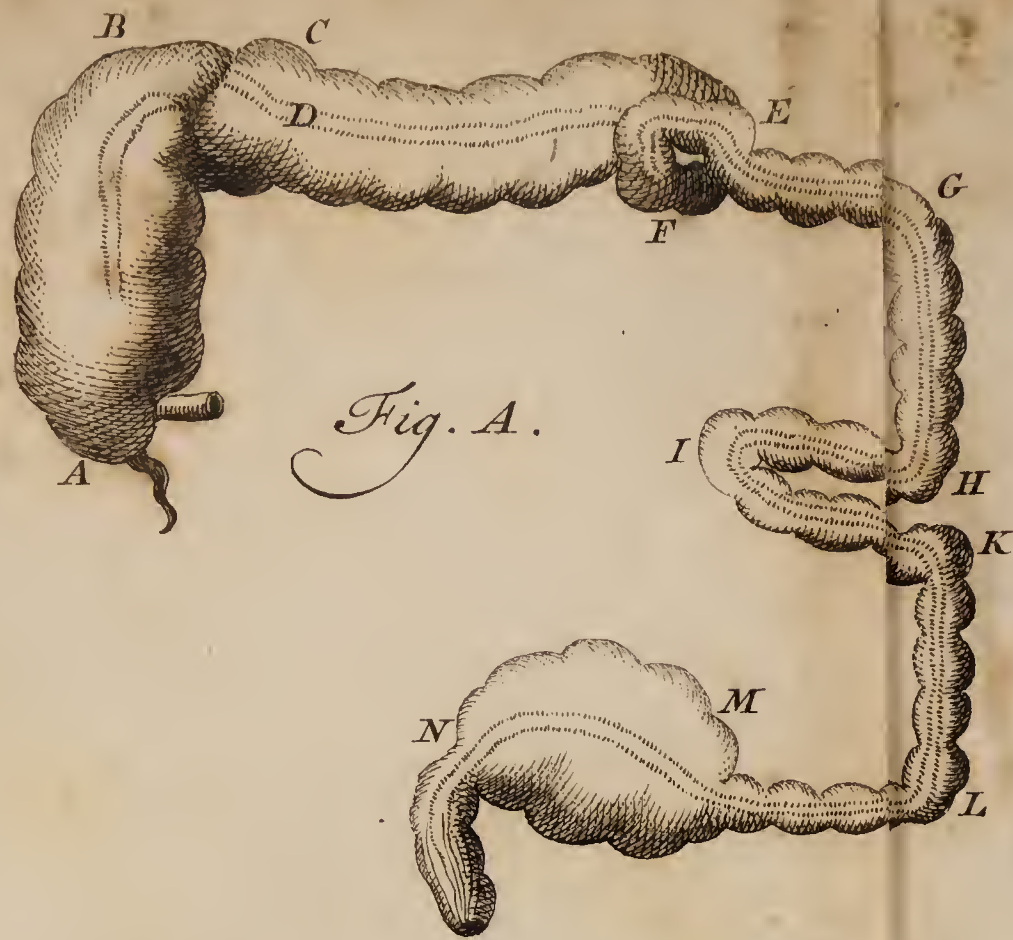

TABULA III.

FIG. I.

Exhibet Jecur, Splenem, & Colum inteſtinum Juvenculæ 28. annorum, ab ipſis incunabulis per omnem vitam valetudinariæ, quæ demum in ſua ſecunda Hæmoptoë in Noſocomium deferebatur. Ab altera Hæmoptoës die dira Ophthalmia 67. diebus laboravit: a die 52. morbi, quem a ſecunda Hæmoptoë numero, usque ad 67. diem, cordis paſſa eſt palpitationes: a die 22. morbi, usque ad 93. diem febrim fere quotidianam, cum frigore diuturno incipientem: ab hoc vero die usque ad 154. diem

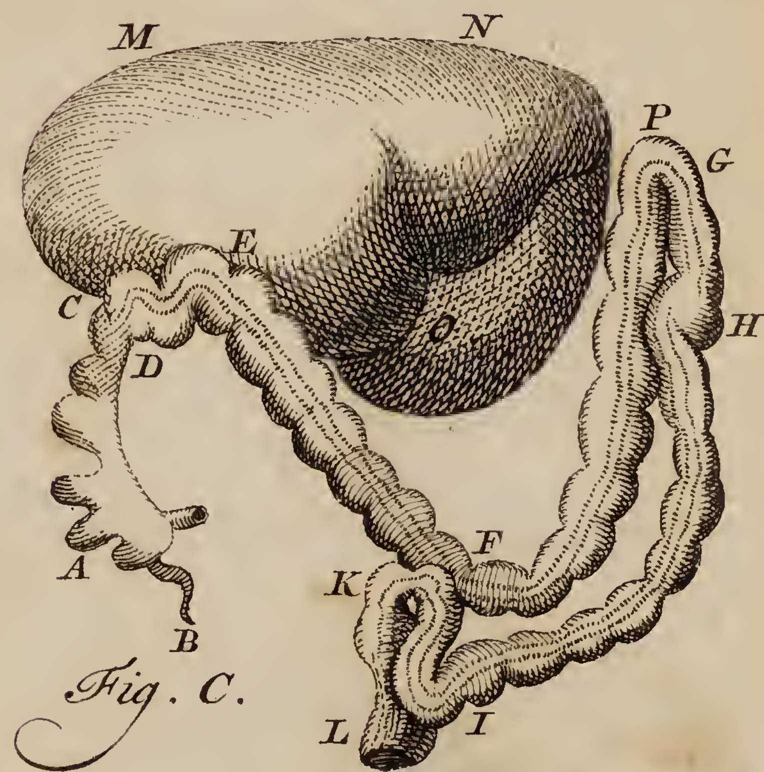
Tabula I.

B
C
D
E
F
G
Fig. A.
A
I
H
K
N
M
L

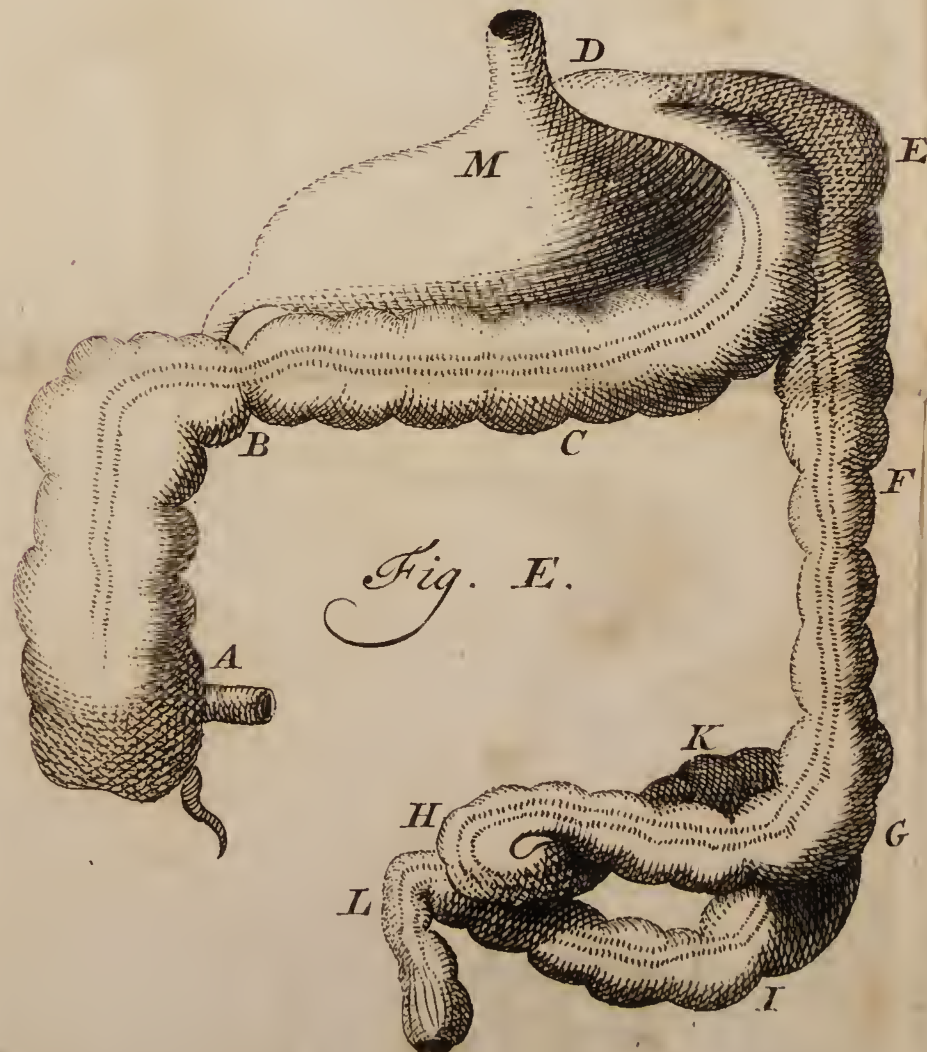
B
A
Fig. B.
C
H
G
F
E
D
I
K

M
N
P
G
E
C
D
H
A
B
K
F
Fig. C.
L
I

L
I
H
K
N
F
M
E
G
Fig. D.
D
O
C
A
Q
B
U
S
R
T

D
M
E
B
C
F
Fig. E.
A
K
H
G
L
I

F
I
B
D
E
C
H
G
Fig. F.
A

diem, qui & mortis fuit, febrim hecticam quotidie exacerbantem, fere sine frigore: a frigore die morbi 93. cessante, diarrhœam quæ ad mortem, 15. diebus exceptis duravit: a die 108. morbi, ad ipsam usque mortem, sputa aut semipurulenta, aut purulenta. Digna est historia, quæ integra alia occasione referatur, nunc tantum quæ ad rem præsentem.

A. Hepatis lobus major.

B. Lobus ejus minor.

C. Lien parvus seminudus hic sub margine costarum conspicuus.

D. Hepatis lobus minor, ab arcu lævarum costarum retroflexus & lienem intra sese comprehendens, atque ad medium sub ventriculo epigastrium denuo pertingens.

E. Lien involutus totus reflexo jecinoris minori lobo.

F. Arcus punctis notatus, quo quidquid jecoris ac splenis infra marginem costarum eminuerit, notatur.

G. Intestinum cæcum, in sinistro Hypogastrio, eoque medio, locatum, quod fæcibus, flatibusque turgens, alvum cohibere potuit; potuit & vaginam uteri, uterum, & vesicam urinariam sæpe turbare. Potest Recti, Vesicæque dolores, validosque creare tenesmos, qui huic forsitan causæ minus adscriberentur. Equidem vix ejusmodi effectus inde ægra nostra passa est, ut sæpius malorum in corpore causæ existunt, quæ raro, aut nunquam, in effectum prorumpunt; prorumpere tamen possunt, ac sæpe prorumpunt.

H. Flexus coli primus. Notemus hic coli longitudinem, quod jam pedis, & ultra, absolvit longitudinem, antequam in aliis nasci soleat, quodque præterea duodecim suis flexibus multum per-

percurrit ſpatii. Sic ut, menſura capta, inventum fuerit hoc colon dupla fere parte conſuetam excedere longitudinem. Potuiſſet tardior hinc alvus naſci, potuiſſet Colica frequens, eaque flatulenta, ſtercorea, Pictonica; potuisſet Ileus in longo atque adeo tortuoſo inteſtino facile oriri.

I. Flexus hepaticus.

K. Umbilicus hic notatur, ut iterum pateat colicos dolores ibi naſci, ubi colum adeſſe minime creditur.

L. Colon hic præter naturam expanſum, ut alibi præternaturaliter tenue.

M. Flexus lienaris.

N. Flexus quintus.

O. Flexus ſextus.

P. Septimus.

Q. Octavus.

R. Nonus.

S. Decimus.

T. Undecimus.

U. Duodecimus.

W. Inteſtinum rectum.

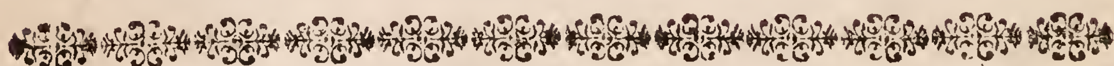

FIG. II. TAB. III.

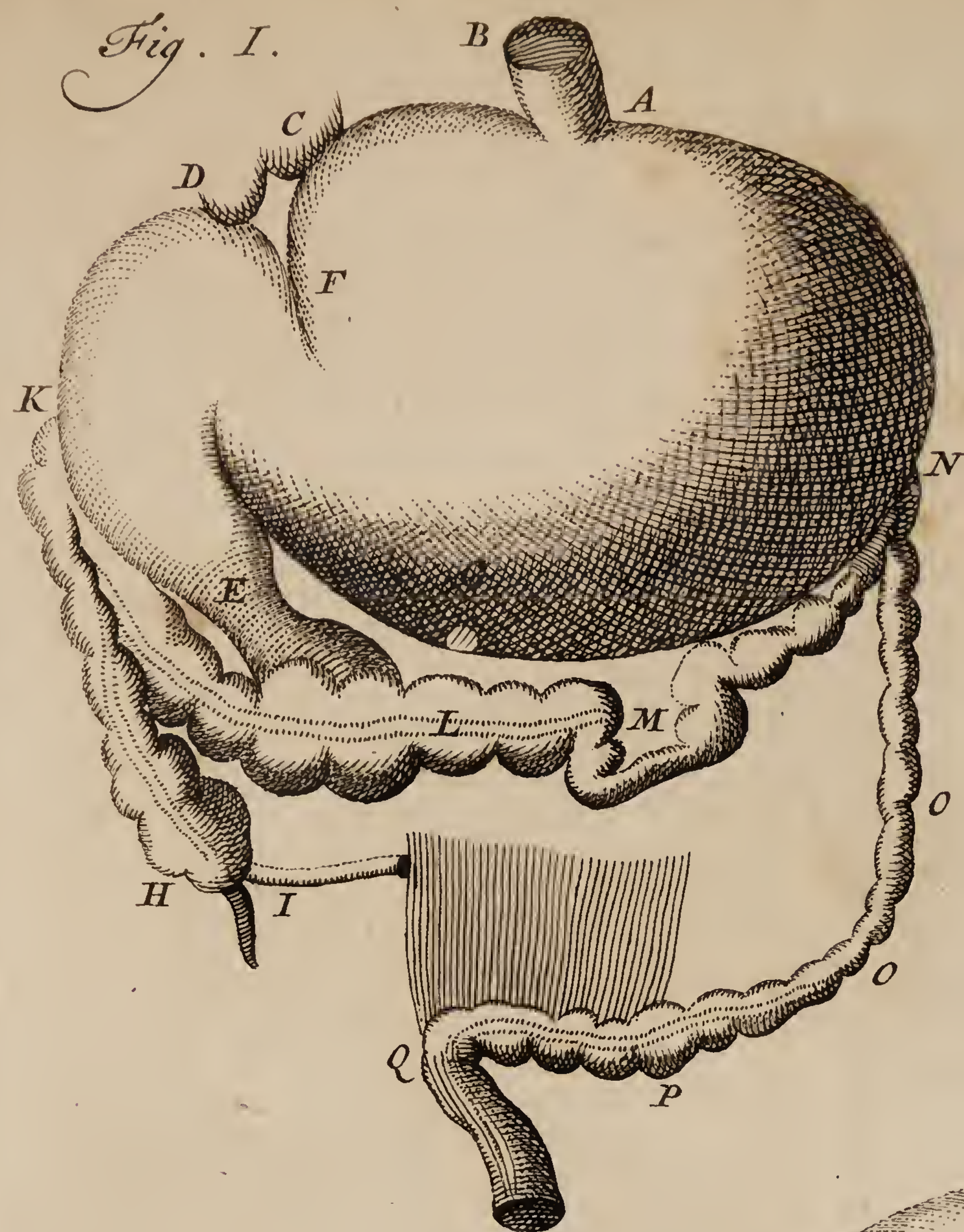
Expoſita hæc eſt ſuo loco Cap. XV. §. III.

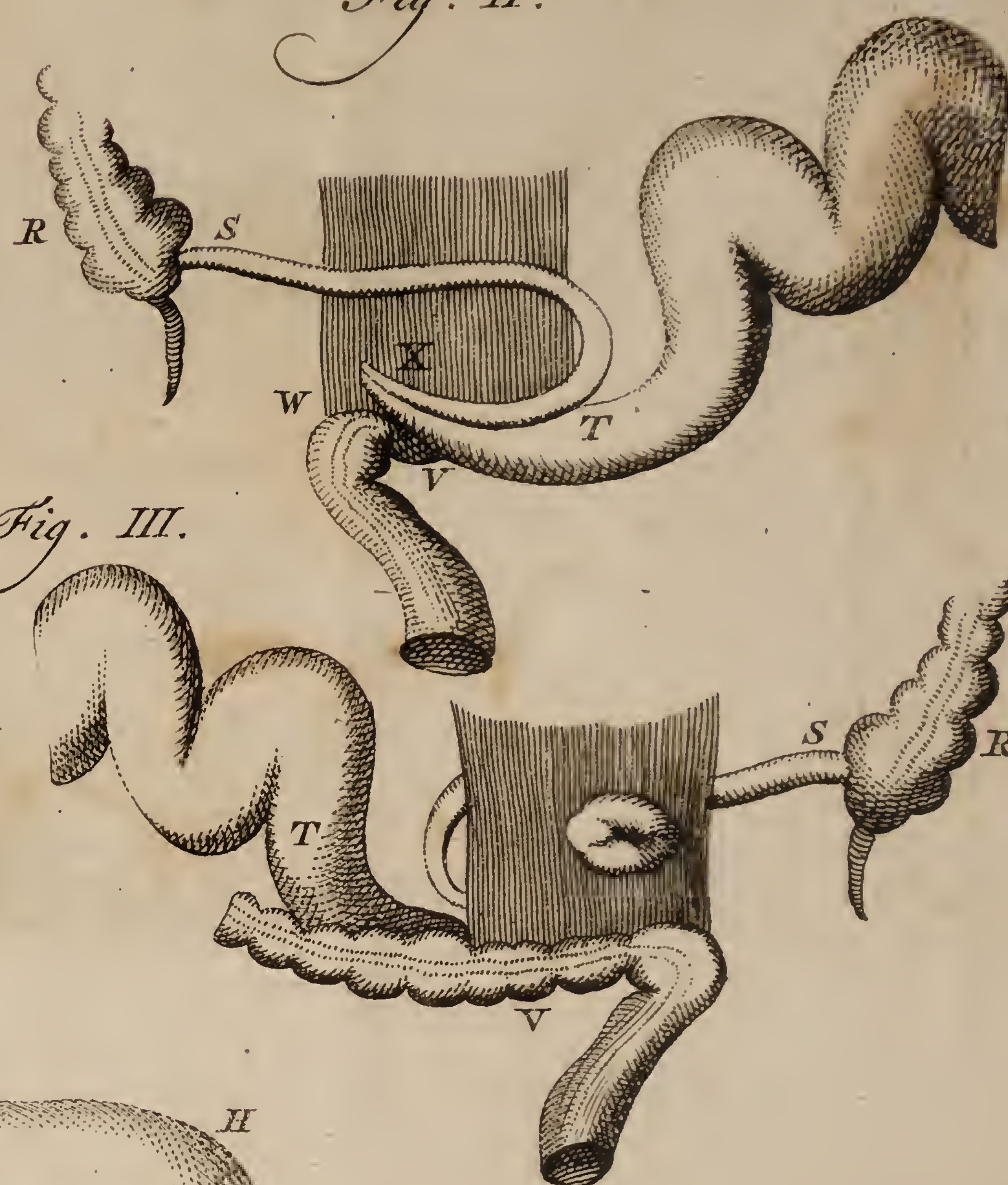

FIG. III.

Eſt inteſtinum Colon hominis quadragenarii, qui laborans carie antri Higmoriani, ex corrupto dente nata, quæ fundum orbitæ jam exederat, oculumque

TABULA II.

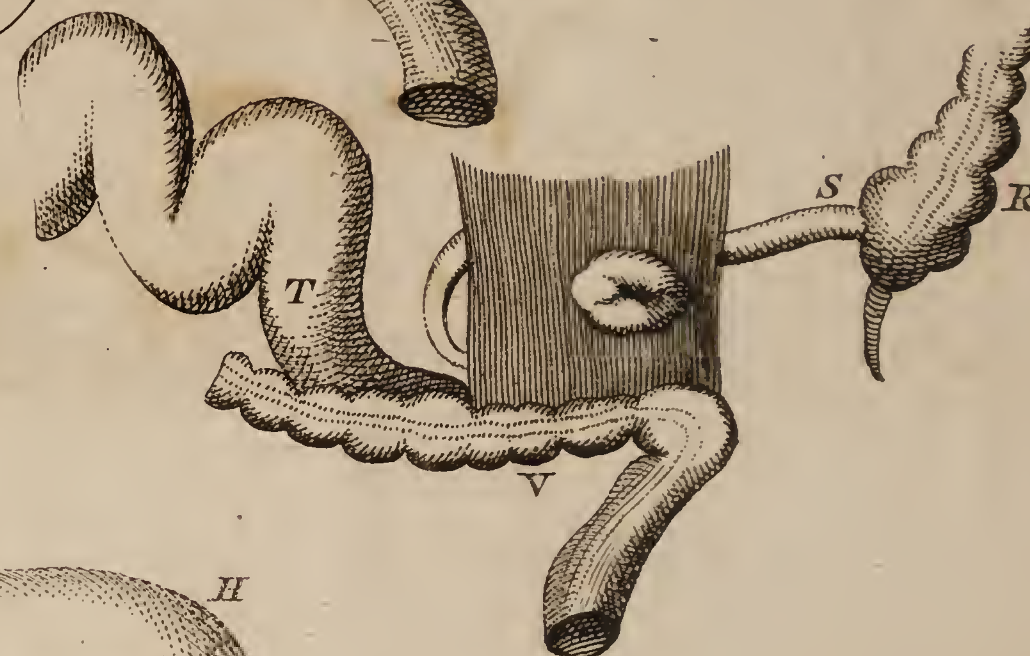

Fig. IV.

que totum de orbita extruſerat, demum in Noſocomium venit, in eoque anno 1760. obiit. Notandum hic eſt virum hunc nulla incommoda ventris ſuſtinuiſſe, alvum autem per omnem fere vitam ſingulo 3. aut 4. aut ultra die, eamque duram, ſcybaloſam, tantum deponere potuiſſe, eoque modo eandem, menſis ſpatio, quo apud nos fuit, depoſuiſſe.

AA. Inter duo AA. ſolum Cæcum inteſtinum eſt hic adeo dilatatum, & elongatum. Situs cæci usque in ſiniſtrum hypogaſtrium productus, ut in Fig. I. hujus Tabulæ; verum non ita noxius inteſtino Recto &c. quia eo altior.

B. Proceſſus cæci vermiformis.

C. Principium Coli inteſtini, ubi ingreſſus inteſtini Ilei in colon & cæcum.

D. Alter flexus craſſorum inteſtinorum ſeu primus coli, hepaticus.

E. Flexus lienaris.

F. Reflexus in dextrum hypochondrium usque.

G. Flexus lienaris alter ſub priore compreſſus.

H. Reflexus in ſuperiora ſub parte F. G., ut punctis notatur, ab eodemque valde compreſſus. Celluloſitate fortiſſima ubique, & undique, hic flexus accretus erat, maxime autem ad ſuperiora & latus externum Renis.

I. Reflexus coli verſus inferiora.

K. Flexus ejusdem iliacus.

L. Flexus exiguus in ſuperiora.

M. Ultimus flexus Rectum formans.

N. Rectum. Decem flexus numeravimus.

Thoracem primo aperientes, mirabamur diaphragma plurimum in ſiniſtro thorace protuberare, ſed poſtmodum tantam inteſtini reflexi toties molem intuiti, mirari deſtitimus. Ipſum hoc cauſa morborum in vitalibus partibus multiplicium exiſtere poſſet, quos protopathicos falſo crederemus.

An morbus aliquando incurabilis, in quo cum fervore quasi aquæ ebullientis, borborygmorumque sonororum, simili quandoque causæ tribuendus?

FIG. IV.

Ventriculus, Cæcum, & Colon, mulieris, cujus historia data *Rat. Med. Tom. II. Cap. XV.* §. 1.

A. Ventriculus media sua sinistriore parte magnus.
B. Idem ex magna amplitudine mox contractissimus.
C. Pylorus. Via inter B. & C. pauxillum aperta duntaxat, præ corrugatione villosæ maxime tunicæ.
D. Duodeni principium.
E. Cæcum intestinum cum inserto Ileo, & cum suo vermiculari processu: Amplissimum hoc, ut & coli principium.
f. Flexus coli primus.
F. Flexus ejus alter, hepaticus.
G. Flexus tertius.
H. Quartus.
I. Quintus, lienalis.
K. L. M. Ne figuram literæ turbarent, has tres a latere interno adscripsi: ab I. ad K. flexus sextus: ad L. hoc sic flexum intestinum, flexum suum, eumque septimum, continuando, sub se ipso decurrit, & ad M. emergit, & format mox flexum octavum.
N. Flexus nonus.
O. Flexus decimus.
P. Ultimus.

Hic verum volvulum intestinalem videmus, cujus tamen symptomata in vita non apparuerunt: quin imo laxior feminæ alvus, pluriesque, etiam sub vitæ finem, diarrhœica diu fuit. Ubi tamen Ileus leta-

Tabula III.

Fig. I.

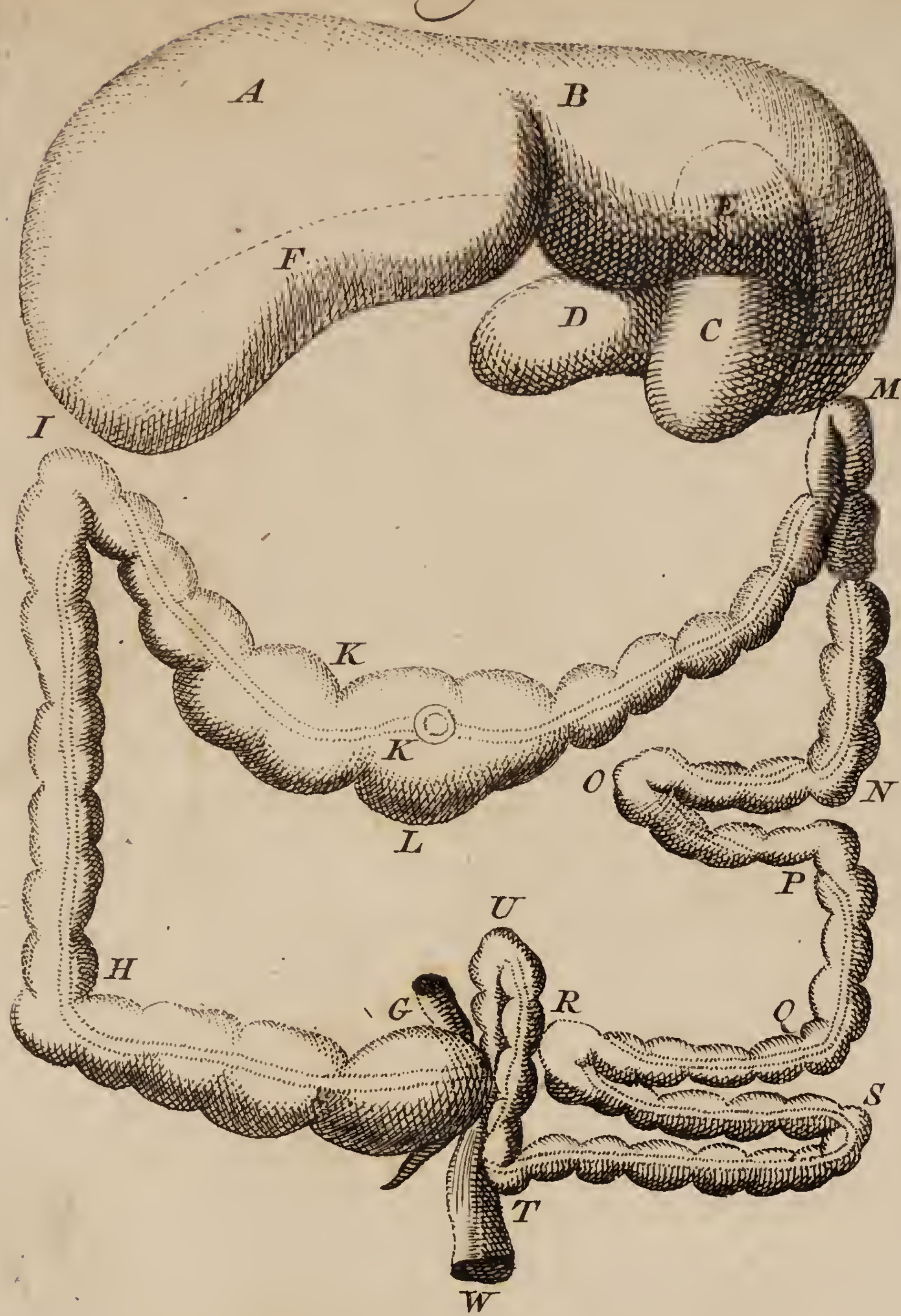

Fig. II.

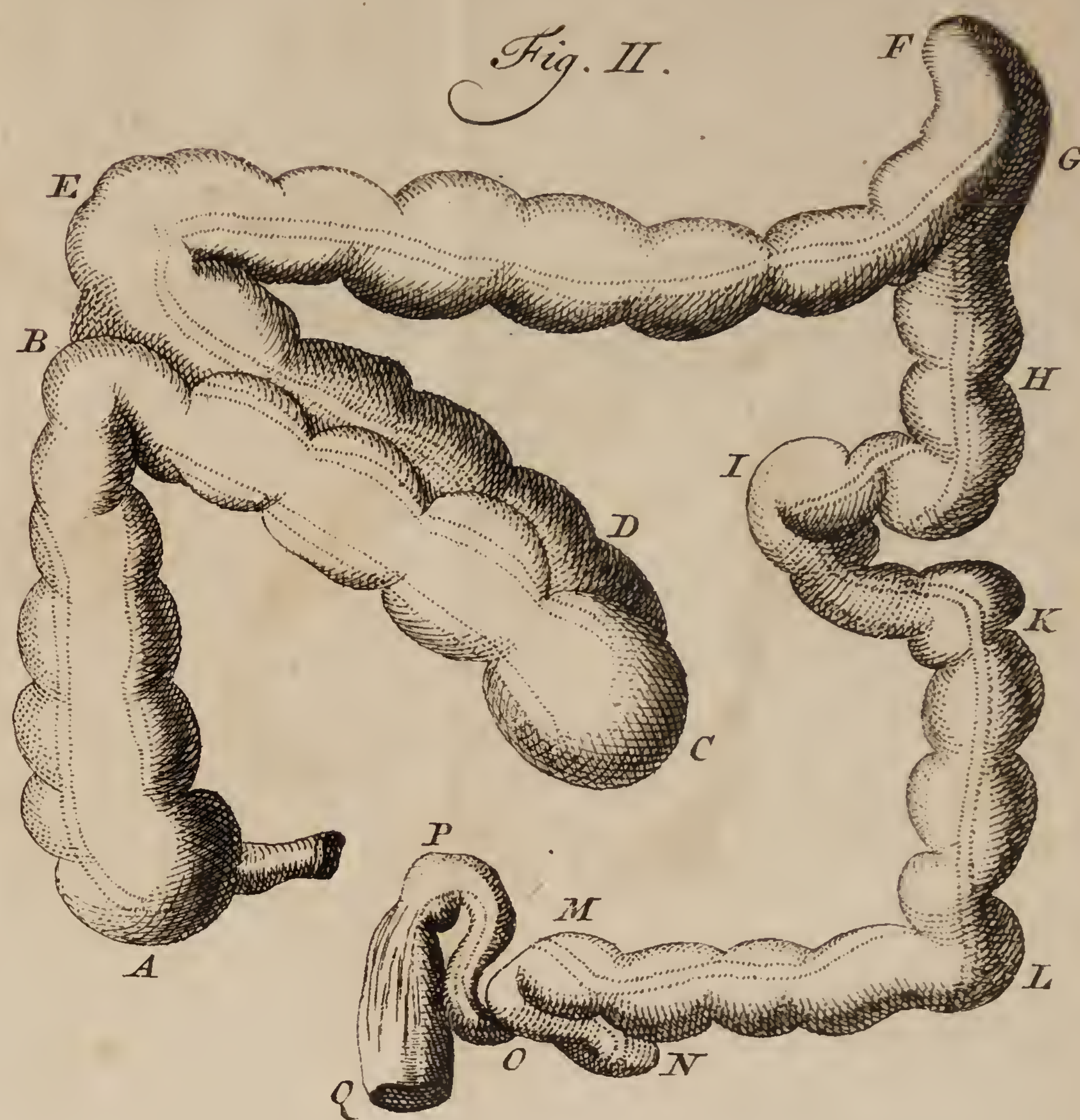

Fig. III.

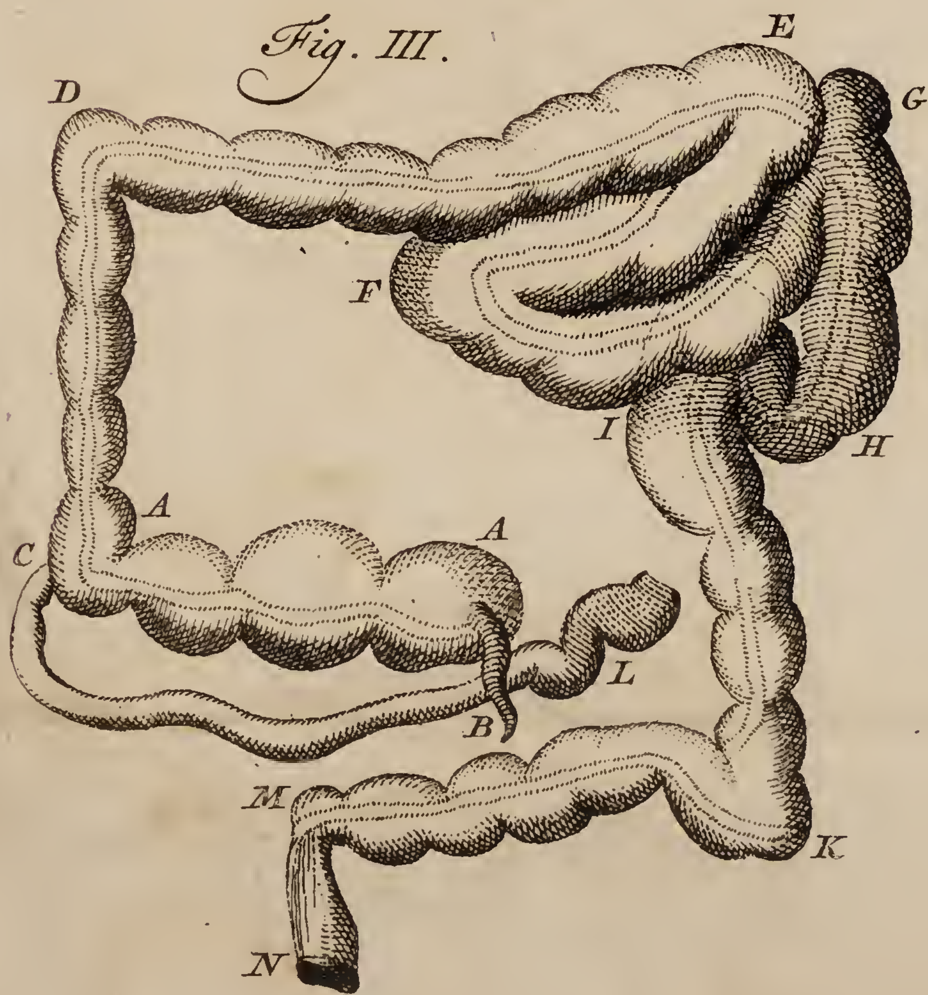
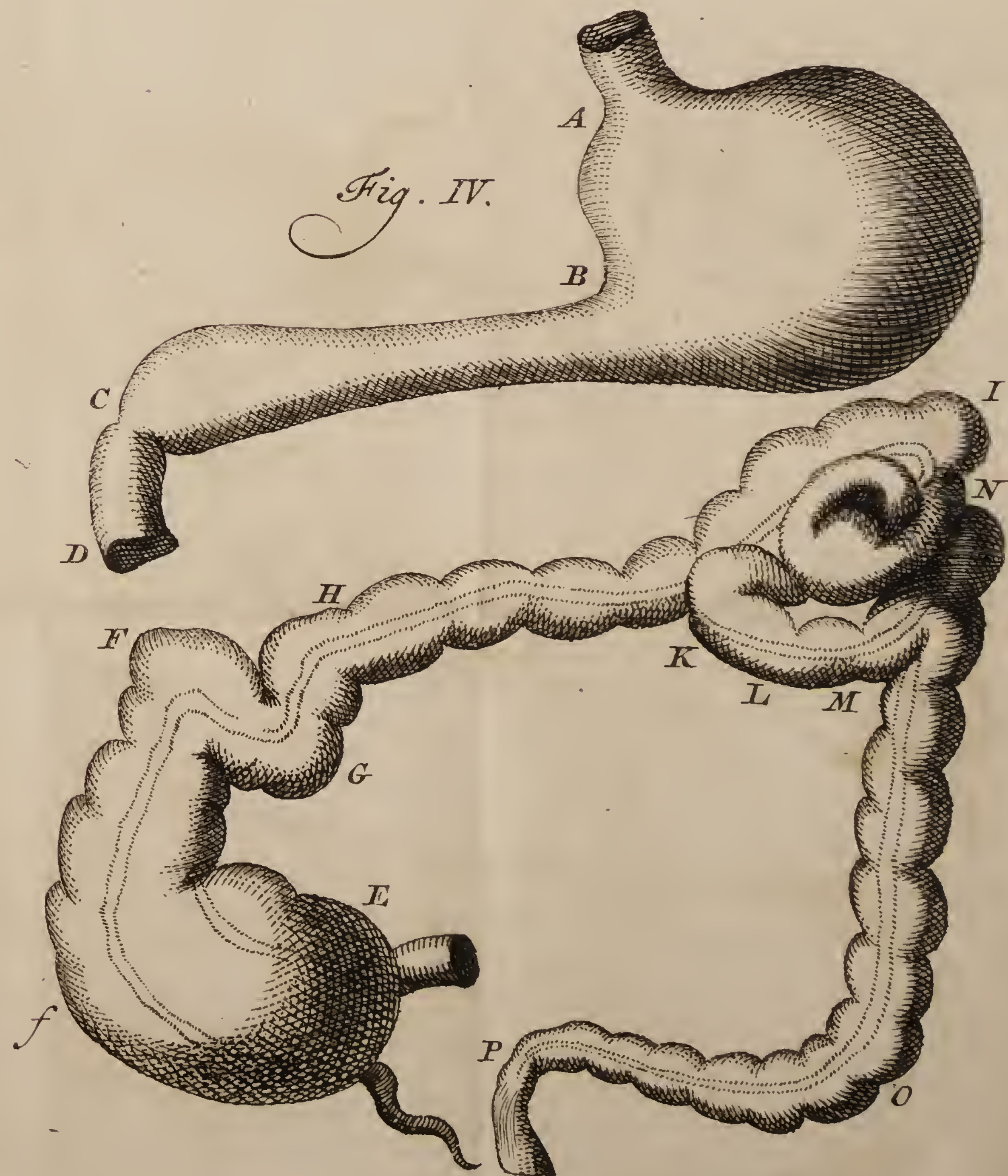

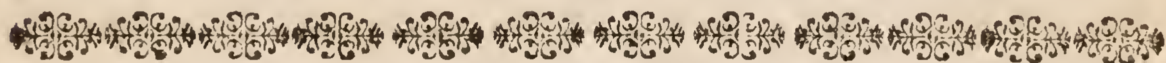
Fig. IV.

us

letalis inde natus eſt, videmus fidem adhibendam Autoribus, qui tale quid ſe inveniſſe ſcripſerint. Cur in cunctis his figuris, quasque habeo, aliis, longe frequentius eſt coli inteſtini adaucta moles & altitudo ſiniſtrorſum, quam in latere dextro? An impediente magna mole Hepatis, inteſtinum hoc flatu diſtentum, adeoque & ampliare, & elongare ſeſe annitens, locum aptiorem nanciſcitur, liene ſæpe ab arcu coſtarum ſiniſtrarum remoto, & ventriculo in ſua inanitate minus hoc quaſi vacuum replente? An ideo in ſiniſtro Hypochondrio illa incommoda frequentiora, de quibus in Fig. mox hanc præcedente, ſub finem, egi?

TABULA IV.

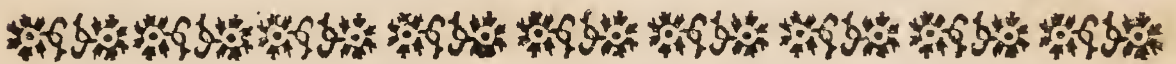
Inteſtinum cæcum, cum coli principio, hominis, cujus Tympanitidis atque Ilei morbi hiſtoriam dedi *Tomo I. Cap. XI.* Ob rei mirabilitatem totam inteſtinorum cum tenuium tum craſſorum, molem ſervavi: cum autem in hac XI. Parte toties de Tympania & Ileo ſermo ſit, addo hic effigiem coli, & principii Ilei, eadem exacte magnitudine, non qua olim fuit; nam indies magis corrugatur, & plicatur, ſed qua nunc eſt.

Quo quis de hac figura rite judicet, oportet cum recenti inteſtino eandem conferre; exſiccatione enim multa mutantur. Figura *Tulpii*, & *Heiſteri*, & *Morgagni*, exhibent inteſtinum recens, ut & illa magni *Albini Exerc. Acad. Tom. III. Tab. V.* quæ inſtar omnium eſt. *Bidloi* autem figura de inflato atque exſiccato inteſtino deſumta eſt. Mea eſt inteſtinorum morbo inflatorum, dein poſt exſiccationem cum ſpiritu Thereb. ſæpe illitorum, contra teredi-

nem, quæ nihilominus pluribus in partibus hæc intestina jam corrodit.

In recenti intestino quævis statu naturali se habentes conspiciuntur partes: in inflato, atque exsiccato, plus minus degenerascunt. Sed ipsæ hæ degenerascentes partes rerum intellectum facilitant, illustrantque, ortum exhibendo, & nexum valvulæ, habenarumque ejus, & modum quo coli cellulæ formentur, ligamentorum rationem, decursumque: ac tum demum machinæ hujus admirandæ structuram, usumque capiemus, quando nihil ex recenti citra exsiccatam, nihilque ex hac absque illa, concluserimus. Sed & ipsa, quam exhibeo, figura, in Pathologicis conferet ad explicandum vomitum, haud fæcum duntaxat, quæ, ut vidimus, ex ipso intestino Ileo prodire queunt, verum etiam clysmatum, atque suppositoriorum, quæ in Rectum intestinum immissa impositave fuerant: tympanitica scilicet intestinorum dispositione, valvularum rictum ita distrahente, ut quæcumque in intestinis Crassis hospitabantur, commode nunc in Tenuia transeant. Quapropter haud absque ratione celeb. *Haguenotus Acad. Reg. Sc. Par. anni* 1713. censuit iteratis nimium Clysteribus, vix effluentibus, Colon, Cæcumque dilatari, sic ut valvulæ ora diducantur, formentque hiatum: id quod profecto in hujus morbi pertractatione summopere est attendendum. An in omni stercorum cum Clysmatibus vomitu quid simile contingeret? Nunquid vomitus enematum, Colique fæcum, non fieret, minus expanso Cæco, adeoque valvula se naturali modo claudente? Verum contra, Coli valvulam, non expanso multum Cæco, superavit aqua in humano cadavere in anum injecta per Machinam Italicam. *Rat. Med. Tom. II. Cap.* 23. Ergone violentia jactus per hanc machinam exercitata, ea longe superior, quæ ab enemate, inversoque

que Periſtaltico motu fit, valvulam cedere cogit? Et an valvulæ reſiſtentia tanta eſt, ut, ſine violenta expanſione Cæci ac Coli inteſtini, vi enormi hujus machinæ, ut cedat, indiget? Imo ut etiam bis validiſſimam ejusdem potentiam eluſerit? Cæterum ut quæcumque partes muſculoſæ duplo, decuplo, uno, quam alio in homine valentiores ad agendum, reſiſtendumque ſunt, idem de noſtra valvula ſtatuamus oportet. Superari autem cum vitæ integritate poſſe, & exemplo eorum, qui olim poſt enematum vomitum in ſanitatem redierint, & eorum hominum, canumque, qui aquam in anum injectam vomitu reddiderint, conſtat.

Explicatio Figuræ.

A. Fundus ſacci Cæci.

B. B. Sacci dilatatio, cujus in maxima amplitudine diameter ſex pollicum *Viennenſium* eſt, qui faciunt *Rhenolandiæ* pollices ſex, cum linea una & duabus tertiis; pollices *Pariſienſes* ſex, minus duabus lineis; *Londinenſes* ſex cum tribus lineis; *Palma di Roma* octo & fere dimidium. Utor porro pede *Viennenſi* perpetuo.

C. C. C. C. Ligamentum primum, & alterum, quod proprie unicum origine eſt, una cum tertio ligamento, dicto Meſocolico: etenim in parte averſa ſacci Cæci, quæ hic demonſtrari non poteſt, tria hæc ligamenta in hoc inteſtini cæci ſacco una naſcuntur, inque tria tunc dividuntur, quorum primum & alterum conſpectui hic ſe offerunt, tertium Meſocolicum eadem, qua duo priora, origine natum, ſolitarium decurrit antequam Meſocolon inteſtino adnaſcitur, & non modo contrahit, ſed efficit ut in interna coli parte ſtria appareat, quæ ad Lit. D. viſitur.

D.

D. Ad hoc ligamentum valvula terminatur.

E E E E. Feneſtra exſciſſa ex cœco & colo, ut interiora pateant.

e e e e e e e e e. Circumferentia valvulæ coli magnitudinem, adeoque & veram amplitudinem inteſtini Ilei, cujus unius proles valvula eſt, determinans. Summa inferioris valvulæ partis altitudo eſt pollicis cum quatuor lineis, ſuperioris autem eſt undecim linearum.

f f f f f f f f. Totidem frœna, ſeu habenæ, quæ valvulam moderantur.

G. Valvula ordinaria coli, quales numeroſas, & aliquas hac duplo eminentiores, tria coli ligamenta, inteſtinum contrahendo, formant.

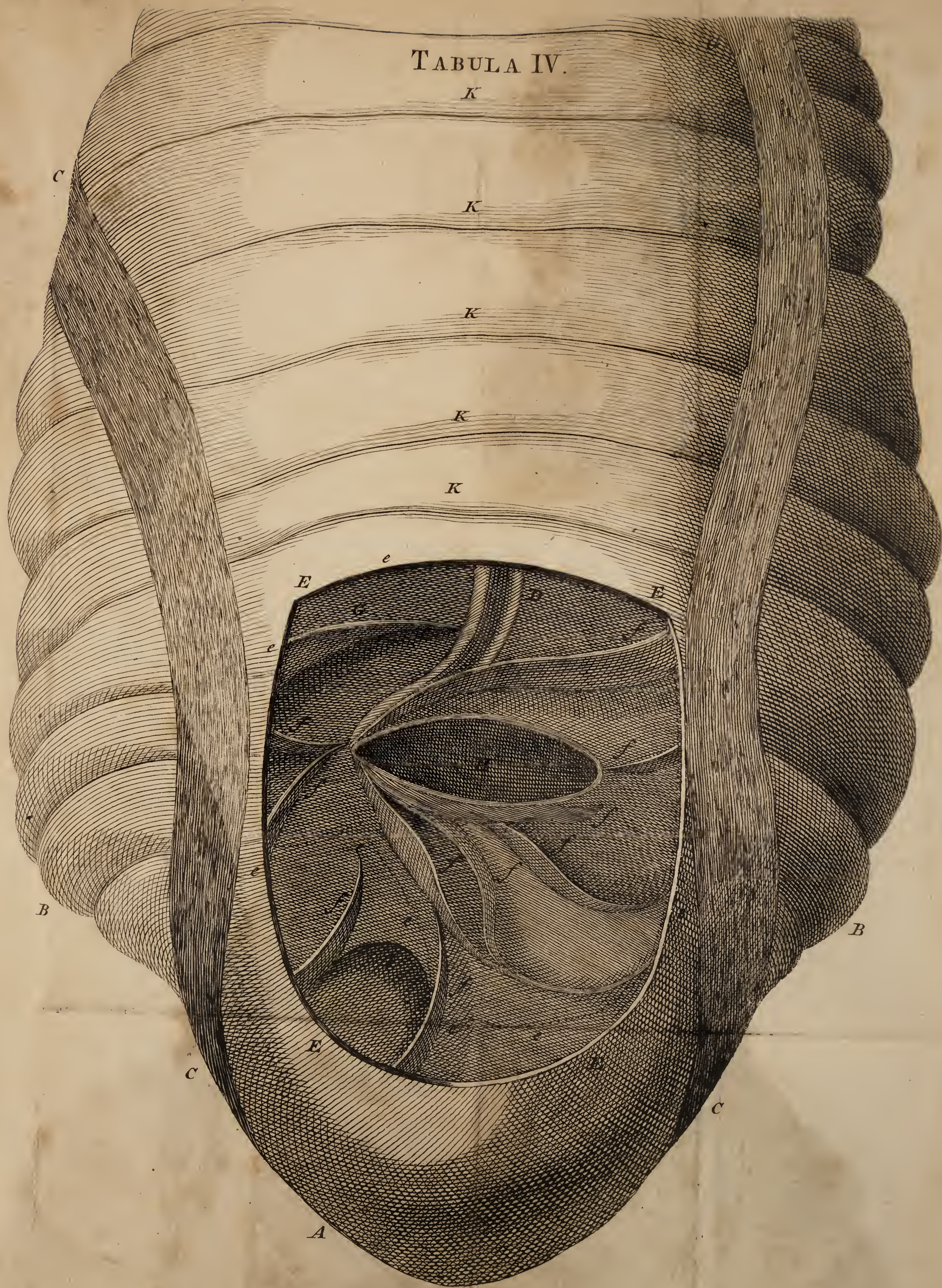
H. Hiatus tympaniticus valvulæ, dextra aſpicientium parte paulo rotundior; læva, paulo acutior: in latitudine pollicis & octo cum dimidia linearum, in majore altitudine linearum ſeptem.

I. Apertura Appendiculi vermiformis.

K K K K K. Colon inteſtinum hic adeo leviter contractum, ut inter primum alterumque ligamentum fere veſicam repræſentet, cum relictis tantummodo contractionis veſtigiis. Cur tamen longe contractius eſt verſus B B? Ill. Vir *Hallerus Elem. Phyſ. Tom. VI. pag.* 143. „ Major, inquit, ſolet eſſe cellula, quæ inter nudum „ anterius ligamentum eſt, & Meſocolicum. " Sed hic etiam inter ligamentum alterum, Omentale Illuſtri *Hallero* dictum, & Meſocolicum, ſic ſe habet.

Locus Tabularum hujus Partis:

Prima reſpondeat.	Pag. 456
Secunda.	458
Tertia.	462
Quarta ponatur in Fine.	

TABULA IV.
K
K
K
K
K
C
E
e
E
E
B
B
C
C
A